

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ENFLASYON ORANI VE BÜYÜME ORANININ BANKACILIK
SEKTÖRÜNE ETKİSİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ
MURAT ÇAPKUR

İşletme Ana Bilim Dalı
İşletme Yönetimi Bilim Dalı

OCAK, 2021

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ENFLASYON ORANI VE BÜYÜME ORANININ BANKACILIK
SEKTÖRÜNE ETKİSİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MURAT ÇAPKUR

(Y1812.046005)

İşletme Ana Bilim Dalı
İşletme Yönetimi Bilim Dalı

TEZ DANIŞMANI: Dr. Öğr. Üyesi Nurgün KOMŞUOĞLU YILMAZ

OCAK, 2021

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Enflasyon Oranı ve Büyüme Oranının Bankacılık Sektörüne Etkisi Üzerine Bir Araştırma” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim. (/01/2021)

Murat ÇAPKUR

İmza

Biricik Anneme, Babama

ÖNSÖZ

Bu çalışmam da bankacılık sektörünün mevcut kapasitesini ortaya koyarak ve mevcut kapasiteyi maksimuma çıkarma yollarını araştırarak ülke ekonomisine katkı sağlamaktır. Bu bağlamda ekonomik veriler ve bankacılık sektör verileri incelenerek, istatistiksel olarak değerlendirilmiştir.

Bu çalışmanın hazırlanmasında en başından beri yardımlarını esirgemeyen, sürekli motivasyonumu yüksek tutan, tezimin bitmesine katkısı olan danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Nurgün KOMŞUOĞLU YILMAZ'a ve tüm hayatım boyunca bana destek olan, benden desteklerini esirgemeyen çok değerli aileme teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Ocak 2021

Murat ÇAPKUR

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ	v
ÖNSÖZ	vii
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	x
ÇİZELGE LİSTESİ	xi
ŞEKİL LİSTESİ	xiii
ÖZET	xiv
ABSTRACT	xv
1. GİRİŞ	1
2. EKONOMİK KAVRAMLAR	4
2.1. Ekonomik Büyüme	4
2.2. Finansal Gelişim.....	5
2.3. Enflasyon Oranı.....	6
2.3.1. TEFE (Toptan eşya fiyat endeksi)	7
2.3.2. ÜFE (Üretici fiyat endeksi).....	7
2.3.3. TÜFE (Tüketici fiyat endeksi).....	7
2.4. Finansal Serbestleşme	7
3. TÜRKİYE’DE BANKACILIK SEKTÖRÜ	9
3.1. Türk Bankacılık Sektörünün Genel Yapısı	11
3.2. Türk Bankacılık Sektörünün Genel Sorunları	13
3.2.1. Özkaynak yetersizliği	14
3.2.2. Enflasyon oranı	14
3.2.3. Kaynak maliyeti yüksekliği	15
3.2.4. Haksız rekabet koşulları.....	15
3.3. Türk Banlarının Hizmet Verdiği Piyasalar.....	16
3.3.1. Mevduat piyasası	16
3.3.2. Canlı hayvan piyasası	16

3.3.3. Sigorta piyasası	17
3.3.4. Kredi piyasası	18
3.4. Türkiye’de Ekonomik Krizler ve Bankacılık Sektörüne Etkisi.....	20
3.5. BASEL Kriterleri ve Türkiye’de uygulanması.....	22
4. ENFLASYON ORANI VE BÜYÜME ORANININ TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNE ETKİSİ.....	25
4.1. Enflasyon Oranı ve Ekonomik Büyüme Oranı İle Bankacılık Sektörü Verilerinin Karşılaştırılması	25
4.2. Gri İlişkisel Analiz (GİA) Yöntemi İle Bankacılık Sektörünün Değerlendirilmesi	43
4.2.1. GİA Yöntemine Ait Bulgular	46
4.2.2. GİA Yöntemi Sonuçlarının Ekonomik Değişkeler İle İncelenmesi	55
4.3. Trend Analizi.....	56
4.3.1. Trend Analizine Ait Bulgular	58
4.3.2. Trend Analiz Sonuçlarının Ekonomik Değişkeler İle İncelenmesi	64
4.4. TOPSİS Yöntemi.....	66
4.4.1. TOPSİS Yöntemine Ait Bulgular	68
4.4.2. TOPSİS Yöntemi Sonuçlarının Ekonomik Değişkeler İle İncelenmesi ...	77
4.5. Tüm analiz yöntemlerinin değerlendirilmesi.....	78
5. SONUÇ.....	80
KAYNAKLAR	85
ÖZGEÇMİŞ.....	89

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BCBS	: Basel Komitesi
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BIS	: Uluslararası Takas Bankası (Bank of International Settlements)
BM	: Birleşmiş Milletler
DB	: Dünya Bankası
IMF	: Uluslararası Para Fonu
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı
TBB	: Türkiye Bankalar Birliği
TCMB	: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TÜİK	: T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 3.1: Banka Sayısı: 2002, 2009 ve 2017	13
Çizelge 3.2: Şube Sayısı: 2002, 2009 ve 2017	13
Çizelge 4.1: Banka Sayısı Enflasyon ve Büyüme Oranı Karşılaştırması (2000-2018)	26
Çizelge 4.2: Şube Sayısı Enflasyon ve Büyüme Oranı Karşılaştırması (2000-2018)	27
Çizelge 4.3: Çalışan Sayısı Enflasyon ve Büyüme Oranı Karşılaştırması (2000-2018)	28
Çizelge 4.4: Aktif Kârlılık Oranı	29
Çizelge 4.5: Öz Kaynak Kârlılık Oranı	30
Çizelge 4.6: Krediler (2010-2018) (Milyar TL)	31
Çizelge 4.7: Kredi Türlerinin Gelişimi (2010-2018) (Milyar TL)	33
Çizelge 4.8: Takipteki Kredilerin Oranı	33
Çizelge 4.9: Sermaye Yeterlilik Oranı (2010-2018) (Milyar TL)	35
Çizelge 4.10: Banka Fonksiyon Grubuna göre Sermaye Yeterlilik Oranı (2001-2018)	37
Çizelge 4.11: Banka Fonksiyon Grubuna göre Özkaynaklar / Toplam Aktifler Oranı (2001-2018).....	38
Çizelge 4.12: Faiz Gelirleri, Bankalar bazında.....	39
Çizelge 4.13: Temettü Gelirleri, Banklar Bazında	41
Çizelge 4.14: Riskten Korunma Amaçlı Türev Araçlara Yatırım Yapan Bankalar ..	42
Çizelge 4.15: ÇKKV Teknikleri.....	44
Çizelge 4.16: Karar Matrisi	49
Çizelge 4.17: Referans Serisi.....	50
Çizelge 4.18: Normalizasyon Matrisi.....	51
Çizelge 4.19: Mutlak Değer Matrisi	52
Çizelge 4.20: Katsayı Matrisi	53
Çizelge 4.21: GİA Performans Sonuçları	54
Çizelge 4.22: Kıyas Tablosu.....	55

Çizelge 4.23. Trend Analizi.....	60
Çizelge 4.24. Trend Analiz Sonuçlarının Ekonomik Göstergeler ile Kıyaslanması..	65
Çizelge 4.25: Karar Matrisi	70
Çizelge 4.26: Standart Karar Matrisi	71
Çizelge 4.27: Eşit Ağırlıklandırılmış Standart Karar Matrisi.....	72
Çizelge 4.28: Pozitif Çözüm Kümeleri.....	73
Çizelge 4.29: Negatif Çözüm Kümeleri	74
Çizelge 4.30: Eşit Ağırlıklı Çözüm Kümesi.....	75
Çizelge 4.31: Eşit Ağırlıklandırılmış Performans Sonuçlarının Sıralaması	76
Çizelge 4.32: TOPSİS Sonuçlarının Ekonomik Göstergeler ile Kıyaslanması	77

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 4.1: Kredilerin Dağılımı (Haziran 2017).....	32
Şekil 4.2: Banka Sermaye Grubuna göre Sermaye Yeterlilik Oranı (2017 Haziran) 35	
Şekil 4.3: Banka Fonksiyon Grubuna göre Sermaye Yeterlilik Oranı (2017 Haziran)	36
Şekil 4.4: Sermaye Yeterlilik Oranı (2010-2017 Haziran) (Milyar TL)	43
Şekil 4.5: GİA Analiz Sonucu	54
Şekil 4.6: GİA ve Enflasyon, Ekonomik büyüme oranlarının kıyaslanması.....	56
Şekil 4.7: Sermaye Yeterliliği-Trend Analizi.....	61
Şekil 4.8: Aktif Kalitesi -Trend Analizi	61
Şekil 4.9: Likidite -Trend Analizi.....	62
Şekil 4.10: Kârlılık -Trend Analizi.....	63
Şekil 4.11: Gelir Gider Yapısı -Trend Analizi	64
Şekil 4.12: TOPSİS Analiz Sonucu.....	76
Şekil 4.13: TOPSİS ve Enflasyon, Ekonomik büyüme oranlarının kıyaslanması.....	78

ENFLASYON ORANI VE BÜYÜME ORANININ BANKACILIK SEKTÖRÜNE ETKİSİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

ÖZET

Bankacılık sektörünün, ülke ekonomik göstergelerinden etkilendiğini söylemek mümkündür. Ülke ekonomisinde meydana gelen her değişiklik bankacılık sektöründe eş zamanlı olarak hissedilmektedir. Bu etki ise kimi zaman doğru yönlü iken, kimi zamanda ters yönlü gerçekleşmektedir.

Bu etkinin varlığını ekonometrik bir şekilde göstermek amacıyla bu çalışmada bankacılık sektörü verileri ile ekonomik göstergeler kıyaslanarak değerlendirilecektir. Bu bağlamda ilk olarak bankacılık sektör verileri, bir ülke için en önemli iki gösterge olan enflasyon ve büyüme oranı ile kıyaslanacaktır. İkinci aşamada ise bankacılık sektör verileri Gri İlişkisel analiz yöntemi ile performans değerlendirmesine tabi tutulacaktır. Elde edilen performans sonuçları ise yine enflasyon ve büyüme oranı ile kıyaslanacaktır.

Ayrıca Gri İlişkisel analiz yönteminde kullanılan değişkenler Trend analiz yöntemi yardımı ile de değerlendirilmiştir. Yapılan inceleme analiz ve değerlendirmeler sonucunda ise, birçok sektör verisinin enflasyon oranı ile ters, büyüme oranı ile doğru orantılı olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Türk Bankacılık Sektörü, Enflasyon, Ekonomik Büyüme, Gri İlişkisel Analiz Yöntemi (GRA), Trend Analizi, TOPSIS Yöntemi.*

A RESEARCH ON THE IMPACT OF INFLATION RATE AND GROWTH RATE ON THE BANKING SECTOR

ABSTRACT

It is possible to say that the banking sector is affected by the country's economic indicators. Every change that happened in the country's economy is felt simultaneously in the banking sector. Sometimes this effect occurs in the right direction and sometimes in the opposite direction.

In order to demonstrate the existence of this effect in an econometric way, in this study, banking sector data and economic indicators will be compared and evaluated. In this context, firstly, banking sector data will be compared with inflation and growth rate, which are the two most important indicators for a country. In the second stage, banking sector data will be subjected to performance evaluation using the Gray Relational Analysis Method. The performance results obtained will be compared with the inflation and growth rate.

In addition, variables used in the Gray Relational analysis method were also evaluated with the help of Trend analysis method. As a result of the examinations, analyzes and evaluations, it was determined that many sector data are inversely related to the inflation rate and directly proportional to the growth rate.

Keywords: *Turkish Banking Sector, Inflation, Economic Growth, Gray Relational Analysis Method, Trend Analysis, TOPSIS Method.*

1. GİRİŞ

Banka, şahıslar ve hemen her türlü kuruluştan para toplayan ve topladığı meblağları yatırımcı kuruluşlara transfer eden yasal örgütlerdir. Bir diğer deyişle, banka, elinde fon fazlası ve eksikliği olan kurumlar arasında bir tür aracı veya köprü görevi yerine getiren kuruluşlardır (Şenyüz, 2008:1-148) olarak tanımlanmaktadır.

Banka sözcüğünün terim aslen İtalyanca Banco (Türkçe karşılığı sıra, tezgâh veya masa) kelimesinden gelmektedir. Banka ve bankacılık çağımıza gelene kadar değişimler göstermiş, iktisadi hayatta son derece önemli vazifeler yerine getirmiş ve farklı biçimlerde yorumlanmıştır. Örneğin, Takan'a göre; banka, mevduat (para) kabul eden, topladığı mevduat için mevduat sahiplerine karşılığını ödeyen, mevduatı değişik ekonomik işlemler için kullanan ve kullandırtan iktisadi ve finansal niteliğe haiz bir örgüttür (Takan, 2002:2).

Eken'e göre banak; piyasalardaki nakit ve anapara gereksinimine bağlı olarak mevduat ve fon toplamayı kabul etmiş ve topladığı maddi unsurları ihtiyaç duyan kurum ve kuruluşlara belirli koşullarda sunan (ticari ve bireysel), kısa ve uzun dönemli devlet ve özel sektör tahvillerine yatırım yaparak değerlendiren finansal yapıdır (Eken, 2006:73-74).

Bankaların esas vazifeleri arasında mudilerine ve müşterilerine belirli faiz oranlarında (bir tür komisyon) mevduat (para) sağlamaktır. Bankacılıkta bu işleme kredi verme veya kredilendirme denilmektedir. Krediler, dönem (vade), güven ve risk olmak üzere başlıca üç ana unsurdan oluşmaktadır. Vade (zaman, dönem veya mühlet) ise tüm bankacılık alanında kredilendirmenin veya kredi sağlamanın anahtarı olarak kabul edilmektedir. Çünkü bankacılık kuruluşları ellerindeki mevduat ve kaynakları belirli bir süre için kullandırmakta ve vade uzadıkça alınan riski yükseltmektedirler (TBB, 2005:1).

Toplumun talep ettiği mal ve hizmetleri üretme kapasitesinin geliştirilmesi ekonomik büyüme olarak ifade edilmiştir. Literatürde ekonomik büyüme çoğunlukla, kişi başına reel GSMH (Gayri Safi Milli Hâsıla) veya milli gelir verilerinin belli zaman

aralıkları belirlenerek ölçülmesiyle ortaya konmaktadır. Fakat yaşam standartlarının daha sağlıklı değerlendirilmesi için, kişi başına tüketimin ortaya konması büyük önem arz etmektedir. Ekonomik büyüme çoğunlukla bir takvim yılı içerisinde, bir ülke ekonomisinin üretim kapasitesindeki veya GSMH'deki görülen ve sayısal anlamda ölçülmesi mümkün olan reel artışları ifade etmektedir. Aynı zamanda kişi başına düşen hâsıla artışı da bu tanıma eklendiğinde daha sağlıklı bir kavramsallaştırma olacaktır. Bu doğrultuda hem toplumun ekonomik faaliyetlerinin artış oranını hem de kişi başına hasılanın artışı ifade edilebilecektir (Üzümcü, 2012: 4).

Diğer taraftan İktisatçıların finansal gelişme tanımlarında benzer ifadeler bulunsa da farklı bağlamlarda değerlendirmeler yaptıkları görülmektedir. Bazı iktisatçılar finansal gelişmeyi, finans piyasasındaki araçların çeşitliğinin ve yaygın şekilde kullanımının artması olarak açıklamaktadır. Diğer taraftan, bazı iktisatçılar ise finansal gelişmeyi finansal piyasaların gelişmişlik ölçüsü olarak görmektedirler (Erim ve Türk, 2005: 23).

Bu çalışmada Türk bankacılık sektörünün ülke ekonomisinden ne yönde etkilendiğinin incelenmesi hedeflenmiştir. Bu bağlamda enflasyon oranı ve ekonomik büyüme oranının, bankacılık sektöründeki etkisi nitel olarak değerlendirilecektir. İkinci aşamada ise bankacılık sektör verilerinin performansına Gri İlişkisel Analiz yöntemi ile bakılacaktır. Daha sonra ise elde edilen performans sonuçları enflasyon ve büyüme oranı ile kıyaslanacaktır. Ayrıca çalışmanın konu kapsamına uygun olarak literatür taramasına yer verilmiştir.

Bu bağlamda ise birinci bölümde ekonomik büyüme, finansal gelişim, enflasyon oranı gibi kavramlara değinilmiştir. İkinci bölümde ise Türkiye'deki bankacılık sektörü hakkında bilgi verilmiştir. Üçüncü bölüm ise bankacılık sektörünün veriler yardımı ile değerlendirildiği ve kıyaslandığı bölümdür. Çalışmamızın üçüncü bölümünde TBB ve BDDK tarafından yayınlanan veriler ele alınarak bankacılık sektör yapısı değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme yapılırken bankacılık sektör verisinin yanı sıra, ülke ekonomik verilerinden enflasyon oranı ve ekonomik büyüme oranı ele alınarak tablolar yardımıyla birbirleri ile bağları olup olmadığının yorumlanması yapılmaya çalışılmıştır. Ayrıca bu bölümde beş ana gruba ayrılan toplamda on beş değişkenden meydana gelen bankacılık sektör verisi ele alınarak, bir sıralama yöntemi olan Gri İlişkisel Analiz yöntemi ile performans değerlendirmesine

tabi tutulmuştur. Bu analizde elde edilen sonuçlar yorumlanırken, yine tablolar yardımı ile ülke ekonomik verilerinden enflasyon oranı ve ekonomik büyüme oranı verileri söz konusu analiz verileri ile kıyaslanmıştır. Ayrıca Gri İlişkisel analiz yönteminde kullanılan değişkenler Trend analiz yöntemi yardımı ile değerlendirilmiştir. Yapılan inceleme, analiz ve değerlendirmeler sonucunda ise, birçok sektör verisinin enflasyon oranı ile ters, büyüme oranı ile doğru orantılı olduğu tespit edilmiştir.

2. EKONOMİK KAVRAMLAR

Bu bölümde çalışmamızda kullanacağımız ekonomik kavramlar ve değişkenler hakkında bilgi verilecektir.

2.1. Ekonomik Büyüme

Ülkelerin ekonomik gelişmişliği yahut yönetim sistemleri farklı olsa da, bu farklılık sosyal refahtaki artışın ekonomik büyüme ile doğru orantılı olduğu gerçeğini değiştirmez. Ekonomik büyüme, ülkelerin sosyal refah artışını temsil etmektedir. Ekonomik büyümeyi belirleyen faktörleri ise sahip olunan doğal zenginlikler, sermaye birikimleri, işgücü piyasaları ve teknolojik gelişmişlik düzeyi olarak sıralamak mümkündür (Üzümcü, 2012:3).

Bir ülke içerisinde, üretim kapasitesinin, sonucu olarak üretim miktarının ve ulusal gelirin yükselmesi ekonomik büyüme olarak ifade edilmektedir. Şayet kişi başına reel gelir, baz alınan yıldan bir sonraki yıla artış göstermişse, burada ekonomik büyümenin olduğu anlaşılmaktadır. Bu artışın yüzdelerle ifade edilmesi, yıllık büyüme hızını gösterir (Dinler, 2010:587).

Diğer bir tanımlamada ekonomik büyüme, toplumun talep ettiği mal ve hizmetleri üretme kapasitesinin geliştirilmesi olarak ifade edilmiştir. Literatürde ekonomik büyüme çoğunlukla, kişi başına reel GSMH (Gayri Safi Milli Hâsıla) veya milli gelir verilerinin belli zaman aralıkları belirlenerek ölçülmesiyle ortaya konmaktadır. Fakat yaşam standartlarının daha sağlıklı değerlendirilmesi için, kişi başına tüketimin ortaya konması büyük önem arz etmektedir. Ekonomik büyüme çoğunlukla bir takvim yılı içerisinde, bir ülke ekonomisinin üretim kapasitesindeki veya GSMH'deki görülen ve sayısal anlamda ölçülmesi mümkün olan reel artışları ifade etmektedir. Aynı zamanda kişi başına düşen hâsıla artışı da bu tanıma eklendiğinde daha sağlıklı bir kavramsallaştırma olacaktır. Bu doğrultuda hem toplumun ekonomik faaliyetlerinin artış oranını hem de kişi başına hasılanın artışı ifade edilebilecektir (Üzümcü, 2012: 4).

Ekonomilerin gidişatını uzun vadeli değerlendirirken yalnızca büyüme oranlarını dikkate almak doğru bir yaklaşım değildir. Büyüme verilerinin yanında, insani gelişmişlik endeksinin bileşenleri olan gelir dağılımı adaleti, eğitim harcamaları, sağlık harcamaları gibi ölçütler de dikkate alınmalıdır. Diğer yandan büyümeye paralel olarak tasarruf oranları ve buna koşut olarak yatırım oranları da ekonomileri değerlendirmede önemli hususlardır. Ülkelerin kendilerine en uygun ekonomik rejimi belirlemeleri, büyüme oranlarına büyük etki etmektedir. Özellikle gelişme ve sanayileşme süreçlerinde olan ülkelerin iyi bir ekonomik rejim belirlemeleri önemli durumdur (Kaya, 1998: 25).

2.2. Finansal Gelişim

Ekonominin en temel öğelerinden biri finansal sistemdir. Finansal sistemin ekonomik sistem içerisinde çok önemli bir konumda olmasının bazı sebepleri vardır. Bunlar; dış finansman ihtiyacının artmış olması, finansal kaldıraçtan yararlanma oranının yükselmesi, fon arz edenlerden fon talep edenlere doğru fon transferini organize etmesi şeklinde sıralanabilir. Finansal sistemin birçok önemli işlevi de bulunmaktadır. Tasarrufların toplanması ve verim alınabilecek en iyi alana tahsisinin gerçekleştirilmesi, yatırımların denetlenmesi süreçleri, yatırım risklerinin çeşitlendirilmesi ve ortadan kaldırılması, mal ve hizmet alım süreçlerini basitleştirerek sermaye birikimine katkı sağlaması ve teknolojik yenilik süreçlerini hızlandırması, finansal sistemin en önemli işlevleri olarak ifade edilebilir. Bu işlevler sağlıklı şekilde işlerse ekonomik büyüme hızı da artacaktır. Zira iktisat literatüründe de sağlıklı bir finansal sistemin ekonomik büyümeyi artıracığı yönünde önemli yaklaşım vardır (Akdemir, 2015: 35).

Finansal gelişme birçok farklı şekilde tanımlanmıştır. İktisatçıların finansal gelişme tanımlarında benzer ifadeler bulunsa da farklı bağlamlarda değerlendirmeler yaptıkları görülmektedir. Bazı iktisatçılar finansal gelişmeyi, finans piyasasındaki araçların çeşitliğinin ve yaygın şekilde kullanımının artması olarak açıklamaktadır. Diğer taraftan, bazı iktisatçılar ise finansal gelişmeyi finansal piyasaların gelişmişlik ölçüsü olarak görmektedirler (Erim ve Türk, 2005: 23).

Finansal gelişme finansal kurumların, piyasaların ve araçların gelişmesi şeklinde de tanımlanmıştır. Bununla birlikte, finansal aracılık süreçlerinin gelişimi ve tasarrufların artırılması gibi olgular finansal gelişme ile doğrudan ilintilidir. Zira

tasarrufların artması yatırımları etkileyen en önemli hususlardandır. Bu yatırımların da miktar ve kalite anlamında artışının, finansal gelişme sayesinde gerçekleşeceği söylenebilir (Afşar, 2007:190).

Goldsmith finansal gelişmeyi, finansal yapıda meydana gelen değişimler olarak tanımlamıştır. Dolayısıyla finansal gelişmeyi inceleyebilmek için ön koşul olarak, finansal yapıdaki değişimleri kısa ve uzun dönemli incelemek gerektiğini savunmuştur. Ülkelerin finansal yapısını oluşturan unsurları ise, ülkede bulunan finansal araç ve kurumların görünümü, işlevleri ve nispi boyutları olarak ifade etmiştir. Zira finansal araç ve kurumların bileşimi neticesinde finansal yapılar şekillenmektedir (Goldsmith, 1969: 37).

Finansal gelişme kavramı ile tasarrufların çoğaltılması ve yatırımlara kanalize edilmesi anlatılmak istenmiştir. Başka bir deyişle, finansal libereleşme olgusunun başarısı, ülke genelinde tasarrufların artırılabilme gücüyle ilintilidir. Ancak finansal liberalizasyon uygulamalarının neticesinde elde edilen bulgular, tasarrufların çoğaltıldığını göstermemektedir. Finansal liberalleşme doğrultusunda finansal gelişme gösterilebilmesi için yatırımların etkinliğinin de artırılması gerektiği kanısına varılmıştır. Literatürde bu yaklaşımı öneren birçok çalışma mevcuttur (Williamson ve Mahar, 2002: 14).

2.3. Enflasyon Oranı

Enflasyon, orijin olarak Latince olup, dilimize “gereksinim fazlası, fazla artış veya şişme-şişkinlik” olarak çevrilmiştir. İktisat bilimi açısından enflasyon demek piyasalardaki mal ve hizmetlerin fiyatlarında genel artışları ifade etmek için kullanılır. Bir diğer ifadeyle, enflasyon, cari fiyatlar bazında talep ve arz arasında talebin arzdan fazlalığı durumunda fiyatlarda genel artış gerçekleşmesidir (Türkbal, 1998: 317).

“Fiyatlar genel seviyesindeki sürekli artış veya paranın sürekli değer kaybetmesi” enflasyon olarak değerlendirilmektedir (Saraç, 2009: 4). Enflasyon bir süreçtir. Ekonomide gerçekleşen dengesizliğin göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Süreç sonunda enflasyon; kaynakların kullanımının ve gelir dağılımının bozulmasına, tasarruf ve yatırımların sınırlandırılmasına, ekonominin gerilemesine neden olmaktadır (Saraç, 2009: 4).

Enflasyon oranı dönem, ay ve/veya yıllık olarak dönemler halinde hesaplanmaktadır. Hesaplaması aşağıdaki formülüzasyon ile mümkündür (Türkbal, 2005: 317):

$$\text{Enflasyon Oranı} = \frac{\text{Mevcut dönem fiyat düzeyi} - \text{Bir önceki dönem fiyat düzeyi}}{\text{Bir önceki dönem fiyat düzeyi}} \times 100$$

2.3.1. TEFİ (Toptan eşya fiyat endeksi)

Toptan Eşya Fiyat Endeksi, Değişimi aylık ya da yıllık enflasyon rakamının belirlenmesinde kullanılır. 2005 yılından itibaren Devlet İstatistik Enstitüsü DİE, Toptan Eşya Fiyat Endeksi'nin yerine Üretici Fiyat endeksi ÜFE'yi kullanmaya başlamıştır (Türkbal, 1998: 317).

2.3.2. ÜFE (Üretici fiyat endeksi)

Üretici Fiyatı Endeksi ya da kısaltması, Belirli bir referans döneminde ülke ekonomisinde üretimi yapılan ve yurtiçine satışa konu olan ürünlerin, üretici fiyatlarını zaman içinde karşılaştırarak fiyat değişikliklerini ölçen fiyat endeksidir. Aylık ya da yıllık enflasyon rakamının belirlenmesinde kullanılır (Türkbal, 1998: 317).

2.3.3. TÜFE (Tüketici fiyat endeksi)

TÜFE tipik bir tüketicinin satın aldığı belirli bir ürün ve hizmet grubunun fiyatlarındaki ortalama değişimleri gösteren bir ölçüttür. Yıllık enflasyon değerindeki değişimi ölçmek için kullanılır. TÜFE, İstatistik bilimindeki indeks sayılar ile hesaplanmaktadır. Belli bir yıl seçilir ve bu yıl temel yıl kabul edilir. Sonraki yıllar ise bu yıla endekslenerek belirlenmektedir (Türkbal, 1998: 317).

2.4. Finansal Serbestleşme

Finansal serbestleşme ile sermaye darboğazındaki ülkelere, tasarruf fazlası olan ülkelere sermaye akışının sağlanması umulmaktadır (Yentürk, 1997: 136). Finansal serbestleşme sayesinde katı kurullarla sınırlandırılmamış uluslararası sermaye hareketlerinin ekonomik kaynakların daha etkili dağılımına, risk çeşitlendirmesi için fırsat dağılımına ve finansal gelişmeye yardımcı olacağı savunulmaktadır (Edison vd. 2002: 1).

Finansal serbestleşme, ekonomik büyüme yardımcı olmaktadır (Prasad vd. 2003: 9). Finansal serbestleşmenin temel amacı kaynak dağılımındaki etkinliğin artırılması ve ekonomik büyümenin sağlanmasıdır (Binay ve Kunter, 1998: 1).

Neoklasik yaklaşıma göre 1950'li yıllardan itibaren gelişmekte olan ülkelerde uygulanan finansal baskı politikaları, tasarrufların azalmasına ve sermaye kaçışlarına neden olmuştur. Kaynaklar verimliliği düşük yatırımlarda kullanılmıştır. Aynı zamanda tasarruf sahipleri de üretken olmayan alanlara yönelmiştir. Sonuç olarak finansal baskı politikaları, düşük faiz oranı ve tercihli kredilerle ayrıcalıklı bir grup yaratmıştır. Bu grubun dışında kalanlar ise yüksek faizlerin geçerli olduğu gayri resmi piyasalara yönelmektedir. Bu tür sorunların çözümü ise finansal piyasaların doğrudan deregülasyonunda yatmaktadır. Bu sayede, faizlerin artmasıyla, tasarruflar üretken olmayan yatırımlardan bankacılık sistemine yönelecek ve daha verimli yatırımlarda kullanılmasına yardımcı olacaktır. Sonuçta yatırımların artması ekonomik büyümeyi de olumlu bir şekilde etkileyecektir (Özbilen, 2000: 73).

3. TÜRKİYE'DE BANKACILIK SEKTÖRÜ

Bankacılık sektörünün Türkiye'de geçmişi Osmanlı İmparatorluğuna uzanır. Bu bağlamda, ilk banka 1850'li yıllarda kurulan Osmanlı Bankası (Ottoman Bank) olup, İngiliz desteğinde hayata geçirilmiştir. Osmanlı Bankasını ise yine Osmanlı İmparatorluğunun son yıllarında kurulan ve genç Cumhuriyetin ilk yıllarına ulaşan Türk Bankası (Turkish Bank) izlemiştir. Türk Bankasının merkezi Kıbrıs olup, Türkiye'de ilk şubesini 1982 yılında İstanbul'da; ikinci şubesini ise 1988 yılında İzmir'de açmıştır. Türk Bankası kuruluşu 1900'lü yıllar olan ve merkezi Türkiye dışında bulunan bir banka olmakla birlikte, Türkiye içinde ancak 1980'li yıllarda faal olmaya başlamıştır.

Cumhuriyet dönemi, esas olarak çok önemli iktisadi eylemlerin hayata geçirildiği bir dönemdir. Bu dönemde özellikle milli sanayi ve milli bankacılığın üzerinde titizlikle durulmuştur. Genç Cumhuriyetin henüz başında gerçekleştirdiği İzmir İktisat Kongresi (17 Şubat - 4 Mart 1923) milli endüstri ve bankacılığın geliştirilmesi yönünde ciddi kararların alındığı bir buluşma olmuştur. İzmir İktisat Kongresinin en önemli sonuçlarında ilk ikisi 1924 yılında Türkiye İş Bankasının kurulması ve yerel bankacılık adımının atılmış olmasıdır. İş Bankasını ise 1930 yılında vücuda getirilen Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası izlemiştir. İlerleyen yıllarda bu iki öncü bankayı kurulan diğer bankalar takip etmiştir (Kıraç, 2008:1). Günümüze gelindiğinde ülkemizde 81 banka faaliyet göstermeye devam etmektedir.

Türkiye'de 1945-1959 dönemi yatırımların arttığı, ulusal gelirin yükseldiği ve paralel biçimde ülke nüfusunun arttığı bir dönemdir. Doğal olarak endüstri sektörünün milli gelirden aldığı pay artış göstermiş ve piyasalar açısından üretim miktarları genişlemeye başlamıştır. Bu genişlemenin sonucu olarak ülke ekonomisi için mevduat (para) veya ekonomik kaynak gereksinimi doğmuş ve bankacılık sektörüne yönelik ve yatırımlar gerçekleşmeye başlamıştır. Tüm bu koşullara bağlı olarak kamu yanında aynı zamanda özel bankacılık kuruluşları önem kazanmaya başlamıştır. Belirtilen dönem içinde Türkiye'de 30 özel banka kurulmuş ve faaliyetlerine

başlamıştır (Yılmaz, 2006:8). Kurulan ve günümüzde bile faaliyetlerine devam bu döneme ait özel bankacılık kuruluşları arasında 1944 yılı Yapı ve Kredi Bankası, 1946 yılı Garanti Bankası, 1948 yılı Akbank, 1950 yılı Türkiye Sınai Kalkınma Bankası ve 1955 yılı Pamukbank örnek gösterilebilir (Kuzu, 2013).

Türkiye’de planlı ekonomiye geçiş yılları 1960’lı dönemdir. Planlı ekonomik büyüme esas olarak 5 yıllık planlara bağlı olarak gerçekleştirilmiştir. Büyüme politikaları gereği sektörlerin maddi destek beklentilerini karşılayabilmek için sektör ve yatırım bankaları kurulmasına başlanmıştır. Bu gibi bankacılık kuruluşlarına verilecek örnekler arasında en bilinenleri; 1960 yılı Turizm Bankası, 1963 yılı Sınai Yatırım ve Kredi Bankası, 1964 yılı Devlet Yatırım Bankası ve 1976 yılı Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası’dır (Bakdur, 2003:11). Sektör ve yatırıma maçlı kurulan bu dönemin bankacılık kuruluşları için özel yasalar çıkarılmıştır. Ancak, aynı zamanda kendi kanunlarında belirtilmeyen hususlarda genel bankacılık hükümlerine tabi tutulmuşlardır. Bu dönem zarfında kurulan bankacılık kuruluşlarının denetlenmesi ise Bankalar Yeminli Murakıpları tarafından yürütülmüştür (Bakdur, 2003:11).

Türk bankacılık sektörü esas olarak 1980 yılı başlarına kadar devlet kontrolü altında gelişimini ve faaliyetlerini sürdürmektedir. Ancak 24 Ocak 1980 ekonomik kararları ve devamında 12 Eylül 1980 Askeri darbesi sonrası kapalı ekonomik modelden açık ekonomik modele geçiş ile Türk bankacılık sektörü araç zenginliğine kavuşmuştur. Bu durum bankaların denetlenmesi gerçeğini gündeme taşımış ve bazı tedbirlerin alınmasının yolunu açmıştır. Özellikle, 1980’li yıllarda yüksek enflasyona dayalı büyüme modelinin sürdürülmesi sebebiyle bankacılık sektörü açısından yüksek faiz politikası, dışa açılma, yurtdışından sermaye girişi ile yabancı bankacılık kurumlarının ülkemize gelişleri artış göstermiştir (Yüksel, 2002:16).

Türk bankacılık sektörü için en zorlu dönemlerden birisi 1994 yılında gelişen ekonomik kriz olmuştur. Yaşanan ekonomik kriz bankacılık sektöründe daralmaya sebep olmuştur. Yaşanan krizin etkilerini 1996 yılında atmaya ve yenide toparlanmaya başlayan Türk bankacılık sektörü 1996 yılına gelindiğinde daha iyi bir performans sergilemiş; bu yıllarda gelişme ve kârlılık artışı göstermiştir. Türkiye ekonomisinde görülen olumlu değişimler etkilerini olumlu anlamda bankacılık sektöründe de göstermiştir. Bankacılık sektörü 1996 yılını dolar bazında %21,7 büyüme ile kapamış olup; aktif seviyesi toplam 83,3 milyar dolar olmuştur. Bu

canlanma ise Türk Lirası (TL)'na reel olarak değer kazandırmış ve para piyasalarında istikrarın sağlanmasının yolunu açmıştır (Erdoğan, 2001:664).

Bankaların, çağımız iktisadi yaşamında para, kredi ve sermaye konuları kapsamında son derece önemli işlevsellikleri bulunmaktadır. Bankalar, Türkiye piyasalarında beş değişik kıstasa ve her kıstas altında yine farklı amaçlara göre sınıflandırılırlar. Bu sınıflandırmaları şu şekilde sıralayabiliriz:

- Sermaye yapılarına göre (Özel ve kamu bankaları).
- Sermaye geçmişlerine göre (yerli ve yabancı sermayeli bankalar).
- Faaliyet esaslarına göre (ticari, yatırım, kalkınma, özel kanunla kurulmuş bankalar ve özel finans kurumları).
- Amaçlarına göre (kurumsal kredi, bireysel bankacılık, fon ve hazine, kitlesel ve tüm işlemlere yönelen bankalar).
- Fonksiyonlarına göre (Bu kapsamdaki bir banka birden fazla kategoride yer alabilmektedir. Örneğin Ziraat Bankası, sermaye yapısına göre kamu kuruluşu iken faaliyete esasına göre ise ticari banka olarak kabul edilir).

3.1. Türk Bankacılık Sektörünün Genel Yapısı

1980'li yıllardan başlayarak Türkiye ve dünyada yaşanan küreselleşme ve sermaye hareketleri bankacılık sektörünün önemli biçimde etkilemiştir. Gelişmeler sektörün teknolojik yeniliklere uyum sağlamasına dönük ciddi yatırımlar yapmasına yol açmıştır. Aynı zamanda, yaşanan ekonomik krizler belirli bölgeleri etkilediği gibi, bir yandan tüm dünyayı etkileyen bir görünüm kazanmıştır (Gökçen, 2012:1-91).

Bankalar için en önemli sermayesi güven unsurudur. Bu unsur sayesinde piyasalarda finansal süreçlere aracılık etmekte, kaynak sağlayan ve kaynak talep eden taraflar arasındaki vade ve fiyat belirsizliklerini ortadan kaldırmaktadır. Türkiye coğrafi sınırları içinde faaliyet gösteren bankaların başlıca faaliyet konuları Bankalar Kanunu'nun ilgili 4. maddesi gereğince tayin edilmiş ve sınırlandırılmıştır (Şenyüz, 2008:1-148).

Bankacılık Kanununa ait 3. ve 4. maddelerinde bankaların işlem yapabilecekleri alanlar listelenmiştir. İlgili maddelerden mevduat toplama hizmeti ilk yıllarda TCMB tarafından yürütülmüş olup, toplanan mevduat birikimi halka kredi olarak

kullanılmıştır. İlerleyen yıllarda ise özel ve kamu bankacılık kurumlarının artışı sayesinde TCMB mevduat toplama ve halka arz görevlerini bırakmıştır (Eğilmez, 1997).

Diğer taraftan TCMB Türkiye dışında yaşamlarını ve faaliyetlerini sürdüren TC vatandaşlarının birikimlerini ölkemiz ekonomisine kazandırmak ve tasarrufları yatırıma dönüştürecekle kaynak sağlamak amacıyla bazı çalışmalar yürütmüştür. Bu bağlamda (Suğanlı, 2003);

- Kredi Mektuplu Döviz Tevdiat Fonu (1976 yılı),
- Süper Döviz Hesabı Fonu (1994 yılı) kurulmuştur.

Kurulan bu fonlar sayesinde ölkemiz döviz rezervlerinde artış gerçekteşmiş; bu yolla ödemeler dengesinde oluşan olumsuz açıkların karşılanması veya kapatılması mümkün olmuştur (Suğanlı, 2003).

Bankacılık Kanununa ait 3. ve 4. Maddelerinde bankacılık kuruluşlarının saklama hizmetleri de geçmektedir. Saklama hizmetleri para ve sermaye piyasaları araçları ile türev ürünler işlemleri (vadeli işlemler, opsiyonlar,...vb.), nakit, döviz, mevduat, kıymetli madenler gibi Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) tarafından izin verilen her türlü varlık ve işlemler saklama hizmetlerini içermektedir.

Bankacılık kuruluşları aynı zamanda müşterilerin veya tüketicilerin arzuları istikametinde çerçevesi Bankacılık Kanunu ile belirlenmiş olan sigorta ve emeklilik hizmetleri de vermektedir. Bunların arasında varlık, hayat ve emeklilik hizmetleri bilinen en yaygın hizmetlerdir.

Türkiye’de faaliyet gösteren tüm bankacılık kuruluşları 5411 Sayılı Bankacılık Kanununa tabi olup; bankacılık, kredi kartları ve seyahat çekleri gibi ödeme araçlarının ihracı ile ilgili faaliyetlerin icrası kanunun 7.maddesi kapsamındadır. Yine anı kanunun maddesine göre bankalar anonim şirket olarak kurulmak durumundadır. Bankacılık Kanununun 48. Ve 50. Maddeleri ise bankaların kredi kullanılabilecekleri hususları ve koşulları açıklamaktadır. Ayrıca kullanılacak kredilerle ilgili diğer şartların çerçevesi ise ilgili kanunun 51. ve 56. Maddeleri arasında detaylı biçimde sunulmuştur (TBB, 2005:21-24).

Bankalar Kanunu çerçevesinde Türkiye’de faal olan özel ve kamu bankalarının sayısı ve şube dağılımı Çizelge 3.1 ve Çizelge 3.2’de gösterilmiştir.

Çizelge 3.1: Banka Sayısı: 2002, 2009 ve 2017

Banka	2002	2009	2017
Mevduat Bankaları	40	32	34
Kamu Bankaları	3	3	3
Özel Bankalar	20	11	9
Fondaki Bankalar	2	1	1
Yabancı Bankalar	15	17	21
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	14	13	13
Toplam	94	77	81

Kaynak: TBB, Bankalarımız 2017,(Ocak, 2017)

Çizelge 3.1’den görüldüğü üzere 2008 krizi ile azalan banka sayısı sektöre güvenin gelmesi ile tekrar sayı artışına gitmiştir.

Çizelge 3.2: Şube Sayısı: 2002, 2009 ve 2017

Banka	2002	2009	2017
Mevduat Bankaları	6.087	8.991	10762
Kamu Bankaları	2.019	2.744	3665
Özel Bankalar	3.659	4.390	4127
Fondaki Bankalar	203	1	1
Yabancı Bankalar	206	2.070	2889
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	19	42	42
Toplam	12193	18238	21486

Kaynak: TBB, Bankalarımız 2017,(Ocak, 2017)

Çizelgeler detaylı incelediğinde 2008 ekonomik krizinin bankacılık sektörüne etkileri açık biçimde görülmektedir. 2017 yılına gelindiğinde ise bankacılık sektöründe yabancı sermayeli kuruluşların sayıca artışı ve piyasaya girişleri fark edilmektedir. Çizelge 3.2’de sunulan sayılara Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) ve yabancı ülkelerde açılmış faal şubelerin sayıları da eklenmiştir.

3.2. Türk Bankacılık Sektörünün Genel Sorunları

Türk Bankacılık Sektörünün karşılaştığı en önemli sorunlar başlıca dört nedenden kaynaklanmaktadır. Bu nedenler sırasıyla; enflasyon, haksız rekabet şartları, öz kaynak eksikliği ve kaynak maliyetleridir.

3.2.1. Özkaynak yetersizliği

Öz kaynak yetersizliği Türk Bankacılık sektörünün karşılaştığı en önemli sorunlardan birisidir. Bu sorunun temelinde ise bankacılık sektöründeki aktif ve sermaye büyüklükleri yetersiz olan bankacılık kuruluşlarının sayıca fazla olması ve ihtiyaçları olan fon kaynağını bulabilmek için gidecekleri yerlerin ise sadece interbank ya da uluslararası finansal piyasalar olmasıdır. Bu sebeplerle, küçük bankaların iç ve dış piyasalarda bankacılık sektöründe etkin rekabet edebilmeleri olanaklı değildir (Polat, 2011:14).

3.2.2. Enflasyon oranı

Enflasyon, çoğunlukla gelişmekte olan ülkelerde sık görülen bir olgudur. Bu yönüyle bankacılık sektörünü ve piyasalarda faaliyet gösteren diğer tüm kesimleri oldukça etkileyebilmektedir. Yüksek enflasyon olan ülkelerdeki bankalar ciddi problemler ile karşılaşmaktadır. Yüksek enflasyon görülen dönemlerde bankaların karları nominal olarak artmış görünmekle birlikte, öz kaynaklarının reel büyüklüğü azalmaktadır. Enflasyonist etkiler bankaların kaynak maliyetleri ve işletme giderlerinde yükselişe sebep olmaktadır. Bankalar artan bu gibi maliyetleri tüketiciye kredi faiz oranlarını yükselterek yansıtmaktadır. Sonuç olarak yatırımların riski artmakta ve düşük riskli yatırım olanakları kaybolmaktadır (Parasız, 2005:132).

Bankacılık sektörü açısından müşteri profilleri arasında olumsuz tanımlanacak olanlar enflasyonist dönemi lehlerine çevirmek isteyen kişiler veya kuruluşlardır. Bu gibi kişiler veya kuruluşlar yüksek riskli yatırımlara yönelmek ve yüksek getiri elde etmek isterler. Ancak, bu durum riskli müşteri sayısında artışa ve kredilerin geri ödenmesinde problemler yaşanmasına yol açmaktadır. Çünkü vadesi gelen ve ödenmeyen krediler bankalara artan maliyet yükü getirmektedir (Şenyüz, 2008:1-148).

Enflasyonist dönemlerde karları nominal artan ancak reel olarak düşen bankacılık kuruluşlarının nakde dayalı öz kaynakları da reel biçimde daralmakta, faiz oranları yükselmekte, alacaklar sınırlanmakta ve özellikle donuk krediler problemleri görülmektedir. Sonuç olarak, kaynakların akışkanlığını azalmakta ve eş zamanlı olarak kaynak maliyeti yükselmektedir (Sayılğan, 2003:67).

3.2.3. Kaynak maliyeti yüksekliği

Bankalar, para ticareti yaparken öz kaynaklarından daha çok birincil olarak yabancı kaynakları kullanarak fon sağlamayı tercih ederler. Günümüzde, bankalar uluslararası piyasalardan borçlanma, repo ve menkul kıymet ihracı gibi alternatif kaynaklar geliştirerek kullanmaktadır. Her şeye rağmen, bankalar açısından hala en geçerli fon toplama arazi mevduat birikimleridir. 24 Ocak 1980 kararları sayesinde mevduat birikimlerine pozitif faiz uygulamasına geçilmiş ve faiz oranları enflasyona paralel biçimde reel yükseliş göstermiştir. Bu yükselişler bankacılık kuruluşlarının vadeli mevduat oranlarını arttırmakla birlikte, gerçekte kaynak maliyetinin yükselmesine sebep olmaktadır.

3.2.4. Haksız rekabet koşulları

Mali piyasalardaki düzenlemelerin daraltılması bankaların yeni finansal ürün hizmetlerinde artışa sebep olmaktadır. Diğer taraftan, bu artış bankalar üzerinde rekabet baskısı yaratmaktadır. Örneğin, forex gibi yeni nesi türev ürünler, opsiyon işlemleri rekabet avantajı sunan yeni finansal ürünler arasında geçmektedir. Diğer taraftan opsiyon işlemlerini göz önüne alırsak, Türkiye’de tam kapsamlı hizmet sunan bir opsiyon piyasası ya da bilinen diğer adıyla opsiyon borsası mevcut değildir. Bu durumda, Chicago borsasına kote olan ve bariyer opsiyonlarla ilgili işlem yapan bir yalnızca Akbank bulunmaktadır. Sonuç olarak bu durumu diğer bankalar açısından haksız rekabet ortamı oluşturmaktadır. .

Bankacılıkta yoğun rekabet fon maliyetlerini yükseltmektedir. Bunun sebebi ise, tüketicilerin kendilerine daha fazla getiri sağlayacak olan bankacılık kuruluşlarına yönelmelerinde yatmaktadır. Fiyatlar rekabet ortamını belirleyen bir diğer etkidir. Ancak, bir bankacılık kuruluşunun rekabet gücünü tek başına tayin edememektedir. Rekabet gücünü belirleyen diğer faktörler arasında hizmet kalitesi ve çeşitliliği, örgütsel yapı/organizasyon, müşteri beklentilerini karşılayacak teknolojik, reklam ve insan kaynakları unsurlarının sunulması ve sağlanması gelmektedir (Berk, 1998:116).

3.3. Türk Banlarının Hizmet Verdiği Piyasalar

Türkiye’de aktif bankacılık kuruluşlarının hizmet verdikleri başlıca piyasalar; canlı hayvan, mevduat, kredi ve sigorta piyasalardır. Tezin bu bölümünde Türk Bankalarının hizmet verdikleri piyasalar üzerinde durulmuştur.

3.3.1. Mevduat piyasası

Bankacılık sektörünün üretim çıktısı kredilerdir. Örneğin, bir işletme mal veya hizmet üretebilmek için girdilere gerek duyar. Tıpkı benzer şekilde bankalarında üretim çıktısı olarak kredi sağlayabilmesi için çok sayıda girdiye ihtiyaçları bulunmaktadır. Bu durumda bankaların girdilerinin de parasal olması icap eder. Parasal girdilerin en önemlisi bankaların temel fon kaynakları olan mevduatlar ve birikimlerdir. Bankaların para rezervi yaratması ve bu rezervleri ise faiz geliri elde edecekleri kredilere çevirmesi maksadıyla tüketicilerden veya mudilerinden para toplarlar. Bu bağlamda, bir bankacılık kuruluşunun mevduat talebi aslında bir tür türev niteliğine haiz bir taleptir. İlgili bankanın mevduat talebi zaten müşterilerin kredi talebini karşılamak amacıyla doğmuştur. Türkiye’de faal bankacılık kuruluşları piyasalardan topladıkları mevduatı tümünü TCMB’ye bildirmek mecburiyetindedir. Ancak, istedikleri faiz oranını uygulama hakları bulunmaktadır. Bu nedenle, bankacılık piyasasında rekabet oldukça yüksek olup, bankalar ayrıca topladıkları mevduatlarla ilgili olarak Mevduat Munzam Karşılığı ve Disponibilite tesis etmek mecburiyetindedirler (Şenyüz, 2008:1-148).

3.3.2. Canlı hayvan piyasası

Asimetrik bilginin güçlü görüldüğü bir diğer piyasa ise canlı hayvan piyasasıdır. Alım ve satım işleminin olduğu her yerde işin doğası gereği asimetrik bilgiye bağlı sorunlar olmaktadır. Ancak, asimetrik bilginin canlı hayvan piyasasında var oluşu yüzünden kalitesi yüksek hayvanlar piyasadan uzaklaşmakta; daha düşük kaliteli canlı hayvan ticaretinin önü açılmaktadır. Örneğin, erkek civcivler cinsiyeti yırt etmeyi bilmeyen tüketicilere/müşterilere dişi civciv olarak satılmaktadır. Daha düşük fiyatla ve hile satılan erkek civcivlerin ticareti ise piyasada daha yüksek fiyata dişi civciv satan kişilere karşı haksız rekabet ortamına yol açmaktadır. Bu durumda dişi civciv satıcıları pazardan çekilmekte, kalite düşmekte, asimetrik bilgiye dayalı haksız rekabet yaşanmakta ve sonuç olarak piyasa olumsuz etkilenmektedir (Yıldırım, Eşkinat ve Kabasakal, 2005:278).

3.3.3. Sigorta piyasası

Tüketiciler, ticarete konu olan her türlü mal ve emtialarını güvence altına almak isterler. Tüketicilerin bu taleplerini karşılayabilecek araç ise sigorta etme ve sigortacılıktır. Müşterilerin taleplerini karşılamak için primler tahsil eden ve tahsil ettiği primleri bir fon havuzunda toplayan kuruluşların bir araya gelerek örgütlendikleri piyasaya sigorta piyasaları denilmektedir (Demirkan, 2006:126-127).

Sigorta kuruluşları müşterilerine aynı oranda sigorta primi düzenlerse, bunun sonucu olarak riski yüksek kişileri az risk taşıyan kişiler ile aynı fiyattan sigortalamak zorunda kalacaklardır. Örneğin, bazı kişiler araçları ile sık kaza yaparak masraflarını sigortadan alırken, aynı primi ödeyen ancak trafik kazası yapmamış kişiler durumunda rahatsızlık duyacaklardır. Rahatsızlık ise kişilerin sigortalama kuruluşunun havuzundan çıkmasına sebep olacaktır. Sonuç olarak, sigorta şirketi sigorta prim miktarını yükseltecektir. Bu durum iyi müşterinin piyasalardan çıkmasına ve ortamın kötü müşterilere kalmasına sebep olacaktır. Sonuç olarak, verilen örnekler sigortacılık hizmeti verene kuruluşların karşı karşıya oldukları riskleri açıklaması bakımından önemlidir. Sigorta priminin kişinin geçmişi ve sigorta riskine göre belirlenmesi gereklidir (Şenyüz, 2008:1-148).

Avrupa Birliği, çoğu alanda olduğu gibi sigortacılık alanında da ortak bir Pazar olmam yolunda ciddi gelişmeler göstermiştir. AB’de benimsenen iki farklı model vardır. Bu modeller (Şenel, 2006);

- Denizcilik Sigortası (Anglosakson Yaklaşımı),
- Alp Stili Sigortacılık (Kontinental Yaklaşım).

Denizcilik Sigortası ya da bilinen diğer adıyla Anglosakson yaklaşım tarzı rekabetçi ve devletin az müdahil olmasını savunan bir modeldir. Diğer taraftan, Alp Stili Sigortacılık (Kontinental) ise devletin sistemin işleyişindeki rolünün önemine vurgu yapmakta, yükümlülükleri karşılama yeterliliği, asgari sermaye, garanti fonu, teknik rezervler ve yatırım portföyleri gibi kuruluşun mali yapısına ilişkin hususların da ilerisinde prim tarifelerine, sigorta poliçesi ve şartlarına dahi devletin dâhil olmasını isteyen daha az rekabetçi ve müşteriye koruma odaklı sistemdir. Bu bağlamda, AB üyesi ülkelerin yapılar ve nitelikleri birbirlerinden farklı yaşam ve yaşam dışı sigorta

uygulayan bir hayat ve hayat dışı sigorta uygulama sistemi tesis edilmiş olup, direktifler AB Parlamentosu ve Konseyince verilmektedir (Şenel, 2006).

3.3.4. Kredi piyasası

Kredi piyasası, bazı aracı kurumlar aracılığıyla kredi arzı ve taleplerinin bir araya gelmesi için uygun ortam ve koşulları yaratan organizasyondur. Kredi arzı, elinde para olan ve bu parayı talep edecek kişi ve kuruluşlara vermeye istekli taraflarca sağlanır. Kredi talebi ise, paraya farklı sebeplerle neden duyan taraflarca yaratılır. Bu bağlamda, kredi veren ve alan taraflar arasında istenen değişimi sağlamak için kullanılan araca ise faiz oranı denilir (Ardınc ve Yıldız, 2002:64).

Kredi piyasaları, para ve sermaye piyasalarının dışında kalan kısa vadeli fon, mevduat ve para arzı ile bu kaynaklara yönelen talebinin eşleştiği yerdir. Kısa dönemli ve kişisel faktörlerin ağır bastığı bir piyasa olarak bilinmektedir (Şenyüz, 2008:1-148).

Krediler özelliğine göre iki başlık altında toplanmaktadır. Bunlar sırasıyla; nakdi ve gayri-nakdi kredilerdir.

- Nakdi krediler: Faiz ya da faiz ve komisyon karşılığı geri ödemeli kredi cinsidir. Bu gibi kredilere örnek olarak; indirim, iştirak, avans ve borçlu cari hesaplar örnek verilebilir.
- Gayri nakdi krediler: Bir işin tamamlanması, borç ödenmesi ya da bir zorunluluğunda karşılanması amacıyla bankacılık kuruluşunun belirli bir ücret ya da komisyon karşılığı yükümlünün adına kefil olması biçiminde kullanılan kredi türüdür. Bu cins kredilere örnek olarak teminat mektubu kredisi, sair kefalet kredisi, ithal garantisi, tahvil garantisi, kabul garantisi, aval kredisi verilebilir.

Vadeleri açısından krediler kısa, orta ve uzun vadeli olarak üçe ayrılmaktadır. Bunları şu şekilde açıklayabiliriz:

- Kısa vadeli krediler, vadesiz veya azami bir yıl vadeli kredilerdir. Çoğunlukla öngörülemez ivedi ödemelerin karşılanması için tercih edilmektedir.
- Orta vadeli krediler, vadesi bir ila beş yıl arasında değişen kredilerdir.

- Uzun vadeli krediler, vadesi beş yıldan uzun olan kredi türüdür.

Orta ve uzun vadeli krediler daha planlı ve ileri dönük hedefleri gerçekleştirecek finansman ihtiyaçlarını karşılaması düşünülen kredi türleridir.

Veriliş amacına göre krediler yatırım, donatım ve işletme kredileri olarak başlıca üç başlık altında sınıflandırılırlar. Bunları şu şekilde izah edebiliriz:

- Yatırım kredileri, kuruluşların bina ve tesis gereksinimlerini karşılamaları için sunulan kredi türü olup, sabit değerlerin finansmanı için verildiklerinden orta ya da uzun vadeli olmaları gerekmektedir.
- Donatım (teçhizat) kredileri, kuruluşların tesislerinin genişletilmesi, modernizasyonu ve her türlü donanımın tedarik edilmesi amacıyla sağlanan kredi türüdür.
- İşletme kredileri, kuruluşların üretim etkinliklerinin finansmanını sağlamak amacıyla döner sermaye ihtiyaçlarına dönük verilen kredi türüdür.

Güvence bakımından krediler güvencesiz ve güvenceli olarak iki ayrı başlık altında toplanırlar. Nu başlıkları şu şekilde açıklayabiliriz:

- Güvencesiz krediler, tek imza karşılığı verilen ve bakanın güvenceye gerek duymadığı ve talep etmediği türden bir kredidir.
- Güvenceli krediler, birden fazla kişinin imzası istenen, kefalet, senet veya çift imzalı teminat mektubu karşılığında açılan kredi türüdür.

İş konusu bakımından krediler ticari, sanayi, ihracat, tarım, konut ve tüketici kredileri olmak üzere toplam 6 alt başlıkta toplanırlar. Bu alt başlıkları şu şekilde açıklayabiliriz:

- Ticari krediler, ticaret kaynaklı süreçlerden doğan finansman gereksinimleri için tahsis edilen bir kredi türüdür.
- Sanayi kredileri, endüstriyel sektörde faal işletmelere kullanılan kredi cinsidir.
- İhracat kredileri, yurtdışına mal ve hizmet satışı (ihracat) faaliyetlerini finanse etmek için verilen kredi türüdür.

- Tarım kredileri, tarım sektöründe faal kuruluşlar ve kişilerin finansmanını sağlayacak kredi türüdür.
- Konut kredileri, Toplu Konut İdaresi Başkanlığı ile uzlaşılan çerçeve kapsamında konut almak isteyen müşterilere kullanılan bireysel, ipoteğe dayalı bireysel konut ve konut sektörünün kredilendirmesine dönük sunulan kredi cinsidir.
- Tüketici kredileri, gerçek kişilere ticari amaçlı istifade etmeleri için talep ettikleri mal ve hizmet alımlarını gerçekleştirmeleri için açılan kredi türüdür.

İzin açısından krediler şube yetkili ve otorize olmak üzere iki başlık altında incelenmektedir. Bu başlıkları şu şekilde açıklayabiliriz:

- Şube yetkili krediler, banka şubesi tarafından başka bir izne gerek kalmadan inisiyatifleri ile kullanılan kredi türüdür.
- Otorize krediler, bankanın genel müdürlüğü veya yönetim kurulu gibi üst icra organlarının müsaadesi ile açılabilen kredi türüdür.

Kaynak açısından krediler banka kaynağından kullanılan, reeskont ve dış kaynaklı krediler olarak üç başlık altında incelenmektedir. Bu başlıkları şu şekilde açıklayabiliriz:

- Banka kaynağından kullanılan krediler, bankanın kendi öz kaynakları üzerinden tahsis ettiği bir kredi türüdür.
- Reeskont kredileri, bankanın mudilerinden topladığı kısa ya da orta vadeli senetleri TCMB'ne iskonto ederek yarattığı kredi türüdür.
- Dış kaynaklı krediler, bankanın yurtiçi veya yurtdışındaki diğer kredi sağlama kuruluşlarından temin ederek fonlar yoluyla müşterilerine sunduğu kredi türüdür.

3.4. Türkiye’de Ekonomik Krizler ve Bankacılık Sektörüne Etkisi

Türkiye uzun yıllar iç ve dış kaynaklardan dolayı ekonomik ve mali krizler yaşamıştır. Bu krizlerden şüphesiz ki en önemlisi ve yıkımı en büyük olanı 2008 küresel mali krizidir.

2008 yılının Eylül ayında Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) meydana gelen ekonomik olaylar neticesinde ortaya çıkan kriz, "Küresel Finans Krizi" adını almıştır. Ancak kriz sürecini değerlendirecek olursak Aralık 2006'da Mortgage piyasasında faaliyet gösteren Ownit Mortgage Solutions adlı bir kredi şirketinin iflas etmesi olayların başlangıcını oluşturmaktadır. Devamında alınan tüm önlem ve tedbirlere rağmen finans piyasalarında başlayan kriz hızla reel sektöre yansıma yapmıştır (Kibritçioğlu, 2010; Özatay, 2016; Eğilmez, 2020).

Mortgage sistemi, gelişmiş ülkelerde uzun yıllardır aktif bir şekilde kullanılan bir sistemdir. Bu sistem özellikle düşük gelirli ailelerin, uzun vadeli ve düşük faiz oranları ile konut sahibi olmasını amaçlamaktadır. Sistemde alınan konut söz konusu kredi karşılığında ipotek altına alınmaktadır. 1930 yılında ABD'de mortgage sisteminin temelleri atılmıştır. Ancak o dönemde kredi ve konut piyasasını genişletmek amacıyla çeşitli süreçlerden geçerek önemli oranda büyüme gerçekleştirmiştir (Kibritçioğlu, 2010; Özatay, 2016; Eğilmez, 2020).

2000'li yıllara gelindiğinde ise görülen yüksek likidite etkisiyle risk iştahı artan bankalar herhangi bir geliri olmayan kişilere dahi konut kredisi satmaya başlamıştır. Bunun nedeni yeterli düzenleme ve denetlemenin olmamasıdır. Tüm bunlara ek olarak her geçen gün yeni "türev ürün"ler geliştirilerek ticareti yapılmıştır. Piyasa o kadar genişlemiştir ki bu ticareti yapan firmalar arasındaki ilişki takip edilemez hale gelmiştir. Bunun sonucunda ise ABD'deki mortgage piyasasının hacmi yaklaşık 12 trilyon dolara ulaşmıştır. Eşik altı (subprime) krediler olarak adlandırılan bu yüksek riskli kredilerin mortgage piyasasının bu büyüklüğe ulaşmasına katkısı yadsınamaz bir gerçektir (Kibritçioğlu, 2010; Özatay, 2016; Eğilmez, 2020).

Tüm dünyada bankacılık sektörünü etkisi altına alan ve büyük yıkımlar yaratan bu kriz alınan ortak tedbirler ile kontrol altına alınmıştır.2008 küresel krizinde uygulamaya konulan BASEL kriterleri sayesinde genel bir düzen oturtulmuştur. Ancak uygulanan BASEL kriterinin yetersiz kaldığını düşünen yetkililer BASEL III için çalışmalar yapmaya başlamıştır.

Küresel Finans Krizi tüm dünyada olduğu gibi Türkiye ekonomisinde de büyük ölçüde etkide bulunmuştur. Yıllık büyüme 2008 yılında %0,8'e gerilerken 2009 yılında %4,7'lik bir daralma olmasına neden olmuştur. 2001 Krizi sonrası çeşitli yapısal reformları hayata geçiren ve doğru iktisat politikalarını uygulayan ülke

ekonomisinin krizden çıkışı çok kısa sürede gerçekleşmiştir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde Türkiye krizden en erken çıkan ülkeler arasında yer almaktadır. 2010 yılına gelindiğinde ekonomik büyüme %8,5 düzeyinde olmuştur. Türkiye ekonomisi kriz sonrası dönemde inişli çıkışlı bir performans sergilemiştir. Ancak tüm bu dalgalanmalara rağmen büyümeye devam etmiştir (TBB, 2019: 62).

Türkiye’de ise bankacılık sektörünü korumak amacıyla BASEL’e ek olarak BDDK kurulmuştur. Bu kurum Türkiye’deki tüm bankacılık sektörünü bağımsız olarak denetleyerek, kontrol altında tutmaktadır.

3.5. BASEL Kriterleri ve Türkiye’de uygulanması

Ülkeler arasında, finans ve bankacılık işlemlerinin gelişim göstermesiyle birlikte, küreselleşme hamlesinin de etkisi bankalar arası bazı standartların oluşturulması gerekliliğini ortaya koymuştur. Bu doğrultuda Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS) bünyesinde, Belçika, Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Lüksemburg, İspanya, İsviçre, Hollanda, İsveç, ABD ve İngiltere’nin merkez bankalarının bir araya gelmesiyle, 1974 yılında Basel Bankacılık Denetim Komitesi kurulmuştur. Bu komitenin üyesi olan 13 ülke, sermaye yeterliliğini tek bir oranda standardize etmişlerdir. Yapılan karşılıklı işlemlerde farklılaşmayı önlemek bağlamında bazı kriterler belirlemiş ve uygulamaya koymuşlardır (Arslan, 2007:51).

Uluslararası finansal piyasaların istikrarının sağlanabilmesi ve bankacılık sektörünün denetim, gözetim ve düzenleme kalitesinin iyileştirilmesi yönünde çalışmalar da bulunması amacıyla Basel Bankacılık Denetim Komitesi kurulmuştur. Bankacılık sektöründe risk yönetimine yönelik yaşanan ihtiyaçlara bağlı olarak Basel Bankacılık Denetim Komitesi tarafından bazı kriterler belirlenmiştir. İlk olarak 1988 yılında yayınlanan bu kriterler Basel I kriterleri olarak adlandırılmıştır. Yaşanan küresel sorunlar ve krizler neticesinde Basel I’in yetersiz kalmasıyla 2004 yılında da Basel II kriterleri yayımlanmıştır (Gökçen, 2012;1-91).

1930 yılında Versay Antlaşması neticesinde oluşturulan Young Plan kapsamında I. Dünya savaşının borçları için tahsil ve ödemelerinin düzenlenmesi ve takibi için Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS-Bank for International Settlements) kurulmuştur. BIS’ı Türkiye’nin de aralarında bulunduğu 55 ülkenin merkez bankalarının üye olduğu, İsviçre’nin Basel şehrinde kurulmuş olan Dünya’nın en eski finans kuruluşu olarak tanımlamak mümkündür. Temel amacı, ülkelerin ekonomik

gelişimi ve küreselleşme aşamasında finansal ve ekonomik istikrarın sağlanması olan BIS, etkin ve dengeli ekonomik ve finansal bir piyasaya sahip olmaları için çalışmalar yürütmektedir (Vatan, 2008:15).

BIS'ın kurduğu Basel Komitesi, dünya çapında piyasalarda faaliyet sürdüren bankaların varlıkları ve ellerinde bulundurdukları sermaye arasında risk esasına dayalı bir ilişki kurulabilmesi ve bu risklere karşı bankaların ellerinde ne kadar sermaye yeterliliği bulundurması gerektiğini belirlemek amacıyla Basel I düzenlenerek yayınlanmıştır. Mali piyasalarda gerçekleşen değişimler ve yaşanan mali krizler sonucunda Basel I yeterli olmamaya başlamıştır. Bunun sonucunda ise Basel II düzenlenerek yayınlanmıştır. Basel Komitesi'ne göre Basel II'nin amacı; etkin bir risk yönetimi ve piyasa disiplinini sağlayarak sermaye yeterliliğinin etkinliğini arttırmaktır (Gökçen, 2012).

Basel I kriterleri 1988 yılında, bu kriterleri uygulamak isteyen kurumlar tarafından uygulanmaya başlanmıştır. Ancak finansal piyasaların gelişmesi ve işlemlerin çeşitlenmesiyle Basel I kriterleri yetersiz kalmıştır. Bu nedenle Basel II kriterleri 2004 yılında uygulamaya konmuştur (Arslan, 2007:51).

BASEL I ve II'nin yetersiz kaldığı noktalar olduğu gören yetkililer BASEL III için çalışmalara başlamıştır. Ancak tespit edilen eksiklikler, aranan yeni çözüm yöntemleri uzun yıllar almıştır. Ve BASEL III'de daha uygulamaya konulmadan yetersiz kalmaya başlamıştır. Bunun sonucunda BASEL IV kriterleri belirlenmeye başlamıştır.

2008 yılında yaşanan küresel finansal kriz sonucunda getirilen BASEL III olarak adlandırılan sermaye yeterliliği düzenlemelerinin yaklaşık 6 yıldır gündemdedir. BASEL III düzenlemeleri sonuçlandırıldığında dahi kat edilecek çok yol olduğunu ve düzenlemelerde güncelleme ihtiyacı olacağını düşünen BASEL Komitesi, BASEL IV olarak adlandırılacak düzenlemeler üzerindeki çalışmaların sonlandırma anlamına gelen aşama gelmektedir.

Basel III'ü tam özümseyemeden getirilen değişiklikler (Kalınış, 2019):

- Kredi Riski
- Operasyonel Risk
- Piyasa Riski

- Yoğunlaşma Riski (large exposures)

Basel Komitesi söz konusu bu 4 risk türü ile ilgili hesaplama yöntemlerini daha da geliştirmeyi planlamaktadır. Bu bağlamda Basel Komitesi günümüze kadar geçen süreçte aşağıdaki çalışmaları yapmıştır (Kalınış, 2019).

- Operasyonel risk hesaplanmasına ilişkin yeni bir çerçeve,
- Alım-satım portföyünün (trading book) yeniden gözden geçirilmesi, bu kapsamda piyasa riski hesaplanmasına ilişkin standart modelin içsel modele yakınlaştırılması,
- Karşı taraf riski hesaplanmasına ilişkin yeni bir standart yaklaşım esası ile yeni bir kredi riski hesaplama anlayışı benimsenmesi,
- Konsantrasyon riski hesaplamasının gözden geçirilmesine ilişkin taslak çalışmanın görüşe açılması.

İngiltere Merkez Bankasının Başkanı olan Peter Cook'un liderliğindeki "Basel Committee on Banking Supervision Basel I" ile dünya çapında piyasalarda faaliyet gösteren bankaların riskli faaliyetleri ile bu riske karşılık olarak ayırdıkları sermaye tutarı arasında bir ilişki kurulmuştur. Bu ilişki "Cook Oranı" olarak da bilinen sermaye yeterliliği tanımı ile yapılmıştır (Çelik, 2007: 29).

$$\text{Sermaye Yeterliliği} = \frac{\text{Özkaynak}}{\text{Risk Ağırlıklı Varlıklar ve Gayri Nakdi Krediler}}$$

Sermaye yeterlilik oranı tüm BASEL kriterlerinde benzer olarak hesaplanmıştır. Sermaye yeterlilik oranı içinse yine tüm kriterlerde %8 oranı baz alınmıştır. Minimum olarak belirlenen oran, bankaların risk değerlendirmesi açısından önemli yere sahiptir.

İlerleyen bölümlerde de görüleceği üzere Türkiye'de yerleşik tüm bankaların sermaye yeterlilik oranı %8'in üstündedir. Hatta bu oran 2 katı civarındadır.

4. ENFLASYON ORANI VE BÜYÜME ORANININ TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNE ETKİSİ

Bankacılık sektörü, geçtiğimiz dönemlerde yurtiçi veya yurtdışı kaynaklı yaşanan iktisadi krizlerden ciddi yaralar almıştır. Uluslararası bankacılık işlemlerinin düzenlenmesi amacıyla BASEL kriterleri ortaya çıkarılmıştır. Türkiye, ekonomide edindiği tecrübelerden yola çıkarak uluslararası BASEL düzenlemelerine ek olarak, bankacılık kuruluşlarının takibi ve denetlenmesi için ulusal bir kurum olan Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK)'nu oluşturmuştur. BDDK'nın esas amacı bankacılık sektöründe faal tüm bankaların denetlenmesini yapmak, ilgili faaliyet alanlarını teşkil etmek ve düzenlemek ile olası bankacılık krizlerine ve risklerine karşı koruyucu ve önleyici önlemler almaktır (Kodalbaş, 2017:35). Bankacılık sektörünü en çok etkileyen ekonomik krizler yasal otoritelerin bazı önemli kararlar almalarının yolunu açmıştır. Örneğin, bankacılık kuruluşları kamusal düzenleyici ve denetleyici otoritelerinin öngördükleri yüksek oranda sermaye bulundurmalıdır. Bu nedenle yasal otoriteler bankalar için bir asgari sermaye yeterliliği belirlemiş ve sermaye yeterliliği standardı yayımlamıştır.

Bankacılık sektörü Türkiye'nin finansal sistemin neredeyse %90'lık kısmını kapsamaktadır. Bu nedenle de her dönem literatürün ilgi çeken konusu olarak karşımıza çıkmıştır. Finansal kurumların sermaye yapıları, yasal sermaye gereksinimlerinden dolayı finansal olmayan kurumlardan farklı bir yapıdadır (Afşar ve Karaçayır, 2018).

4.1. Enflasyon Oranı ve Ekonomik Büyüme Oranı İle Bankacılık Sektörü Verilerinin Karşılaştırılması

Bankalar, ülkede yaşanan ekonomik olaylardan direkt etkilenen bir yapıya sahiptir. Ekonomik krizlerin etkileri tüm firmalarda olduğu gibi bankalarda da küçülme olarak etkisini göstermektedir. Bu bağlamda ilk olarak banka sayısı, şube sayısı ve çalışan sayılarına bakılacaktır.

Çizelge 4.1: Banka Sayısı Enflasyon ve Büyüme Oranı Karşılaştırması (2000-2018)

	Banka Sayısı						Enflasyon Oranı	Ekonomik Büyüme	
	Kamusal Sermayeli Mevduat Bankaları	Özel Sermayeli Mevduat Bankaları	Yabancı Sermayeli Mevduat Bankaları	Tas. Mevd. Devr. Bankalar	Sig. Fonu. Bankalar	Kalkınma ve Yatırım Bankaları			Toplam
2000	4	28	18	11		18	79	49,34	6,64
2001	3	22	15	6		15	61	52,92	-5,96
2002	3	20	15	2		14	54	37,57	6,43
2003	3	18	13	2		14	50	23,32	5,61
2004	3	18	13	1		13	48	12,45	9,64
2005	3	17	13	1		13	47	7,10	9,01
2006	3	14	15	1		13	46	9,37	7,11
2007	3	11	18	1		13	46	6,22	5,03
2008	3	11	17	1		13	45	12,04	0,85
2009	3	11	17	1		13	45	5,40	-4,70
2010	3	11	17	1		13	45	7,01	8,49
2011	3	11	16	1		13	44	8,19	11,11
2012	3	12	16	1		13	45	7,42	4,79
2013	3	11	17	1		13	45	6,27	8,49
2014	3	11	19	1		13	47	7,42	5,17
2015	3	9	21	1		13	47	7,83	6,09
2016	3	9	21	1		13	47	8,10	3,18
2017	3	9	21	1		13	47	10,84	7,44
2018	3	9	21	1		13	47	16,15	2,57

Kaynak: BDDK, 2020; WorldDataBank, 2020.

Çizelge 4.2: Şube Sayısı Enflasyon ve Büyüme Oranı Karşılaştırması (2000-2018)

	Şube Sayısı (Yurtdışı şubeler dâhil)						Enflasyon Oranı	Ekonomik Büyüme
	Kamusal Sermayeli Mevduat Bankaları	Özel Sermayeli Mevduat Bankaları	Yabancı Sermayeli Mevduat Bankaları	Tas. Mevd. Sig. Fonu. Devr. Bankalar	Kalkınma ve Yatırım Bankaları	Toplam		
2000	2834	3783	117	1073	30	7837	49,34	6,64
2001	2725	3523	233	408	19	6908	52,92	-5,96
2002	2019	3659	206	203	19	6106	37,57	6,43
2003	1971	3594	209	175	17	5966	23,32	5,61
2004	2149	3729	209	1	18	6106	12,45	9,64
2005	2035	3799	393	1	19	6247	7,10	9,01
2006	2149	3582	1072	1	45	6849	9,37	7,11
2007	2203	3625	1741	1	48	7618	6,22	5,03
2008	2416	4290	2034	1	49	8790	12,04	0,85
2009	2530	4390	2062	1	44	9027	5,40	-4,70
2010	2744	4582	2096	1	42	9465	7,01	8,49
2011	2909	4944	1938	1	42	9834	8,19	11,11
2012	3079	5100	2012	1	42	10234	7,42	4,79
2013	3397	5339	2244	1	40	11021	6,27	8,49
2014	3500	5455	2226	1	41	11223	7,42	5,17
2015	3681	4299	3170	1	42	11193	7,83	6,09
2016	3702	4132	2905	1	41	10781	8,10	3,18
2017	3677	4013	2809	1	50	10550	10,84	7,44
2018	3718	3963	2718	1	54	10454	16,15	2,57

Kaynak: BDDK, 2020; WorldDataBank, 2020.

Çizelge 4.3: Çalışan Sayısı Enflasyon ve Büyüme Oranı Karşılaştırması (2000-2018)

	Çalışan Sayısı						Enflasyon Oranı	Ekonomik Büyüme
	Kamusal Sermayeli Mevduat Bankaları	Özel Sermayeli Mevduat Bankaları	Yabancı Sermayeli Mevduat Bankaları	Tas. Mevd. Devr. Bankalar	Sig. Fonu. Bankalar	Kalkınma ve Yatırım Bankaları		
2000	70191	70954	3805	19895	5556	170401	49,34	6,64
2001	56108	64380	5395	6391	5221	137495	52,92	-5,96
2002	40158	66869	5416	5886	4942	123271	37,57	6,43
2003	37994	70614	5481	4518	4642	123249	23,32	5,61
2004	39467	76880	5880	403	4533	127163	12,45	9,64
2005	38046	78806	10610	395	4401	132258	7,10	9,01
2006	39223	73220	25794	333	4573	143143	9,37	7,11
2007	41056	75124	36707	325	5322	158534	6,22	5,03
2008	43333	82158	40567	267	5273	171598	12,04	0,85
2009	44856	82270	39676	261	5339	172402	5,40	-4,70
2010	47235	83633	42013	252	5370	178503	7,01	8,49
2011	50239	89047	37047	243	4842	181418	8,19	11,11
2012	51587	90612	38772	226	4901	186098	7,42	4,79
2013	54466	93365	44159	229	5246	197465	6,27	8,49
2014	55851	95839	43446	227	5523	200886	7,42	5,17
2015	58211	74756	62646	225	5366	201204	7,83	6,09
2016	57586	73742	59804	231	5336	196699	8,10	3,18
2017	58502	73460	56079	225	5238	193504	10,84	7,44
2018	60195	72025	54478	220	5395	192313	16,15	2,57

Kaynak: BDDK, 2020; WorldDataBank, 2020.

Çizelge 4.1, 4.2 ve 4.3’de banka, şube ve çalışan sayıları yıllar bazında verilmiştir. Tablolardan da görüleceği üzere enflasyon oranı ve ekonomik büyüme oranında sürekli dalgalanmalar gerçekleşmiştir.

Bankacılık sektörünün ana hedefi olan kârlılık durumuna bakıldığında, sektörün 2016 yılı sonu itibariyle 2015 yılına göre %54,7 artarak 29 milyar TL’ne çıktığı görülmektedir. Net kârlılık oranını artıran bankaların ise özellikle yerli sermayeye ile kurulmuş kuruluşlar oldukları fark edilmektedir. Daha detaylı açıklamak gerekirse, yerli sermayeli bankalar net kârlılıklarını %66 artırırken, yabancı sermayeli bankalarda artış oranı %60,5 ve kamu sermayeli bankalarda ise %41 mertebelerinde gerçekleşmiştir. 2017 yılı Haziran sonu ilk altı aylık dönemde Türk Bankacılık Sektörünün net dönem kârı 25 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

Çizelge 4.4: Aktif Kârlılık Oranı

	Ortalama Aktif Kârlılığı											
	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	
Türkiye’de Bankacılık Sistemi	1,5	1,7	1,5	1,2	1,4	1,6	1,8	1,8	2,4	2,6	2,0	
Mevduat Bankaları	1,5	1,6	1,5	1,2	1,4	1,6	1,8	1,8	2,4	2,5	1,9	
Kamusal Sermayeli Mevduat Bankaları	1,3	1,7	1,6	1,5	1,5	1,8	1,9	1,7	2,5	2,8	2,1	
Özel Sermayeli Mevduat Bankaları	1,6	1,6	1,5	1,0	1,4	1,7	1,9	1,9	2,6	2,5	2,0	
Tasarruf Mevduatı Sig. Fon. Devr.B.	3,0	2,4	2,9	0,8	1,7	4,5	4,6	4,5	0,3	6,6	9,6	
Yabancı Sermayeli Bankalar	1,7	1,7	1,4	1,2	0,8	0,7	1,5	1,6	1,6	1,9	1,5	
Türkiye’de Kurulmuş Bankalar	1,7	1,7	1,4	1,2	0,8	0,7	1,5	1,6	1,6	1,9	1,4	
Türkiye’de Şube Açan Bankalar	3,0	1,9	2,1	2,1	3,2	2,1	2,2	2,0	2,3	4,2	2,5	
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	1,8	1,8	1,8	1,8	2,0	1,9	2,3	2,4	2,9	4,0	4,4	
Kamusal Sermayeli Bankalar	1,5	1,6	1,6	1,9	2,1	1,6	2,0	2,4	3,1	5,0	6,0	
Özel Sermayeli Bankalar	2,6	2,4	2,2	2,1	2,3	2,4	2,8	2,7	2,7	2,7	2,5	
Yabancı Bankalar	3,8	3,8	1,1	-2,9	-2,3	0,9	1,6	0,4	2,1	2,2	1,6	
Enflasyon Oranı	16,2	10,8	8,1	7,8	7,4	6,3	7,4	8,2	7,0	5,4	12,0	
Ekonomik Büyüme	2,6	7,4	3,2	6,1	5,2	8,5	4,8	11,1	8,5	-4,7	0,8	

Kaynak: BDDK, 2020; WorldDataBank, 2020.

Çizelge 4.4’ten görüldüğü üzere; sermayelerine bankaların ortalama aktif kârlılığı düşüş göstermiştir. Yıldan yıla kârlılık oranı düşüş gösterirken enflasyon oranı artmış, ekonomik büyüme oranında ise düşüş gözlemlenmiştir. Bu durum ise

bankacılık sektörü kârlılık oranının enflasyon oranı ile ters orantılı olduğunu söylemek mümkündür.

Genel olarak Türk Bankacılık Sektörünün aktif kârlılık oranı 2015 yılında %1,08 iken, 2016 yılı sonu itibarıyla ise %1 ve 2017 yılı Haziran ayı sonu itibarıyla ise %1,10 olarak gerçekleşmiştir. Global ekonomik krizin Türk Bankacılık Sektörüne en büyük etkilerinden birisi ise kredi/mevduat oranlarında görülen yükselişlerdir. Bu bağlamda söz konusu kredi/mevduat oranı 2010 yılında 0,85 iken, 2015 yılına gelindiğinde 1,19'lara çıkmıştır.

Çizelge 4.5: Öz Kaynak Kârlılık Oranı

	Ortalama Öz Kaynak Kârlılığı										
	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008
Türkiye'de Bankacılık Sistemi	13,8	14,9	13,5	10,8	12,0	13,1	14,4	14,2	18,1	20,6	16,4
Mevduat Bankaları	14,0	15,3	14,0	11,1	12,5	13,9	15,4	15,3	19,7	22,3	17,4
Kamusal Sermayeli Mevduat B.	13,9	17,6	16,1	14,7	15,3	17,7	18,5	17,7	26,0	31,3	22,9
Özel Sermayeli Mevduat Bankaları	13,5	14,0	13,5	9,0	12,4	14,2	14,9	15,0	19,4	21,0	16,9
Tasarruf Mevduatı Sig. Fon. Devr.B.	12,6	10,3	13,9	3,5	3,9	5,9	6,0	6,1	0,3	8,4	12,2
Yabancı Sermayeli Bankalar	14,8	14,7	12,3	11,0	8,0	6,3	12,0	12,4	11,4	14,3	11,4
Türkiye'de Kurulmuş Bankalar	14,7	14,8	12,5	11,3	7,8	6,2	12,1	12,4	11,4	14,1	11,3
Türkiye'de Şube Açan Bankalar	19,7	9,7	7,0	6,4	10,9	6,6	10,8	13,7	10,7	17,9	13,4
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	11,7	10,3	8,8	7,9	7,7	6,3	6,6	5,9	6,3	8,5	9,4
Kamusal Sermayeli Bankalar	9,2	7,8	6,9	6,6	6,4	4,3	4,3	4,2	4,7	7,5	8,9
Özel Sermayeli Bankalar	20,5	19,2	17,1	15,5	15,3	15,8	18,3	16,9	15,4	15,3	14,3
Yabancı Bankalar	9,7	11,5	3,3	-9,5	-8,8	4,2	8,4	1,5	7,1	7,2	5,7
Enflasyon Oranı	16,2	10,8	8,1	7,8	7,4	6,3	7,4	8,2	7,0	5,4	12,0
Ekonomik Büyüme	2,6	7,4	3,2	6,1	5,2	8,5	4,8	11,1	8,5	-4,7	0,8

Kaynak: BDDK, 2020; WorldDataBank, 2020.

Çizelge 4.5'ten görüldüğü üzere; sermayelerine bankaların ortalama öz kaynak karlılığı tıpkı aktif karlılığı gibi düşüş göstermiştir. Yıldan yıla karlılık oranı düşüş gösterirken enflasyon oranı artmış, ekonomik büyüme oranında ise düşüş gözlemlenmiştir. Bu durum ise bankacılık sektörü karlılık oranının enflasyon oranı ile ters orantılı olduğunu söylemek mümkündür.

Türk Bankacılık Sektörünün öz kaynak kârlılığına bakıldığında ise karşımıza şöyle bir tablo çıkmaktadır. Öz kaynak oranı 2015 yılında %8,17, 2016 yılında %11,03 ve 2017 yılı Haziran ayı sonu itibariyle ise %8,31 oranında gerçekleşmiştir. Bu bağlamda, sektörü oluşturan kamu, yerel ve yabancı sermayeli tüm bankacılık kuruluşlarının hepsinde artış görülmüştür. Ancak, bu konuda ilk sırayı kamu bankalarının çektikleri görülmektedir.

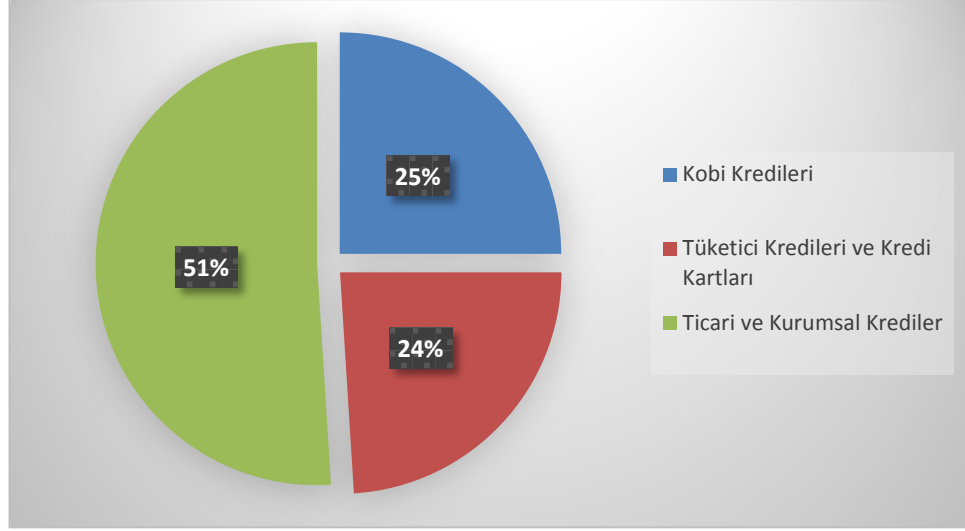
Türk Bankacılık Sektörü tarafından 2010-2018 döneminde kullanılan krediler Çizelge 4.6’da gösterilmiştir.

Çizelge 4.6: Krediler (2010-2018) (Milyar TL)

	Türk Lirası (TL)	Yabancı Para (YP)	Toplam Kredi
2010	384	142	526
2011	485	198	683
2012	588	206	794
2013	753	295	1.048
2014	881	360	1.241
2015	1.013	472	1.485
2016	1.131	603	1.734

Kaynak: BDDK, 2019

Çizelge 4.6’ya baktığımızda yıldan yıla kredi kullanım miktarının artış olduğu açıkça görülmektedir. Kredi kullanımında yalnızca TL bazında değil Yabancı Para (Döviz Cinsi) bağlamında da artış olduğu görülmektedir. Tabloda yer alan verilere baktığımızda 6 (altı) yıllık dönemde toplam kredi miktarı neredeyse üç kat artış göstermiştir.

Şekil 4.1: Kredilerin Dağılımı (Haziran 2017)

Kaynak: BDDK, 2017

Türk Bankacılık Sektörü tarafından kullanılan kredilerin dağılımına bakıldığında (Şekil 4.1); ticari ve kurumsal krediler %51, Kobi krediler %25 ve tüketici kredileri (kredi kartları dâhil olmak üzere) %24 oranlarında gerçekleştikleri görülmektedir. 2010 yılından günümüze kadar kullanılan kredi türleri Çizelge 4.7’de gösterilmiştir.

Çizelge 4.7: Kredi Türlerinin Gelişimi (2010-2018) (Milyar TL)

	Kobi Kredileri	Tüketici Kredileri ve Kredi Kartları	Ticari ve Kurumsal Krediler
2010	173	125	228
2011	224	163	296
2012	266	200	329
2013	332	271	444
2014	356	333	551
2015	385	389	711
2016	420	422	893

Kaynak: BDDK, 2019

Türk Bankacılık sektörü tarafından 2010 yılından itibaren kullanılan kredi hacminde sürekli artış olduğu görülmektedir (Çizelge 4.7). Kredilerin cinsine bağlı olarak en büyük artış oranlar ise özellikle ticari ve kurumsal kredilerde gözlemlenmiştir.

Takibe dönüşüm oranının tüketici kredileri, bireysel kredi kartları ve KOBİ kredilerinde %4,5 mertebesinde seyrettiği; diğer taraftan bu oranın ticari kredilerde %2 civarında olduğu tespit edilmiştir. Sektörel bazda ise %4,46 ile toptan ticaret, %4,21 ile tekstil, %3,87 ile perakende ticaret ve %3,78 ile inşaat sektörlerinin takibe dönüşüm oranları açısından en yüksek persentilleri verdikleri görülmektedir (Çizelge 4.8).

Çizelge 4.8: Takipteki Kredilerin Oranı

Yıl	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Oran	3,66	2,7	2,86	2,75	2,85	3,1	3,24

Kaynak: BDDK, 2017

Türk Bankacılık Sektöründe sermaye yeterlilik oranı verilerine bakıldığında; 2016 yılı 3.çeyreğinde 2015 yılına kıyasla +0,47 puan artışla %16,03 düzeyine ilerlediği görülmektedir. Öz kaynakların risk ağırlıklı varlıklara oranlanmasıyla belirlenen sermaye yeterlilik oranının ise; 2010 yılı %18,97 olarak gerçekleşmişken, 2013 yılı sonunda azalış ile %15,28 düzeyini görmüştür. Bu oran 2016 yılında %9,8 daha artmış ve artışta bankacılık kuruluşlarının öz kaynak miktarlarının yükselmesi etkili olmuştur. Aynı dönem içinde risk ağırlıklı varlıklar toplamı %6,6 artış göstermiştir. Bankacılık kuruluşları arasında sermaye yeterlilik oranı en yüksek grup %16,74 ile yabancı sermayeli bankalar iken, bu sıralamayı %16,42 ile kamu ve %15,16 ile özel yerli bankalar izlemiştir.

Bankacılık Sektöründeki krediler ve alacakların toplam aktifler içindeki oranı 2009 yılına göre +5 puan artmış ve %53 olmuş; tüketici kredilerinin toplam krediler ve alacaklar içerisinde oranı ise %33 çıkmıştır. Diğer taraftan, finansal varlıkların toplam aktifler içerisinde oranı 3 puan azalmış ve %32 gerçekleşmiştir. Benzer biçimde, 2001 yılında %12,6 olan duran aktiflerin toplam aktifler içindeki payı düşme eğilimi göstermiş ve 2010 yılı sonunda %3,1 olmuştur. İlaveten, takipteki kredilerin toplam krediler ve alacaklara oranı 2001 yılında %37,4, 2009 yılında %5,4 ve 2010 yılında ise %3,7 mertebesinde seyretmiştir. Bankacılık sektöründe takipteki krediler için ayrılan karşılık oranı ise %85'dir.

2010-2018 dönemi Türk bankacılık sektörü sermaye yeterlilik oranı verileri çizelge 4.9'da tablo halinde verilmiştir.

Çizelge 4.9: Sermaye Yeterlilik Oranı (2010-2018) (Milyar TL)

	Yasal Öz kaynak	Risk Ağırlıklı Varlıklar	Sermaye Yeterliliği Oranı
2010	138	725	18,97
2011	158	954	16,55
2012	196	1.099	17,86
2013	223	1.461	15,28
2014	271	1.663	16,28
2015	306	1.968	15,56
2016	347	2.229	15,57

Kaynak: BDDK, 2017

Türk Bankacılık Sektörünün yasal öz kaynaklarında ve risk ağırlıklı varlıklarda görülen yükseliş oranları aynı düzeyde olmamıştır. Aslında, 2010 yılından zamanımıza kadar geçen süreçte sermaye yeterlilik oranı sürekli düşüş göstermiştir (Çizelge 4.9).

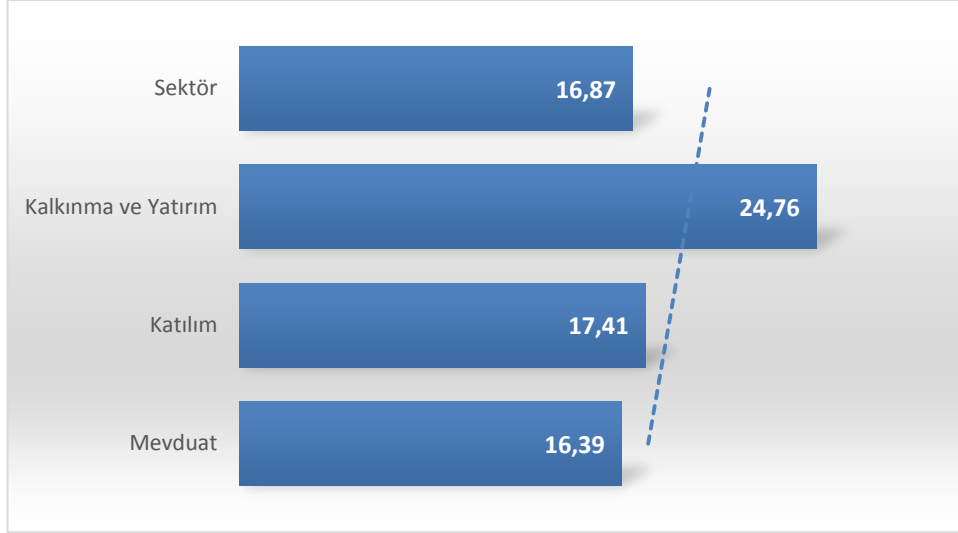

Kaynak: BDDK, 2017

Şekil 4.2: Banka Sermaye Grubuna göre Sermaye Yeterlilik Oranı (2017 Haziran)

Yabancı sermayeli bankacılık kuruluşlarının sermaye yeterlilikleri diğer gruplara ve bütün sektöre göre daha yüksektir (Şekil 4.2).

Ürk Bankalarının fonksiyon grup ayırımına göre 2017 yılı Haziran ayı sonu itibariyle sermaye yeterlilik oranları Şekil 4.3'te gösterilmiştir.

Kaynak: BDDK, 2017

Şekil 4.3: Banka Fonksiyon Grubuna göre Sermaye Yeterlilik Oranı (2017 Haziran)

Şekil 4.3'e bakıldığında diğer grup ve sektör geneline kıyasla kalkınma ve yatırım bankalarının sermaye yeterliliklerinin nispeten fazla olduğunu söylemek hatalı olmayacaktır. Fonksiyon gruplarına göre bankaların daha detaylı hazırlanmış sermaye yeterlilik verileri ise Çizelge 4.10'da sunulmuştur.

Çizelge 4.10: Banka Fonksiyon Grubuna göre Sermaye Yeterlilik Oranı (2001-2018)

	Sermaye Yeterliliği Oranı										
	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008
Türkiye'de Bankacılık Sistemi	17,4	16,8	15,5	15,6	16,4	15,4	18,1	16,7	19,2	20,9	18,1
Mevduat Bankaları	16,9	16,4	15,1	15,0	15,7	14,6	17,2	15,5	17,7	19,3	16,5
Kamusal Sermayeli Mevduat B.	15,1	15,0	14,0	14,6	15,6	13,5	17,2	14,5	16,7	18,4	16,4
Özel Sermayeli Mevduat Bankaları	16,9	16,1	14,5	14,6	15,3	14,8	17,1	15,5	18,2	19,7	16,4
Tasarruf Mevduatı Sig. Fon.Devr.B.	104,6	70,7	64,3	61,0	85,9	36,4	38,3	56,4	50,6	45,0	65,1
Yabancı Sermayeli Bankalar	19,0	18,5	16,9	15,7	16,4	15,4	17,6	16,9	17,3	18,8	16,7
Türkiye'de Kurulmuş Bankalar	18,9	18,3	16,7	15,4	15,9	15,1	17,0	16,4	16,8	18,2	16,2
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	24,2	23,6	23,5	28,3	32,8	32,7	34,3	48,2	58,7	60,3	59,4
Kamusal Sermayeli Bankalar	28,1	27,3	27,3	34,9	42,2	42,0	42,3	71,3	86,7	80,1	80,2
Özel Sermayeli Bankalar	16,2	16,2	15,3	16,3	18,3	18,0	18,3	19,4	23,0	28,0	27,0
Yabancı Bankalar	45,9	38,3	30,3	31,0	27,5	25,2	29,3	25,6	29,6	29,6	31,6
Enflasyon Oranı	16,2	10,8	8,1	7,8	7,4	6,3	7,4	8,2	7,0	5,4	12,0
Ekonomik Büyüme	2,6	7,4	3,2	6,1	5,2	8,5	4,8	11,1	8,5	-4,7	0,8

Kaynak: BDDK, 2017

Çizelge 4.10'ten görüldüğü üzere; sermayelerine bankaların sermaye yeterlilik oranları düşüş göstermiştir. Yıldan yıla sermaye yeterlilik oranı düşüş gösterirken enflasyon oranı artmış, ekonomik büyüme oranında ise düşüş gözlemlenmiştir. Bu durum ise bankacılık sektörü sermaye yeterlilik oranı oranının enflasyon oranı ile ters orantılı olduğunu söylemek mümkündür.

Türk bankalarının 2002-2018 dönemi zarfında fonksiyon grupları bazında sermaye yeterlilik oranları BASEL ve BDDK standartlarında belirtilen %8 oranının altına inmemiştir. Kamu bankalarının bu oran açısından liderliği yabancı sermayeli bankalara kaptırılmıştır.

Türk bankalarının fonksiyon grupları bazında Öz kaynaklar/Toplam Aktifler Oranı Çizelge 4.10'da gösterilmiştir.

Çizelge 4.11: Banka Fonksiyon Grubuna göre Özkaynaklar / Toplam Aktifler Oranı (2001-2018)

	Öz kaynaklar / Toplam Aktifler										
	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008
Türkiye'de Bankacılık Sistemi	11,1	11,1	11,1	11,3	11,8	11,3	13,4	11,9	13,4	13,3	11,7
Mevduat Bankaları	10,8	10,8	10,7	10,7	11,1	10,6	12,7	11,0	12,4	12,2	10,6
Kamusal Sermayeli Mevduat B.	9,2	9,5	9,8	10,1	10,7	9,3	11,0	9,1	9,9	9,4	8,3
Özel Sermayeli Mevduat B.	11,8	11,4	11,0	11,0	11,6	11,4	13,3	11,7	13,4	13,0	11,1
Tasarruf Mevduatı SigFon.Dev.B.	23,0	24,5	22,7	19,6	29,3	75,5	76,4	75,0	73,4	78,4	79,0
Yabancı Sermayeli Bankalar	11,6	11,5	11,3	10,9	10,4	10,3	13,3	11,9	13,6	14,7	12,6
Türkiye'de Kurulmuş Bankalar	11,5	11,5	11,1	10,7	9,9	10,0	12,8	11,8	13,4	14,3	12,4
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	14,6	17,4	18,4	22,0	25,1	27,0	32,3	37,1	45,6	46,8	46,4
Kamusal Sermayeli Bankalar	14,8	19,3	20,7	26,7	30,2	34,1	43,8	52,9	65,6	65,8	67,6
Özel Sermayeli Bankalar	12,8	12,3	12,6	12,8	15,1	14,7	15,5	15,0	17,5	18,1	16,6
Yabancı Bankalar	44,8	34,2	32,1	31,5	29,1	24,8	17,6	20,7	29,5	29,7	30,8
Enflasyon Oranı	16,2	10,8	8,1	7,8	7,4	6,3	7,4	8,2	7,0	5,4	12,0
Ekonomik Büyüme	2,6	7,4	3,2	6,1	5,2	8,5	4,8	11,1	8,5	-4,7	0,8

Kaynak: BDDK, 2017

Çizelge 4.11'ten görüldüğü üzere; sermayelerine bankaların öz kaynaklarının toplam aktiflere olan oranı ortalamada sabit kalmıştır. Enflasyon oranında ve ekonomik büyümede meydana gelen değişimlerin etkisi görülmemektedir.

Türk Bankacılık sektörünün fonksiyon grupları bazında 2001-2016 dönemine ait detaylı öz kaynaklar/toplam aktifler oranı verileri Çizelge 4.11'de gösterilmektedir. Buna göre, kamu bankaları liderliklerini yabancı sermayeli yabancı bankacılık kuruluşlarına kaptırdıkları görülmektedir.

Çizelge 4.12: Faiz Gelirleri, Bankalar bazında

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	%
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.*	14.810.669	14.369.841	18.165.007	22.050.495	27.290.689	35.463.463	14,78
Türkiye İş Bankası A.Ş.*	13.390.415	13.460.682	16.085.908	19.200.361	22.327.585	27.655.465	11,53
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.*	12.670.471	12.741.425	15.085.537	17.420.007	20.915.217	26.607.782	11,09
Akbank T.A.Ş.*	11.289.479	11.422.042	14.093.863	15.247.388	18.018.311	23.094.726	9,63
Türkiye Halk Bankası A.Ş.*	8.990.983	9.204.643	11.451.133	13.656.908	16.953.999	23.093.994	9,63
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.*	8.756.502	9.220.570	11.373.587	13.630.050	16.557.626	21.444.094	8,94
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.*	9.372.833	9.235.690	11.770.083	15.292.461	17.845.482	21.384.918	8,92
QNB Finansbank A.Ş.*	5.576.401	5.669.783	6.495.966	7.597.377	8.720.486	10.934.836	4,56
Denizbank A.Ş.*	4.095.468	4.515.201	5.743.633	6.804.782	8.337.792	10.591.583	4,42
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.*	3.938.416	4.017.519	5.202.374	6.219.447	7.208.135	7.916.379	3,30
ING Bank A.Ş.*	2.403.402	2.394.734	3.165.732	3.726.152	4.200.043	4.956.715	2,07
Odea Bank A.Ş.*	44.145	673.175	1.637.812	2.352.473	2.756.207	3.467.922	1,45
Şekerbank T.A.Ş.*	1.731.225	1.575.623	2.099.702	2.283.308	2.504.986	2.822.473	1,18
HSBC Bank A.Ş.*	2.472.854	2.263.956	2.589.503	2.402.378	2.024.612	2.254.432	0,94
Türk Eximbank**	573.737	603.088	962.847	1.193.866	1.643.054	2.238.086	0,93
Fibabanka A.Ş.*	335.525	460.062	708.306	891.475	1.289.546	1.847.392	0,77
Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.**	589.384	637.646	801.367	1.079.798	1.376.480	1.826.236	0,76
Anadolubank A.Ş.*	758.534	620.002	808.841	959.210	1.125.626	1.489.128	0,62
İller Bankası A.Ş.**	647.667	685.332	903.814	1.050.568	1.211.708	1.482.495	0,62
Burgan Bank A.Ş.*	493.378	412.232	624.326	845.777	1.143.862	1.445.845	0,60
Alternatifbank A.Ş.*	857.433	787.158	1.048.698	1.071.060	1.052.203	1.364.977	0,57
Citibank A.Ş.*	731.966	453.282	707.537	738.392	648.576	1.120.299	0,47
Aktif Yatırım Bankası A.Ş.**	332.695	517.600	566.525	682.056	800.936	1.082.915	0,45
ICBC Turkey Bank A.Ş.*	339.161	292.409	339.804	343.665	459.259	737.362	0,31

Turkland Bank A.Ş.*	263.797	280.614	441.218	510.211	547.951	550.218	0,23
İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş.**	89.523	123.670	179.323	233.635	294.068	405.708	0,17
MUFG Bank Turkey A.Ş.*	0	33.808	62.081	128.864	240.624	390.592	0,16
Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş.**	167.329	145.306	157.397	186.125	219.891	375.009	0,16
Deutsche Bank A.Ş.*	301.467	158.897	223.716	187.768	205.329	248.564	0,10
Birleşik Fon Bankası A.Ş.*	48.590	47.907	78.158	189.738	346.789	247.391	0,10
Arap Türk Bankası A.Ş.*	118.925	103.666	138.274	137.835	182.198	223.299	0,09
Intesa Sanpaolo S.p.A.*	0	0	65.880	116.312	148.014	211.612	0,09
Nurol Yatırım Bankası A.Ş.**	19.244	31.538	61.125	88.661	139.312	203.006	0,08
Turkish Bank A.Ş.*	60.200	56.045	93.754	98.375	99.711	128.946	0,05
Rabobank A.Ş.*	0	0	59.517	68.761	84.252	113.658	0,05
BankPozitif Kredi ve Kalkınma Bankası A.Ş.**	149.041	141.117	148.561	133.749	121.416	109.551	0,05
JPMorgan Chase Bank N.A.*	134.670	41.416	93.857	56.421	33.771	100.360	0,04
Pasha Yatırım Bankası A.Ş.**	556	1.310	5.546	26.183	37.226	65.633	0,03
Bank Mellat*	76.222	14.270	15.380	19.954	28.097	46.926	0,02
GSD Yatırım Bankası A.Ş.**	16.991	12.214	13.836	19.543	32.853	44.361	0,02
Merrill Lynch Yatırım Bank A.Ş.**	118.801	55.541	20.828	11.301	17.430	28.474	0,01
Diler Yatırım Bankası A.Ş.**	10.406	8.729	10.415	11.773	15.690	16.784	0,01
Habib Bank Limited*	5.903	5.011	6.227	7.418	9.949	13.053	0,01
Société Générale (SA)*	112.505	58.257	252.564	90.878	12.629	10.780	0,00
Adabank A.Ş.*	4.742	3.641	4.960	6.043	6.235	6.890	0,00
Standard Chartered Yatırım Bankası Türk A.Ş.**	4.472	3.137	4.634	5.870	5.275	6.851	0,00
Toplam	106.906.127	107.559.789	134.569.156	159.074.872	189.241.130	239.871.183	100,00

Kaynak: BDDK, 2020.

Çizelge 4.13: Temettü Gelirleri, Banklar Bazında

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	%
Türkiye İş Bankası A.Ş.	417.703	450.312	594.982	554.940	682.673	718.242	46,08
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	98.068	320.981	191.840	213.056	259.184	284.531	18,25
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	64.024	97.468	153.844	188.677	267.273	267.214	17,14
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	57.078	54.001	66.288	62.219	91.753	93.561	6,00
ING Bank A.Ş.	17.362	12.318	13.788	19.536	35.155	49.661	3,19
HSBC Bank A.Ş.	7.415	18.854	24.385	19.013	19.869	42.539	2,73
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	18.063	4.940	19.278	20.671	20.742	19.118	1,23
Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.	27.711	30.315	24.568	33.604	30.102	18.001	1,15
Aktif Yatırım Bankası A.Ş.	0	0	0	0	1.200	14.500	0,93
QNB Finansbank A.Ş.	8.787	12.152	9.042	62.872	57	14.499	0,93
ICBC Turkey Bank A.Ş.	0	0	1.294	0	0	11.000	0,71
Arap Türk Bankası A.Ş.	2.061	5.017	4.381	5.067	7.074	8.116	0,52
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	2.444	56.041	1.842	5.102	6.902	6.873	0,44
Şekerbank T.A.Ş.	51	2.470	1.266	7.350	5.001	4.930	0,32
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	183.377	132.787	174.129	2.971	80	2.273	0,15
Akbank T.A.Ş.	55.743	29.227	27.552	13.337	21.478	1.822	0,12
Denizbank A.Ş.	261.980	52.834	50.112	1.567	58	1.084	0,07
Burgan Bank A.Ş.	17.135	19.418	5.784	54	328	328	0,02
Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş.	330	185	109	289	474	296	0,02
Alternatifbank A.Ş.	3	597	0	0	0	177	0,01
İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş.	4.691	7.334	6.166	6.179	6.217	30	0,00
Odea Bank A.Ş.	0	0	0	0	0	14	0,00
Anadolubank A.Ş.	2	4.779	410	19.435	168	13	0,00
Turkland Bank A.Ş.	7	0	17	8	10	10	0,00
Adabank A.Ş.	0	0	0	0	0	0	-
Bank Mellat	0	0	0	0	0	0	-
MUFG Bank Turkey A.Ş.	0	0	0	0	0	0	-
BankPozitif Kredi ve Kalkınma Bankası A.Ş.	0	0	1.027	0	0	0	-
Birleşik Fon Bankası A.Ş.	0	0	0	0	0	0	-
Standard Chartered Yatırım Bankası Türk A.Ş.	0	0	0	0	0	0	-
Citibank A.Ş.	0	0	0	0	0	0	-
Deutsche Bank A.Ş.	0	0	0	0	0	0	-
Diler Yatırım Bankası A.Ş.	0	0	0	0	0	0	-
GSD Yatırım Bankası A.Ş.	0	0	0	0	0	0	-
Habib Bank Limited	0	0	0	0	0	0	-
Intesa Sanpaolo S.p.A.	0	0	0	0	0	0	-
İller Bankası A.Ş.	0	0	0	0	0	0	-
JPMorgan Chase Bank N.A.	0	0	0	0	0	0	-
Merrill Lynch Yatırım Bank A.Ş.	9.999	0	4.250	14.999	0	0	-
Fibabanka A.Ş.	0	0	0	0	0	0	-
Nurol Yatırım Bankası A.Ş.	0	0	0	0	0	0	-
Rabobank A.Ş.	0	0	0	0	0	0	-
Société Générale (SA)	0	0	0	0	0	0	-
Pasha Yatırım Bankası A.Ş.	0	0	0	0	0	0	-
Turkish Bank A.Ş.	1.809	407	379	0	2.873	0	-
Türk Eximbank	0	0	0	0	0	0	-
Toplam	1.255.843	1.312.437	1.376.733	1.250.946	1.458.671	1.558.832	100,00

Kaynak: BDDK, 2020.

Çizelge 4.12’de bankaların kredilerden elde etmiş olduğu faiz gelirleri yer almaktadır. Bu verilere baktığımızda ilk sırada Ziraat Bankası yer almakta olup, banka %14’lük oranla sektörde en büyük paya sahiptir.

Çizelge 4.13’e baktığımızda temettülerden en çok gelir elde eden bankanın Türkiye İş Bankası olduğu görülmektedir.

Riskten korunma amaçlı Türev araçlara yatırım yapan bankalar Çizelge 4.14’de verilmiştir.

Çizelge 4.14: Riskten Korunma Amaçlı Türev Araçlara Yatırım Yapan Bankalar

	2013	2014	2015	2016	2017	%
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.*	37.628.693	41.896.544	58.509.080	52.126.735	73.193.625	25,42
QNB Finansbank A.Ş.*	24.005.643	29.991.208	36.634.610	37.799.224	53.562.773	18,60
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.*	7.168.832	17.430.554	24.071.041	34.535.445	40.029.505	13,90
Akbank T.A.Ş.*	12.516.952	9.626.238	12.426.033	23.235.028	29.410.723	10,22
ING Bank A.Ş.*	8.741.917	13.908.519	18.190.936	17.001.332	28.501.560	9,90
Türk Eximbank**	4.698.408	9.608.854	11.773.105	19.499.501	24.809.145	8,62
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.*	4.515.525	11.086.211	14.258.638	14.413.286	23.339.439	8,11
Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.**	0	0	4.689.900	7.747.800	10.582.050	3,68
Burgan Bank A.Ş.*	0	0	984.772	2.281.196	3.148.617	1,09
Fibabanka A.Ş.*	0	0	0	0	991.256	0,34
Şekerbank T.A.Ş.*	0	0	0	0	223.000	0,08
Alternatifbank A.Ş.*	0	220.000	220.000	220.000	110.000	0,04

Kaynak: BDDK, 2020.

Sektöre baktığımızda riskten korunma amacıyla Yapı kredi bankasının son beş yılda düzenli olarak türev araçlara yatırım yaptığı görülmektedir. Diğer bankaların ise daha küçük miktarlar ile son birkaç yıldır yatırım yaptığı görülmektedir.

Kaynak: BDDK, 2017

Şekil 4.4: Sermaye Yeterlilik Oranı (2010-2017 Haziran) (Milyar TL)

Bankaların sermaye grup ayırımına göre Haziran 2017 sermaye yeterlilik oranları şekil 4.4'te verilmiştir. Grafikten de açıkça görüldüğü üzere yasal özkaynaklarda meydana gelen artış oranı ile risk ağırlıklı varlıklarda meydana gelen artış oranı aynı seviyede değildir. 2010 yılından günümüze kadar olan süreçte sermaye yeterlilik oranında sürekli düşüş yaşanmıştır.

4.2. Gri İlişkisel Analiz (GİA) Yöntemi İle Bankacılık Sektörünün Değerlendirilmesi

Gri teori, mevcut, genişletilebilir, birbirlerinden bağımsız ve sayılabilir kesikli sayısal ve nitelikli seriler arasında var olan bağlantıların çözümlenmesinde fayda sağlayan bir yaklaşımdır (Sofyalıoğlu, 2011:159).

Çok Kriterli Karar Verme teknikleri özellikler, kullanım amaçları gibi çeşitli değişkenler ile sınıflandırılabilir. Bu sınıflandırmaya örnek olarak aşağıdaki tablo verilebilir (Ishizaka, 2013:4).

Çizelge 4.15: ÇKKV Teknikleri

Seçim Problemleri	Sınıflama Problemler	Sıralama Problemleri
AHP	AHP	AHPSort
ANP	ANP	UTADIS
PROMETHEE	PROMETHEE	FlowSort
ELECTRE I	ELECTRE III	ELECTRE-Tri
TOPSIS	TOPSIS	WASPAS
MACBETH	MACBETH	VIKOR
VIKOR I-II	TODIM	ARAS
TODIM	TODIM	TOPSIS
MOORA	GRA	SMAA
DEMATEL		
WASPAS		
BWM		
GRA		

Kaynak: AKT. Yücel Erdoğan-Çiğdem Özarı.(2020).OECD Ülkeleri VE TÜRKİYE’NİN 2010-2017 Yılları Arası Makroekonomik Performanslarının TOPSIS Yöntemi İle İncelenmesi. The Journal of Social Sciences.

GST; Gri İlişkisel Analiz, Gri Modelleme, Gri Tahmin, Gri Karar Verme gibi kendi içinde başkaca alt dalları içermektedir (Büyükgebiz, 2013:18).

Gri İlişkisel Analiz (GİA), GST’nin bu belirtilen alt dal yaklaşımlarından birisidir. Pek çok farklı alanda uygulanabilmesi sebebiyle sıklıkla tercih edilmektedir. GİA aslında bir tür derecelendirme, sınıflandırma ve karar alabilme yaklaşımıdır. Bu sayede, kesikli veri kümeleri arasındaki ilişkileri çözümlene ve eksik bilgi durumunda problemlerin çözülmesinde kullanılan bir modeldir (Sofyalıoğlu, 2011:159).

Gri sistem teorisi belirsizliğin sayısallaştırılmasında kullanılan alternatif bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu teori temel olarak sistemler arasındaki ilişkinin analizi, model kurulması, tahmin ve karar problemlerinde sıkça kullanılan bir yöntem olarak tercih edilmektedir (Elitaş, 2012).

Gri İlişkisel Analiz, Gri Teori ana başlığı altında bir karar verme ve analiz yöntemidir. Gri teori literatürde ilk defa 1982 yılında Tayland'da ki Hua Chung Bilim ve Teknoloji Üniversite'si öğretim üyesi olan Prof. Dr. Julong Deng tarafından kullanılmıştır. Gri teori; gri ilişkisel analiz, gri modelleme, gri tahmin ve gri karar verme gibi alt başlıklar altında farklı uygulama alanlarına sahiptir (Yılmaz ve Güngör, 2010).

Gerçek yaşam problemlerinde meydana gelen bazı zorluklar istatistiksel analizlerde dikkate alınmadığından dolayı, gri ilişkisel analiz bu zorlukları da veri işleyiş sürecinde faktörler arasındaki ilişkilere eksik bilgi altında anlık bakarak değerlendirmektedir. Bunun nedeni ise basit, belirli ve net hesaplama süreç ve aşamalarından meydana gelmektedir. Bu süreçte, normallik, bütünlük, eş simetri ve yakınlık özelliklerinin sağlanmasıyla birlikte gri ilişkisel derecesi olan "T" değeri hesaplanmaktadır (Baş ve Çakmak, 2012).

GRA yöntemi esas olarak altı aşamada gerçekleşmektedir. Bu aşamalar sırasıyla şunlardır (Çakır, 2017);

- İlk aşamada, m sayıda alternatif ve n sayıda kıstas içeren bir karar matrisi oluşturulur.
- İkinci aşamada, birinci aşamada meydana getirilen karar matrisine referanseri eklenir. Bu sayede referanseri ile en uygun alternatifin kıstaslarda alacağı değerler ortaya konulur veya mevcut alternatifler içinde her bir kıstas için en iyi skor belirlenir.
- Üçüncü aşamada verilerin tekdüze hale getirilmeleri amacıyla normalize edilirler. Normalizasyon ise kıstasların niteliklerine göre üç farklı yolla yapılabilir.

"En büyük değer katkısı daha iyi" için aşağıda verilen denklem kullanılır:

$$x_i^*(j) = \frac{x_i(j) - \min_j[x_i(j)]}{\max_j[x_i(j)] - \min_j[x_i(j)]}$$

“En küçük değerin katkısı daha iyi” için aşağıda verilen denklem kullanılır:

$$x_i^*(j) = \frac{\max_{i=1}^n [x_i(j)] - x_i(j)}{\max_{i=1}^n [x_i(j)] - \min_{i=1}^n [x_i(j)]}$$

“İdeal değerin katkısı en iyisi” için $\min_{i=1}^n [x_i(j)] \leq x_{idal}(j) \leq \max_{i=1}^n [x_i(j)]$ şartını yerine getirmesi şartıyla aşağıdaki denklem kullanılır. $x_{idal}(j)$, j’inci kıstas için hedef değerdir.

$$x_i^*(j) = 1 - \frac{[x_i(j) - x_{idal}(j)]}{\max\{\max_{i=1}^n [x_i(j)] - x_{idal}(j); x_{idal}(j) - \min_{i=1}^n [x_i(j)]\}}$$

- Dördüncü aşamada x_0^* ve x_1^* arasında mutlak farklar belirlenir ve mutlak değer çizelgesi meydana getirilir.
- Beşinci aşamada, gri ilişkisel katsayı matrisi vücuda getirili. Bunu yaparken matristeki her bir eleman aşağıdaki denklemler kullanılarak ortaya konur:

$$\gamma_{oi}(j) = \frac{\Delta_{min} + \delta\Delta_{maks}}{\Delta_{oi}(j) + \delta\Delta_{maks}}$$

$$\Delta_{maks} = \max_i \max_j \Delta_{oi}(j)$$

$$\Delta_{min} = \min_i \min_j \Delta_{oi}(j)$$

- **Altıncı aşamada ise** gri ilişkisel dereceler hesaplanarak; hesaplanan gri ilişkisel derece ile karşılaştırılan x_0^* serisinin x_1^* referans serisine ne derecede benzerlik taşıdığı fark edilebilir.

$$\Gamma_{oi} = \frac{1}{n} \sum_{j=1}^n \gamma_{oi}(j) \quad i = 1, 2, 3, \dots, m$$

Şayet kıstaslar farklı ağırlıklara sahiplerse, serinin gri ilişkisel derecesi aşağıdaki denklem kullanılarak hesaplanır.

$$\Gamma_{oi} = \frac{1}{n} \sum_{j=1}^n [q_j \otimes \gamma_{oi}(j)] \quad i = 1, 2, 3, \dots, m$$

4.2.1. GİA Yöntemine Ait Bulgular

Bu başlık altında seçilmiş rasyolar yardımıyla bankacılık sektörü değerlendirilecektir.

Çalışmaya başlamadan önce kullanılacak değişkenler belirlenmiştir. Değişkenler belirlenirken Bankacılık sektör verilerinden, Türkiye Bankalar Birliği'nin raporlarından yararlanılmıştır. Bu raporlarda seçilmiş rasyolar olarak adlandırılan maddeler çalışmamızın değişkenlerini oluşturmaktadır.

Kullanılacak değişkenleri aşağıdaki gibi sıralayabiliriz;

Sermaye Yeterliliği bağlamında değerlendirilen;

D1: Sermaye Yeterliliği Oranı

D2: Öz kaynaklar/T. Aktifler

D3: Öz Kaynaklar/(Mevduat + Mevduat Dışı Kaynaklar)

D4: Net Çalışma Sermayesi/T. Aktifler

Aktif Kalitesi bağlamında değerlendirilen;

D5: Krediler (Net)/T. Aktifler

D6: Duran Aktifler/T. Aktifler

Likidite bağlamında değerlendirilen;

D7: Likit Aktifler/T. Aktifler

D8: Likit Aktifler/(Mevduat+Mevduat Dışı Kaynaklar)

Kârlılık bağlamında değerlendirilen;

D9: Ortalama Aktif Kârlılığı

D10: Ortalama Öz Kaynak Kârlılığı

D11: Net Dönem Karı/Ödenmiş Sermaye

Gelir Gider Yapısı bağlamında değerlendirilen;

D12: Net Faiz Geliri/T. Aktifler

D13: Faiz Gelirleri/Faiz Giderleri

D14: Faiz Dışı Gelirler/Faiz Dışı Giderler

D15: Toplam Gelirler/Toplam Giderler

Analizde kullanacağımız ham verilerimizin oluşturduğu karar matrisimiz çizelge 4.16'de verilmiştir.

Analiz 2002-2018 dönemine ait Bankacılık sektör ortalaması verileri ile gerçekleştirilmiştir. Sektör olarak nasıl bir gelişim gösterdiğini incelemek amacıyla yapmış olduğumuz analizimize konu olan değişkenlerin önem derecesinin eşit olduğu varsayılarak eşit ağırlık verilmiştir. Ayrıca referans serisi oluşturulurken değişkenlerimizin alabileceği en yüksek pozitif değerin performansın artmasına neden olacağı düşünüldüğünden bütün değişkenleri maksimum yapan değerler alınmıştır.

Çizelge 4.16: Karar Matrisi

	D1	D2	D3	D4	D5	D6	D7	D8	D9	D10	D11	D12	D13	D14	D15
2002	24,18	12,08	14,78	3,50	26,51	10,34	56,64	69,28	1,52	16,27	23,99	6,02	147,44	72,93	129,02
2003	30,92	14,23	17,78	6,48	28,02	8,14	57,34	71,64	2,43	18,32	41,73	4,51	147,89	114,11	137,93
2004	28,79	15,00	18,94	7,77	33,69	7,47	54,40	68,70	2,32	15,84	43,55	5,77	189,13	78,52	150,93
2005	24,16	13,54	16,77	8,47	38,56	5,26	51,95	64,34	1,62	11,46	28,52	4,61	184,40	69,71	139,09
2006	21,98	12,00	14,49	8,40	44,97	3,71	50,00	60,60	2,49	19,66	43,43	4,24	160,86	81,08	136,83
2007	19,07	13,10	16,38	9,67	49,98	3,63	44,67	55,88	2,74	21,80	46,99	4,59	159,22	81,56	137,16
2008	18,10	11,72	14,29	8,93	51,98	2,79	43,73	53,34	2,02	16,36	34,58	4,37	157,91	64,13	131,61
2009	20,90	13,33	16,51	10,52	47,71	2,81	48,03	59,46	2,59	20,59	48,93	5,24	200,06	73,57	157,18
2010	19,20	13,42	16,62	10,82	52,90	2,60	43,01	53,28	2,43	18,14	47,63	4,03	204,22	76,48	153,38
2011	16,70	11,93	14,56	9,65	57,23	2,28	39,05	47,66	1,79	14,23	40,25	3,39	183,84	71,62	142,90
2012	18,07	13,45	17,00	10,95	59,23	2,49	36,70	46,39	1,84	14,44	45,14	4,00	194,05	66,51	147,90
2013	15,35	11,31	13,90	9,18	62,10	2,12	34,24	42,11	1,61	13,14	43,69	3,48	212,21	64,57	150,19
2014	16,37	11,77	14,55	9,52	64,06	2,25	32,26	39,85	1,39	12,02	42,20	3,44	192,84	57,65	142,24
2015	15,60	11,25	13,83	8,71	65,23	2,54	30,58	37,58	1,24	10,82	39,71	3,40	191,36	47,40	138,12
2016	15,54	11,13	13,69	8,63	66,14	2,50	29,63	36,45	1,51	13,48	51,01	3,47	190,75	61,03	146,79
2017	16,80	11,15	13,76	8,52	66,93	2,62	28,74	35,48	1,60	14,30	61,85	3,60	186,66	48,78	144,67
2018	17,40	11,08	13,98	8,26	64,68	2,82	29,94	37,75	1,40	13,40	59,81	3,91	166,99	53,02	140,29

Kaynak: BDDK, 2020; WorldDataBank, 2020.

Hesaplanan referans serisi çizelge 4.17’te yer almaktadır.

Çizelge 4.17: Referans Serisi

	X
D1	30,92
D2	15,00
D3	18,94
D4	10,95
D5	66,93
D6	10,34
D7	57,34
D8	71,64
D9	2,74
D10	21,80
D11	61,85
D12	6,02
D13	212,21
D14	114,11
D15	157,18

Normalizasyon matrisi çizelge 4.18’te yer almaktadır.

Çizelge 4.18: Normalizasyon Matrisi

	D1	D2	D3	D4	D5	D6	D7	D8	D9	D10	D11	D12	D13	D14	D15
X	1,0000	1,0000	1,0000	1,0000	1,0000	1,0000	1,0000	1,0000	1,0000	1,0000	1,0000	1,0000	1,0000	1,0000	1,0000
2002	0,5672	0,2554	0,2078	0,0000	0,0000	1,0000	0,9757	0,9347	0,1852	0,4962	0,0000	1,0000	0,0000	0,3827	0,0000
2003	1,0000	0,8036	0,7786	0,4000	0,0376	0,7325	1,0000	1,0000	0,7904	0,6831	0,4684	0,4248	0,0068	1,0000	0,3164
2004	0,8636	1,0000	1,0000	0,5732	0,1777	0,6509	0,8971	0,9187	0,7202	0,4573	0,5165	0,9050	2,9049	0,4665	0,7779
2005	0,5657	0,6266	0,5860	0,6661	0,2982	0,3820	0,8115	0,7983	0,2548	0,0585	0,1194	0,4635	2,8474	0,3345	0,3575
2006	0,4258	0,2341	0,1534	0,6573	0,4569	0,1934	0,7435	0,6948	0,8332	0,8048	0,5134	0,3249	2,4839	0,5048	0,2772
2007	0,2387	0,5151	0,5128	0,8278	0,5807	0,1829	0,5571	0,5643	1,0000	1,0000	0,6073	0,4558	2,4586	0,5121	0,2891
2008	0,1765	0,1614	0,1147	0,7277	0,6302	0,0811	0,5243	0,4940	0,5164	0,5042	0,2797	0,3730	2,4383	0,2508	0,0920
2009	0,3564	0,5746	0,5369	0,9416	0,5247	0,0839	0,6744	0,6633	0,8992	0,8898	0,6587	0,7027	3,0893	0,3923	1,0000
2010	0,2472	0,5969	0,5591	0,9825	0,6531	0,0575	0,4989	0,4923	0,7906	0,6661	0,6242	0,2425	3,1534	0,4359	0,8648
2011	0,0866	0,2157	0,1660	0,8245	0,7602	0,0192	0,3605	0,3369	0,3679	0,3108	0,4295	0,0000	2,8388	0,3631	0,4928
2012	0,1743	0,6038	0,6305	1,0000	0,8097	0,0448	0,2783	0,3019	0,3977	0,3299	0,5584	0,2316	2,9965	0,2865	0,6704
2013	0,0000	0,0568	0,0413	0,7621	0,8806	0,0000	0,1924	0,1835	0,2448	0,2110	0,5201	0,0352	3,2767	0,2574	0,7516
2014	0,0652	0,1764	0,1634	0,8078	0,9291	0,0156	0,1231	0,1210	0,0970	0,1088	0,4808	0,0174	2,9777	0,1537	0,4694
2015	0,0158	0,0432	0,0270	0,6989	0,9580	0,0509	0,0644	0,0582	0,0000	0,0000	0,4150	0,0038	2,9549	0,0000	0,3232
2016	0,0121	0,0111	0,0000	0,6876	0,9806	0,0459	0,0314	0,0270	0,1766	0,2421	0,7136	0,0302	2,9454	0,2043	0,6310
2017	0,0930	0,0164	0,0142	0,6738	1,0000	0,0609	0,0000	0,0000	0,2382	0,3168	1,0000	0,0789	2,8823	0,0208	0,5557
2018	0,1316	0,0000	0,0553	0,6387	0,9444	0,0850	0,0420	0,0630	0,1045	0,2348	0,9459	0,1959	2,5786	0,0844	0,4002

Mutlak değer matrisi Çizelge 4.19’te yer almaktadır.

izelge 4.19: Mutlak Değer Matrisi

	D1	D2	D3	D4	D5	D6	D7	D8	D9	D10	D11	D12	D13	D14	D15
X	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
2002	0,43	0,74	0,79	1,00	1,00	0,00	0,02	0,07	0,81	0,50	1,00	0,00	1,00	0,62	1,00
2003	0,00	0,20	0,22	0,60	0,96	0,27	0,00	0,00	0,21	0,32	0,53	0,58	0,99	0,00	0,68
2004	0,14	0,00	0,00	0,43	0,82	0,35	0,10	0,08	0,28	0,54	0,48	0,09	1,90	0,53	0,22
2005	0,43	0,37	0,41	0,33	0,70	0,62	0,19	0,20	0,75	0,94	0,88	0,54	1,85	0,67	0,64
2006	0,57	0,77	0,85	0,34	0,54	0,81	0,26	0,31	0,17	0,20	0,49	0,68	1,48	0,50	0,72
2007	0,76	0,48	0,49	0,17	0,42	0,82	0,44	0,44	0,00	0,00	0,39	0,54	1,46	0,49	0,71
2008	0,82	0,84	0,89	0,27	0,37	0,92	0,48	0,51	0,48	0,50	0,72	0,63	1,44	0,75	0,91
2009	0,64	0,43	0,46	0,06	0,48	0,92	0,33	0,34	0,10	0,11	0,34	0,30	2,09	0,61	0,00
2010	0,75	0,40	0,44	0,02	0,35	0,94	0,50	0,51	0,21	0,33	0,38	0,76	2,15	0,56	0,14
2011	0,91	0,78	0,83	0,18	0,24	0,98	0,64	0,66	0,63	0,69	0,57	1,00	1,84	0,64	0,51
2012	0,83	0,40	0,37	0,00	0,19	0,96	0,72	0,70	0,60	0,67	0,44	0,77	2,00	0,71	0,33
2013	1,00	0,94	0,96	0,24	0,12	1,00	0,81	0,82	0,76	0,79	0,48	0,96	2,28	0,74	0,25
2014	0,93	0,82	0,84	0,19	0,07	0,98	0,88	0,88	0,90	0,89	0,52	0,98	1,98	0,85	0,53
2015	0,98	0,96	0,97	0,30	0,04	0,95	0,94	0,94	1,00	1,00	0,58	1,00	1,95	1,00	0,68
2016	0,99	0,99	1,00	0,31	0,02	0,95	0,97	0,97	0,82	0,76	0,29	0,97	1,95	0,80	0,37
2017	0,91	0,98	0,99	0,33	0,00	0,94	1,00	1,00	0,76	0,68	0,00	0,92	1,88	0,98	0,44
2018	0,87	1,00	0,94	0,36	0,06	0,92	0,96	0,94	0,90	0,77	0,05	0,80	1,58	0,92	0,60

Katsayı Matrisi Çizelge 4.20’da yer almaktadır.

Çizelge 4.20: Katsayı Matrisi

Mak	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,28	1,00	1,00
Min	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Weight	0,07	0,07	0,07	0,07	0,07	0,07	0,07	0,07	0,07	0,07	0,07	0,07	0,07	0,07	0,07	0,07
2002	0,5360	0,4017	0,3869	0,3333	0,3333	1,0000	0,9537	0,8845	0,3803	0,4981	0,3333	1,0000	0,6210	0,4475	0,3333	
2003	1,0000	0,7180	0,6931	0,4545	0,3419	0,6515	1,0000	1,0000	0,7046	0,6121	0,4847	0,4650	0,6226	1,0000	0,4224	
2004	0,7856	1,0000	1,0000	0,5395	0,3781	0,5889	0,8294	0,8601	0,6412	0,4795	0,5084	0,8404	0,4624	0,4838	0,6924	
2005	0,5351	0,5725	0,5471	0,5996	0,4160	0,4472	0,7263	0,7125	0,4015	0,3469	0,3622	0,4824	0,4700	0,4290	0,4376	
2006	0,4655	0,3950	0,3713	0,5933	0,4794	0,3827	0,6609	0,6210	0,7499	0,7193	0,5068	0,4255	0,5247	0,5024	0,4089	
2007	0,3964	0,5077	0,5065	0,7438	0,5439	0,3796	0,5303	0,5344	1,0000	1,0000	0,5601	0,4788	0,5290	0,5061	0,4129	
2008	0,3778	0,3735	0,3609	0,6474	0,5748	0,3524	0,5124	0,4970	0,5083	0,5021	0,4097	0,4437	0,5325	0,4003	0,3551	
2009	0,4372	0,5403	0,5192	0,8955	0,5127	0,3531	0,6056	0,5976	0,8323	0,8194	0,5943	0,6271	0,4395	0,4514	1,0000	
2010	0,3991	0,5536	0,5314	0,9661	0,5904	0,3466	0,4995	0,4962	0,7048	0,5996	0,5709	0,3976	0,4321	0,4699	0,7872	
2011	0,3538	0,3893	0,3748	0,7402	0,6758	0,3377	0,4388	0,4299	0,4417	0,4205	0,4671	0,3333	0,4712	0,4398	0,4964	
2012	0,3772	0,5579	0,5750	1,0000	0,7243	0,3436	0,4093	0,4173	0,4536	0,4273	0,5310	0,3942	0,4507	0,4120	0,6027	
2013	0,3333	0,3464	0,3428	0,6776	0,8072	0,3333	0,3824	0,3798	0,3983	0,3879	0,5103	0,3414	0,4185	0,4024	0,6681	
2014	0,3485	0,3778	0,3741	0,7224	0,8759	0,3368	0,3631	0,3626	0,3564	0,3594	0,4906	0,3372	0,4531	0,3714	0,4852	
2015	0,3369	0,3432	0,3395	0,6242	0,9225	0,3450	0,3483	0,3468	0,3333	0,3333	0,4608	0,3342	0,4560	0,3333	0,4249	
2016	0,3360	0,3358	0,3333	0,6155	0,9627	0,3438	0,3405	0,3394	0,3778	0,3975	0,6358	0,3402	0,4572	0,3859	0,5754	
2017	0,3554	0,3370	0,3365	0,6052	1,0000	0,3474	0,3333	0,3333	0,3962	0,4226	1,0000	0,3518	0,4654	0,3380	0,5295	
2018	0,3654	0,3333	0,3461	0,5805	0,8999	0,3534	0,3429	0,3480	0,3583	0,3952	0,9024	0,3834	0,5093	0,3532	0,4546	

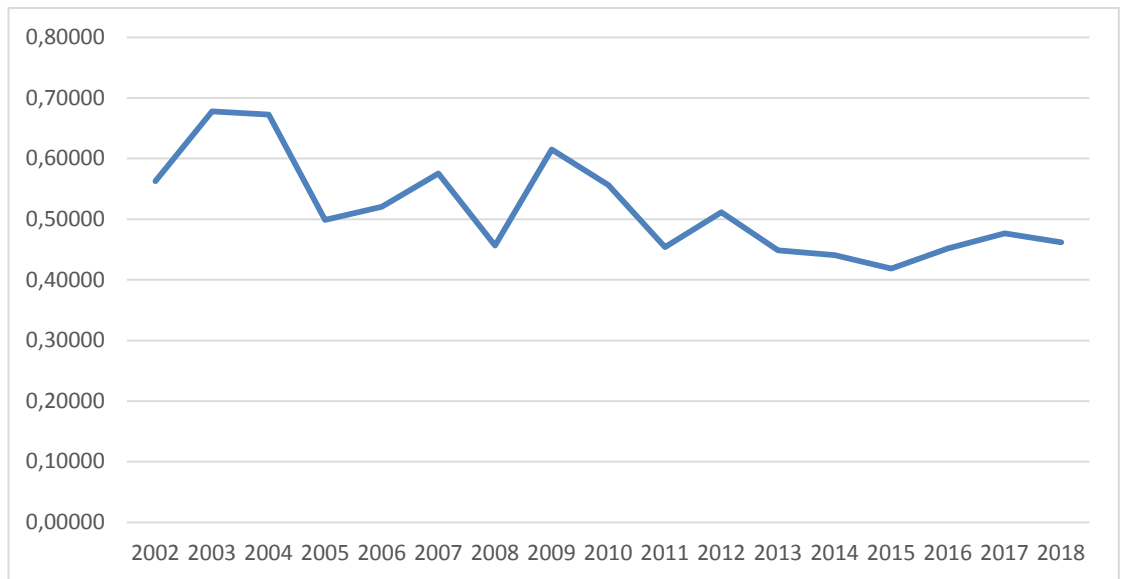
Analizin sonuçları en iyiden en düşük olan değere göre sıralanmış haliyle çizelge 4.21’de verilmiştir.

Çizelge 4.21: GİA Performans Sonuçları

Order			Order		
1	2003	0,67802	10	2017	0,47679
2	2004	0,67265	11	2018	0,46172
3	2009	0,61501	12	2008	0,45654
4	2007	0,57530	13	2011	0,45401
5	2002	0,56287	14	2016	0,45179
6	2010	0,55634	15	2013	0,44864
7	2006	0,52043	16	2014	0,44096
8	2012	0,51175	17	2015	0,41882
9	2005	0,49906			

Yapılan analiz sonuçlarına göre bankacılık sektöründe en iyi beş yıl olarak 2003, 2004, 2009, 2007 ve 2002 yıllarıdır. En düşük performansın sergilendiği beş yıl ise 2011, 2016, 2013, 2014 ve 2015 yıllarıdır.

Bilindiği üzere 2008 küresel krizi en çok bankacılık sektörünü etkiledi. Bu nedenle özellikle kriz dönemine baktığımızda oranların hızlı değişim gösterdiği görülmektedir.

Şekil 4.5: GİA Analiz Sonucu

Yapmış olduğumuz performans değerlendirme sonucu grafik halinde şekil 4.5'te verilmiştir. Grafikte açıkça görüldüğü üzere sektörün performansı yıldan yıla düşüş göstermiştir.

4.2.2. GİA Yöntemi Sonuçlarının Ekonomik Değişikler İle İncelenmesi

Bu bölümde GİA yöntemi ile elde edilen sonuçlar enflasyon ve ekonomik büyüme oranı ile kıyaslanacaktır.

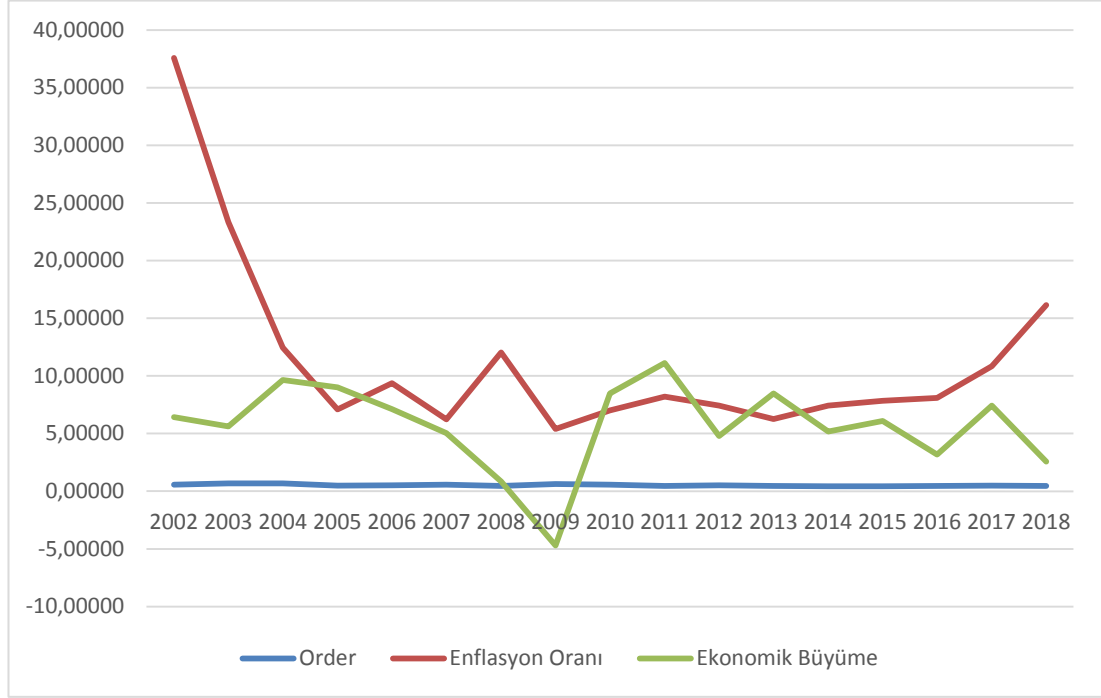
Kıyaslama verileri çizelge 4.22'de verilmiştir.

Çizelge 4.22: Kıyas Tablosu

	Order	Enflasyon Oranı	Ekonomik Büyüme
2002	0,56287	37,57	6,43
2003	0,67802	23,32	5,61
2004	0,67265	12,45	9,64
2005	0,49906	7,1	9,01
2006	0,52043	9,37	7,11
2007	0,57530	6,22	5,03
2008	0,45654	12,04	0,85
2009	0,61501	5,4	-4,7
2010	0,55634	7,01	8,49
2011	0,45401	8,19	11,11
2012	0,51175	7,42	4,79
2013	0,44864	6,27	8,49
2014	0,44096	7,42	5,17
2015	0,41882	7,83	6,09
2016	0,45179	8,1	3,18
2017	0,47679	10,84	7,44
2018	0,46172	16,15	2,57

Çizelge 4.22'de görüldüğü üzere enflasyon ve ekonomik büyüme oranı benzer yönlerde hareket etmektedir. Ancak bizim sektör verilerimize baktığımızda ise sürekli değişkenlik olduğu görülmektedir. Sektör verilerimiz yardımı ile yapmış olduğumuz performans değerlendirme analizine baktığımızda ve enflasyon oranı ve büyüme oranına baktığımızda hareketlerin yönleri zaman zaman benzeşirken,

benzeşmediği durumlarda mevcuttur. Diğer değişkenlerde olduğu gibi enflasyon oranı ile ters orantılı iken, ekonomik büyüme oranı ile doğru orantılıdır.

Şekil 4.6: GİA ve Enflasyon, Ekonomik büyüme oranlarının kıyaslanması

Şekil 4.6’da baz aldığımız üç oranın yönleri net bir şekilde görülmektedir. Grafiği değerlendirdiğimize 2008 krizinin yaşandığı dönemde verilerin dibe vurduğunu, ekonomik büyüme rakamının eksi seviyelerde olduğu görülmektedir.

4.3. Trend Analizi

Trend analizi ilk olarak Stephan Gilman tarafından 1925 yılında önerilmiştir. Belirli bir zaman dilimi içerisinde finansal tablolarında yer alan kalemlerin zaman içinde göstermiş olduğu eğilimi incelemek amacıyla kullanılmıştır (Koç Yalkın, 1981: 118).

Bu analiz yönteminde işletmenin finansal durumunun ne yönde değiştiği, şartların iyileşip iyileşmediği, sabit kaldığı ya da kötüye gittiği gibi konularda yorum yapabilmek için ipuçları veren bir analiz tekniğidir (Gapenski, 2008: 576; Gapenski, 2009: 390). Genellikle uzun yıllardır faaliyet gösteren işletmeler için fayda sağlayan trend analizi, analiz ile elde edilen eğilimlerin gelecekteki performans ve uzun vadeli planlamalar için gerekli bilgi akışının sağlanmasına yardımcı olmaktadır (Herist vd., 2011: 100).

Trend analizinin diğeri adı Eğilim Yüzdeleri Yöntemidir. Bu analizde tek bir dönem dikkate alınmaz. İşletmelerin birden fazla dönemi incelenmektedir. İstenildiğinde karşılaştırmalı tablolar yöntemi kullanılabilir. Buna rağmen, daha uzun dönemi kapsayan süre içerisinde işletmenin durumu görülmek istendiğinde yöntemin uygulanması zorlaşmaktadır. Yıllar itibari ile mali tablo kalemlerinin eğilim yüzdelerinin hesaplanması işletme seyrinin daha rahat görülmesini ve tablo kalemleri arasındaki ilişkilerin daha rahat kurulmasına fayda sağlamaktadır. Eğilim yüzdeleri yöntemi, belirli tarih aralığındaki dönemde finansal tablo kalemlerindeki artış veya azalışların baz yıl ile karşılaştırmalar yapmaktadır. Bu karşılaştırmalar ile gerçekleştirilen dinamik bir analiz türü olarak kabul görmektedir (Gücenme, 2005:180).

Trend analizi bir maliyet analiz türüdür. Trend analizi firmaların bilanço ve gelir tablosu değerlerinin baz yıla yüzdesel olarak oranlanmasıyla gerçekleştirilir. Bu analiz yönteminde belirlenen bir yıla göre endekslenir, o yılda veya bir önceki yılda endeks değeri 100 kabul edilerek finansal tabloların mutlak rakamlarında dönemler itibariyle yaşanan artış veya azalışların incelenebildiği gözlemlenmektedir (Penman, 2012:316-317; Clemenson ve Sellers, 2013:257; Toroslu ve Durmuş, 2013:80). Diğeri bir tabir ile temel yıl konsepti uygulanmaktadır. Temel yıla göre yüzde artış oranı hesaplanmaktadır (Herist vd., 2011: 100).

Trend analizinde incelenecek zaman uzunluğuyla ilgili standart bir süre yoktur. Ancak sürenin eğilimi ortaya koyacak kadar uzun olması gerekmektedir. Trend analizi kapsamında olağanüstü faktörlerin etki etmediği, her bakımdan normal bir yıl yani baz yıl olarak belirlenmektedir (Ağırbaş, 2014: 106).

Belirlenen baz yıldaki finansal tablo kalemlerinin tümünün değeri 100 olarak kabul edilmektedir. Her kalemin değeri temel yıldaki aynı kalemin değerine bölünerek o kalemin trend yüzdesi hesaplanmaktadır. Diğeri yıllarda aynı kaleme ilişkin değerler temel yılın bir yüzdesi olarak ifade edilmektedir. Diğeri yıllara ait yüzdeler 100'ün altında ise ilgili kalem değerlerinin temel yıl değerlerinden az; 100'ün üzerinde ise temel yıl değerlerinden daha fazla olarak açıklanabilmektedir (Akgüç, 2013: 107; Koç Yalkın, 1981: 118).

Trend analizinin sonucunda işletmenin finansal durumu hakkında kesin sonuçlara ulaşmadan önce mali tablolarda yer alan kalemlerin mutlak rakamlarının da değerlendirilmesi gereklidir (Koç Yalkın, 1981: 121).

4.3.1. Trend Analizine Ait Bulgular

Trend yüzdeleri bilanço ve gelir tablosu için ayrı ayrı hesaplanmaktadır (Koç Yalkın, 1981: 118). Ancak bu hesaplamaların tek başına göstermiş olduğu eğilim yeterince aydınlatıcı olmayabilir. Birbirleriyle bağlantılı kalemlerin trend yüzdelerinin karşılaştırılması ve birlikte yorumlanması daha anlamlıdır. Örnek vermek gerekirse; dönen varlıklar hesabı ile kısa vadeli yabancı kaynaklar hesabı; net satışlar hesabı ile satışların maliyeti hesabı birlikte yorumlanabilmektedir (Ağırbaş, 2014: 107; Akgüç, 2013: 107).

Çalışma kapsamında yapılan trend analizinde, GRA yönteminde kullanılan değişkenler kullanılmıştır. Ancak söz konusu analizde yer alan yıl aralığından farklı olarak 2012-2018 dönemi ele alınmıştır. Değişkenler aşağıdaki gibi sıralanabilmektedir.

Sermaye Yeterliliği bağlamında değerlendirilen;

- Sermaye Yeterliliği Oranı
- Öz kaynaklar/T. Aktifler
- Öz Kaynaklar/(Mevduat + Mevduat Dışı Kaynaklar)
- Net Çalışma Sermayesi/T. Aktifler

Aktif Kalitesi bağlamında değerlendirilen;

- Krediler (Net)/T. Aktifler
- Duran Aktifler/T. Aktifler

Likidite bağlamında değerlendirilen;

- Likit Aktifler/T. Aktifler
- Likit Aktifler/(Mevduat+Mevduat Dışı Kaynaklar)

Kârlılık bağlamında değerlendirilen;

- Ortalama Aktif Kârlılığı

- Ortalama Öz Kaynak Kârlılığı
- Net Dönem Karı/Ödenmiş Sermaye

Gelir Gider Yapısı bağlamında değerlendirilen;

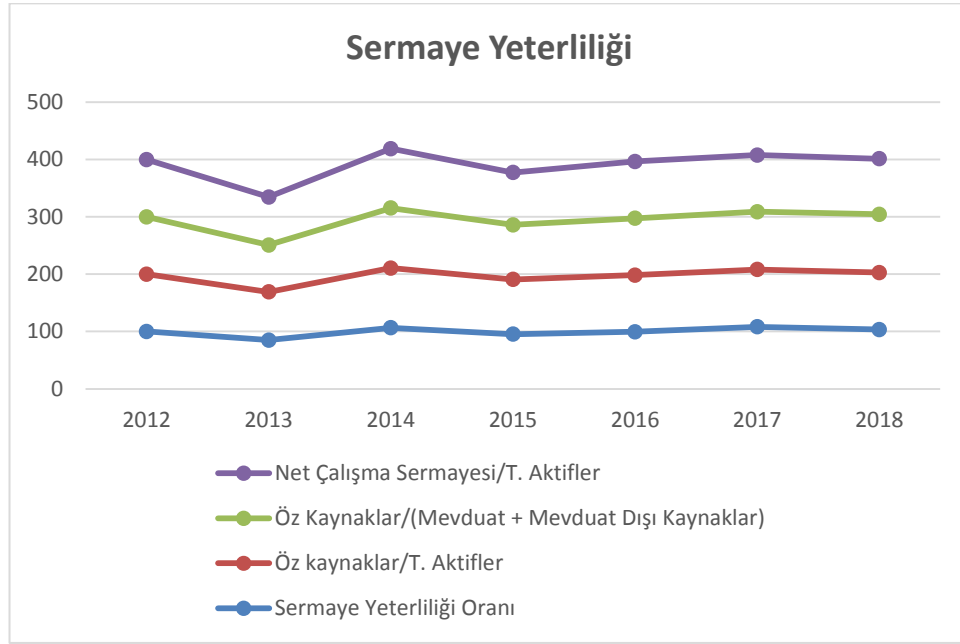
- Net Faiz Geliri/T. Aktifler
- Faiz Gelirleri/Faiz Giderleri
- Faiz Dışı Gelirler/Faiz Dışı Giderler
- Toplam Gelirler/Toplam Giderler

Diğer taraftan trend analiz yöntemi kriz dönemlerinde uygulanmamaktadır (Özarı ve Demir Erol, 2019: 235). Bu çalışma kapsamında krizden bankacılık sektörünün etkilenmediğinin düşünüldüğü dönem seçilmiştir. Ancak 2018 yılı ile ilgili olarak kararsız kalınmıştır. 2018 yılında ekonomik krizin yaşandığını/yaşanmadığını savunan ekonomistlerin varlığı söz konusudur. Bu nedenle çalışmaya 2018 yılı da dâhil edilmiştir.

Yapılan trend analiz sonuçları tablo halinde çizelge 4.23 de verilmiştir.

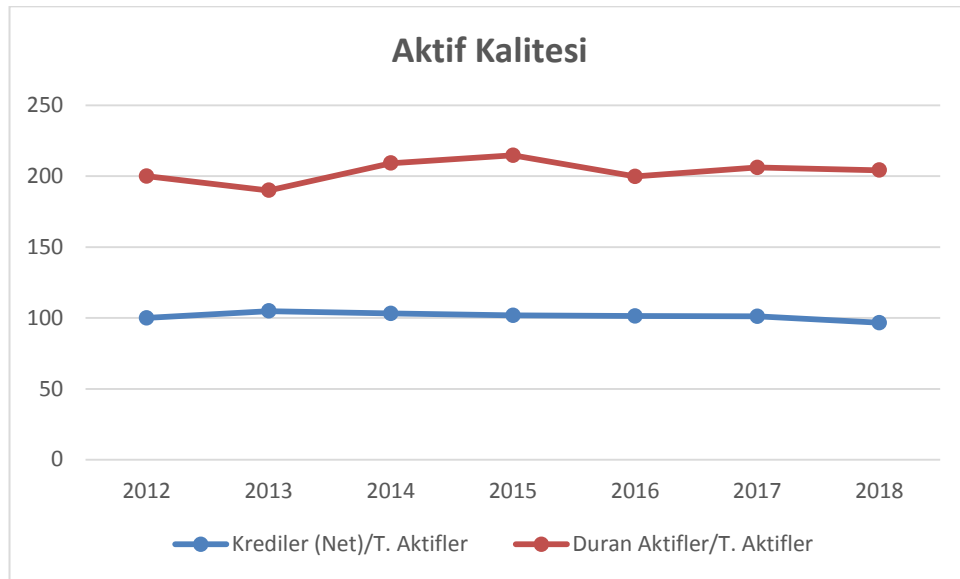
Çizelge 4.23. Trend Analizi

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	Sermaye Yeterliliği													
Sermaye Yeterliliği Oranı	18,07	15,35	16,37	15,60	15,54	16,80	17,40	100	85	107	95	100	108	104
Öz kaynaklar/T. Aktifler	13,45	11,31	11,77	11,25	11,13	11,15	11,08	100	84	104	96	99	100	99
Öz Kaynaklar/(Mevduat + Mevduat Dışı Kaynaklar)	17,00	13,90	14,55	13,83	13,69	13,76	13,98	100	82	105	95	99	101	102
Net Çalışma Sermayesi/T. Aktifler	10,95	9,18	9,52	8,71	8,63	8,52	8,26	100	84	104	91	99	99	97
	Aktif Kalitesi													
Krediler (Net)/T. Aktifler	59,23	62,10	64,06	65,23	66,14	66,93	64,68	100	105	103	102	101	101	97
Duran Aktifler/T. Aktifler	2,49	2,12	2,25	2,54	2,50	2,62	2,82	100	85	106	113	98	105	108
	Likidite													
Likit Aktifler/T. Aktifler	36,70	34,24	32,26	30,58	29,63	28,74	29,94	100	93	94	95	97	97	104
Likit Aktifler/(Mevduat+Mevduat Dışı Kaynaklar)	46,39	42,11	39,85	37,58	36,45	35,48	37,75	100	91	95	94	97	97	106
	Kârlılık													
Ortalama Aktif Kârlılığı	1,84	1,61	1,39	1,24	1,51	1,60	1,40	100	88	86	90	121	106	88
Ortalama Öz Kaynak Kârlılığı	14,44	13,14	12,02	10,82	13,48	14,30	13,40	100	91	91	90	125	106	94
Net Dönem Karı/Ödenmiş Sermaye	45,14	43,69	42,20	39,71	51,01	61,85	59,81	100	97	97	94	128	121	97
	Gelir Gider Yapısı													
Net Faiz Geliri/T. Aktifler	4,00	3,48	3,44	3,40	3,47	3,60	3,91	100	87	99	99	102	104	109
Faiz Gelirleri/Faiz Giderleri	194,05	212,21	192,84	191,36	190,75	186,66	166,99	100	109	91	99	100	98	89
Faiz Dışı Gelirler/Faiz Dışı Giderler	66,51	64,57	57,65	47,40	61,03	48,78	53,02	100	97	89	82	129	80	109
Toplam Gelirler/Toplam Giderler	147,90	150,19	142,24	138,12	146,79	144,67	140,29	100	102	95	97	106	99	97

Şekil 4.7: Sermaye Yeterliliği-Trend Analizi

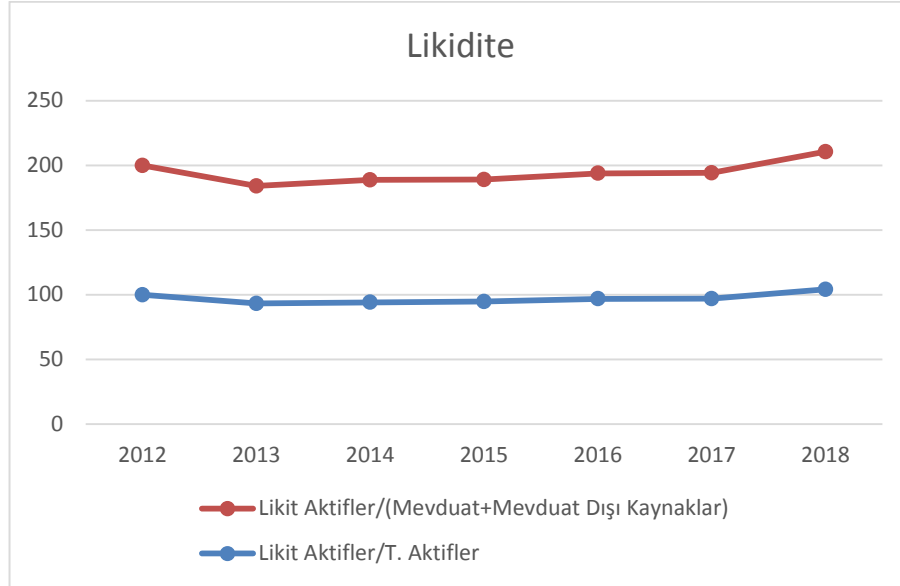
Sermaye yeterliği bağlamında, bankacılık sektörünü trend analiz yöntemi yardımı ile incelediğimizde; sektörün küçük hareketlenmeler yaşamasına rağmen, sermaye yeterlilik oranı bakımından artış gösterdiği görülmektedir. söz konusu artış, tüm alt kalemler açısından benzer şekilde gerçekleşmiştir.

Şekil 4.8: Aktif Kalitesi -Trend Analizi

Aktif kalitesi bağlamında, bankacılık sektörünü trend analiz yöntemi yardımı ile incelediğimizde; sektörün küçük hareketlenmeler yaşamasına rağmen, gerek krediler gerekse aktifler bakımından düşüş yaşadığı görülmektedir. Söz konusu düşüş, aktif kalitesi bakımından da düşüş yani olumsuz bir gösterge olarak kabul edilebilmektedir.

Bankaların mevduat oranının yüksek olması aktif kârlılığı artırıcı bir unsur olmasının yanı sıra diğer tüm kalemlerde anlamsız bir sonuç meydana getiren bir durumdur. Toplanan mevduatların kredi veya gelir getirici işlemlerde kullanılmaması, bankaların performansını artırıcı bir etki gösterdiği görülmektedir. Toplanan kaynakların atıl kalmayıp gelir getirici işlemlerde kullanılması bankaların performans ölçütlerinde bir artış meydana gelmesine katkı sunmaktadır (Ergenoğlu, 2020).

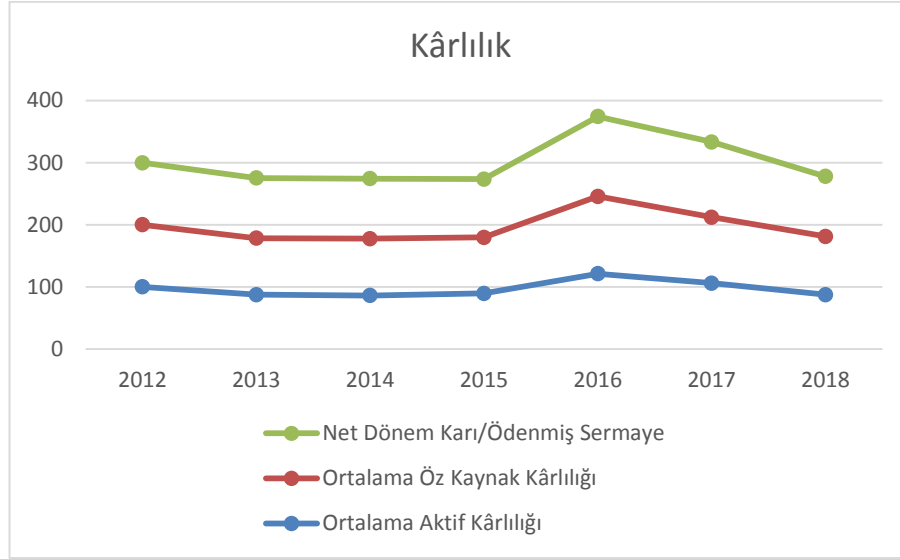

Şekil 4.9: Likidite -Trend Analizi

Likidite bağlamında, bankacılık sektörünü trend analiz yöntemi yardımı ile incelediğimizde; sektörün küçük hareketlenmeler ve düşüşler yaşamasına rağmen, likidite oranı bakımından artış gösterdiği görülmektedir. Söz konusu artış, tüm alt kalemler açısından benzer şekilde gerçekleşmiştir.

Likidite bankaların ellerinde günlük işlemleri yerine getirmesi bakımından yönetilmesi zor bir unsur olarak önemli bir yere sahiptir. Sahip olduğu bu önem bakımından risk arz etmektedir. Söz konusu bu kalemin aslında riskin gelir/gider şeklinde bir etki göstermesinin bankalar bağlamında kullanılabilir bir kalem

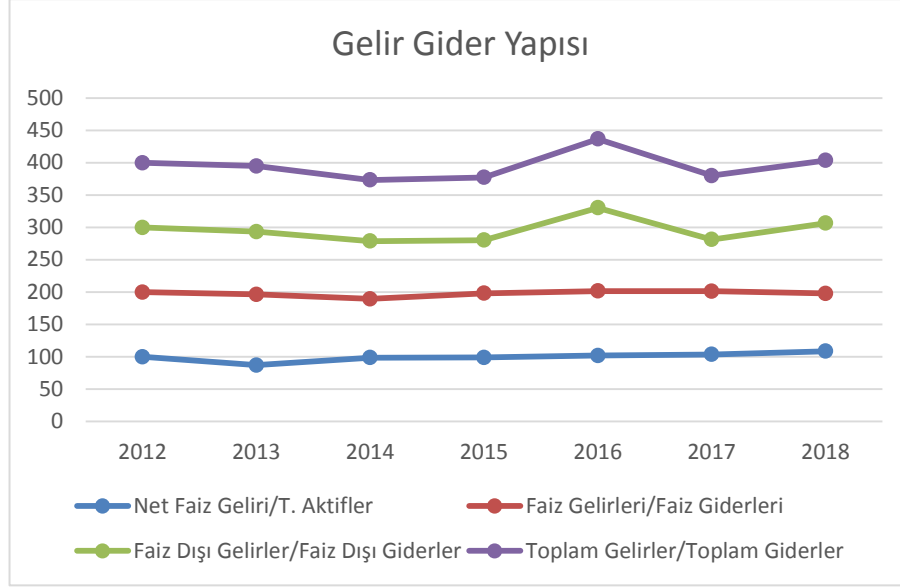
olduğunu görülmektedir. Bir diğer ifadeyle likidite riskinin doğru bir şekilde yönetilmesi aktif ve öz kaynak kârlılıkları üzerinde pozitif etkiler göstermektedir. Banka kârlılıklarını artırıcı bir etkiye sahiptir (Ergenoğlu, 2020).

Şekil 4.10: Kârlılık -Trend Analizi

Kârlılık bağlamında, bankacılık sektörünü trend analiz yöntemi yardımı ile incelediğimizde; sektörün küçük hareketlenmeler ve artışlar yaşamasına rağmen, Kârlılık bakımından düşüş gösterdiği görülmektedir. Söz konusu düşüş, tüm alt kalemler açısından benzer şekilde gerçekleşmiştir.

Bankaların kredilendirme düzeylerindeki artış ise bankaların kârlılıklarını ve gelir kalemlerini etkileyen bir değişken olarak tanımlanmaktadır. Toplam kredilerin aktifler içerisindeki oranının kontrollü bir şekilde artması büyük öneme sahiptir. Bu önem hem bankaların işlem hacmini yükselmesinde hem de toplanan mevduatların ana faaliyet konusu olan kredilendirme faaliyetlerinde kullanılmasına olanak sağlamasından kaynaklanmaktadır. Bu durum bankaların performansları olumlu şekilde etkilenmesine katkı sunmaktadır (Ergenoğlu, 2020).

Şekil 4.11: Gelir Gider Yapısı -Trend Analizi

Gelir Gider Yapısı bağlamında, bankacılık sektörünü trend analiz yöntemi yardımı ile incelediğimizde; sektörün küçük hareketlenmeler ve artışlar yaşadığı görülmektedir. Tüm alt kalemler açısından bakacak olursak tüm kalemlerde artış yaşanmıştır.

4.3.2. Trend Analiz Sonuçlarının Ekonomik Değişkeler İle İncelenmesi

Bu bölümde Tren analizi yöntemi ile elde edilen sonuçlar enflasyon ve ekonomik büyüme oranı ile kıyaslanacaktır.

Kıyaslama verileri çizelge 4.24'de verilmiştir.

Çizelge 4.24. Trend Analiz Sonuçlarının Ekonomik Göstergeler ile Kıyaslanması

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Sermaye Yeterliliği							
Sermaye Yeterliliği Oranı	100	85	107	95	100	108	104
Öz kaynaklar/T. Aktifler	100	84	104	96	99	100	99
Öz Kaynaklar/(Mevduat + Mevduat Dışı Kaynaklar)	100	82	105	95	99	101	102
Net Çalışma Sermayesi/T. Aktifler	100	84	104	91	99	99	97
Aktif Kalitesi							
Krediler (Net)/T. Aktifler	100	105	103	102	101	101	97
Duran Aktifler/T. Aktifler	100	85	106	113	98	105	108
Likidite							
Likit Aktifler/T. Aktifler	100	93	94	95	97	97	104
Likit Aktifler/(Mevduat+Mevduat Dışı Kaynaklar)	100	91	95	94	97	97	106
Kârlılık							
Ortalama Aktif Kârlılığı	100	88	86	90	121	106	88
Ortalama Öz Kaynak Kârlılığı	100	91	91	90	125	106	94
Net Dönem Karı/Ödenmiş Sermaye	100	97	97	94	128	121	97
Gelir Gider Yapısı							
Net Faiz Geliri/T. Aktifler	100	87	99	99	102	104	109
Faiz Gelirleri/Faiz Giderleri	100	109	91	99	100	98	89
Faiz Dışı Gelirler/Faiz Dışı Giderler	100	97	89	82	129	80	109
Toplam Gelirler/Toplam Giderler	100	102	95	97	106	99	97
Ekonomik Göstergeler							
Enflasyon Oranı	7,42	6,27	7,42	7,83	8,1	10,84	16,15
Ekonomik Büyüme	4,79	8,49	5,17	6,09	3,18	7,44	2,57

Trend analiz yöntemi sonuçları ile belirlemiş olduğumuz göstergelerin oranları yıllar bazında değerlendirildiğinde, enflasyon oranı artıkça bankaların sektör verilerinde artış olduğunu söylemek mümkündür (Bknz. Çizelge 4.24).

4.4. TOPSIS Yöntemi

Bu bölümde tıpkı GİA yöntemi gibi ÇKKV yöntemlerinden biri olan TOPSİS yöntemi kullanılmıştır.

TOPSIS Yöntemi, yoğun rekabetin mevcut olduğu durumlarda firma/kurum/kişilerin performanslarının değerlendirilmesi ve karşılaştırılması amacıyla, çoklu değişkenleri ve oranları baz alarak çok kriterli karar verme problemlerinin çözümü için tercih edilmektedir (Akyüz, Bozdoğan ve Hantekin, 2011:77).

Rasyonel ve anlaşılabilir mantığıyla, sınırlı öznel girişi ve en iyi alternatifi en hızlı şekilde belirleme ve kriter önemine göre ağırlıklarını içerisine katma gibi sahip olduğu birçok özellikler nedeni ile yaygın olarak kullanılan yöntemler arasında yer almaktadır (Wang vd. 2018: 2-18).

TOPSIS yönteminin nasıl hesaplandığında baktığımızda altı adımdan meydana geldiğini görmekteyiz. Bu adımları sırasıyla aşağıdaki gibi tanımlamak mümkündür (Yanık ve Eren, 2017);

Birinci adımda; Karar Matrisi oluşturulmaktadır. Bu matriste çalışmaya ait ham veriler yer almaktadır.

$$R_{m \times n} = [R_{ij}] = \begin{bmatrix} r_{11} & r_{12} & r_{13} & \dots & r_{1n} \\ r_{21} & r_{22} & r_{23} & \dots & r_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ r_{m1} & r_{m2} & r_{m3} & \dots & r_{mn} \end{bmatrix}$$

$$i \in \{1, 2, \dots, m\} \text{ ve } j \in \{1, 2, \dots, n\}$$

İkinci adımda; karar matrisine normalizasyon işlemi uygulanarak standart karar matrisi oluşturulmaktadır. Standart karar matrisini “R” sembolü ile gösterirsek, aşağıda yer alan matristeki gibi tanımlanabilir.

$$R_{m \times n} = [R_{ij}] = \begin{bmatrix} r_{11} & r_{12} & r_{13} & \dots & r_{1n} \\ r_{21} & r_{22} & r_{23} & \dots & r_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ r_{m1} & r_{m2} & r_{m3} & \dots & r_{mn} \end{bmatrix}$$

$$i \in \{1, 2, \dots, m\} \text{ ve } j \in \{1, 2, \dots, n\} \text{ olmak üzere; } r_{ij} = \frac{a_{ij}}{\sqrt{\sum_{k=1}^m a_{kj}^2}}$$

$$R_j = w_1X_{1j} + w_2X_{2j} + w_3X_{3j} \dots + w_{18}X_{18j}$$

Üçüncü adımda; ilk olarak analize ait değerlendirme kriterlerine verilecek olan ağırlıklar belirlenmektedir. Aşağıdaki eşitlik yardımıyla ölçmek mümkün olabilmektedir.

$$R_j = w_1X_{1j} + w_2X_{2j} + w_3X_{3j} \dots + w_{22}X_{22j}$$

Bu çalışmada kullanılan değişkenlerin önem düzeyleri (w_i) belirsizlik nedeniyle ilk olarak birbirine eşit olarak kabul edilmiş, daha sonra tahmini önem derecesine göre ağırlık verilerek hesaplanmıştır. Ağırlıkların eşit olarak verilmesi durumunda 9 değişkenin olduğu ($w_1=w_2=\dots=w_9=0,11111$) çalışmanın ağırlığı 0,11111 olarak bulunmaktadır. 0,1111 katsayısı 1'in analizde kullanılan değişken sayısına bölünmesi sonucunda elde edilmektedir. Değişken sayısı kaç olursa olsun, her zaman verilen ağırlıkların toplamı 1'e eşit olmak zorundadır ($w_1 + w_2 + \dots + w_n = 1$).

Her değişkenin farklı bir ağırlık değeri alması mümkündür. Değişkenlere verilecek ağırlık, yapılacak olan analiz çalışmalarında analizin sonucunu doğrudan etkilemektedir. Bu etkileşim sonucunda analizde farklı sonuçlar elde edilebilmektedir. Bu nedenle çalışmamızda öncelikle eşit ağırlık kullanarak analiz gerçekleştirdik. Daha sonra değişkenlerin çalışma konumuza göre önemini belirleyerek ağırlıklarını değiştirerek, farklı ağırlıklarla analiz ettik.

$$W_{m \times n} = [w_{ij}] = \begin{bmatrix} w_1r_{11} & w_2r_{12} & w_3r_{13} & \dots & w_n r_{1n} \\ w_1r_{21} & w_2r_{22} & w_3r_{23} & \dots & w_n r_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ w_1r_{m1} & w_2r_{m2} & w_3r_{m3} & \dots & w_n r_{mn} \end{bmatrix}$$

Dördüncü Adımda; Pozitif ve Negatif İdeal Çözüm kümeleri oluşturulur.

Pozitif İdeal çözüm kümesinin oluşturulabilmesi için Ağırlıklı Standart Karar matrisindeki sütun değerlerinin en büyük değerleri seçilirken, Negatif İdeal çözüm kümesinin oluşturulabilmesi için Ağırlıklı Standart Karar matrisindeki sütun değerlerinin en küçük değerleri seçilmektedir.

İdeal çözüm kümelerini aşağıdaki formüller yardımıyla bulunmaktadır.

$$P^+ = \left\{ w_1^+ = \max_{i=\{1,2,\dots,m\}} w_{i1}, w_2^+ = \max_{i=\{1,2,\dots,m\}} w_{i2}, \dots, w_n^+ = \max_{i=\{1,2,\dots,m\}} w_{in} \right\}$$

$$P^- = \left\{ w_1^- = \min_{j=\{1,2,\dots,m\}} w_{i1}, w_1^- = \min_{i=\{1,2,\dots,m\}} w_{i2}, \dots, w_1^- = \min_{i=\{1,2,\dots,m\}} w_{in} \right\}$$

Beşinci Adımda; Ayrım ölçüleri hesaplanmaktadır. her bir karar noktasına ilişkin değerlendirme faktör değerinin pozitif ideal ve negatif ideal çözüm setinden sapmaları bulunmaktadır.

Pozitif ideal çözüme olan uzaklıklardan oluşan kümeye (S^+) ve negatif ideal çözüme olan uzaklıklardan oluşan kümeye (S^-) simgesi verilmektedir. Bu iki kümeden elde edilen değerlerle ideal çözüme göreceli yakınlık değerleri bulunur. Bu göreceli yakınlık değerine (C) simgesi verilmektedir. Söz konusu bu C değeri analiz yönteminin sıralama değeridir. En yüksek değer en iyi kriteri, en düşük değer en düşük kriteri göstermektedir.

$$S^+ = \{S_1^+, S_2^+, \dots, S_m^+\}$$

$$i=\{1, 2, \dots, m\} \text{ olmak üzere, } S_i^+ = \sqrt{\sum_{j=1}^n (w_{1j} - w_j^+)^2}.$$

$$S^- = \{S_1^-, S_2^-, \dots, S_m^-\}$$

$$i=\{1, 2, \dots, m\} \text{ olmak üzere, } S_i^- = \sqrt{\sum_{j=1}^n (w_{1j} - w_j^-)^2}.$$

$$C = \{C_1, C_2, \dots, C_m\}$$

$$k=\{1, 2, \dots, m\} \text{ olmak üzere, } C_k = \frac{S_k^-}{S_k^- + S_k^+}.$$

Her k değeri için, $0 \leq C_k \leq 1$ eşitliği geçerlidir.

Altıncı adımda ise; hesaplanan göreceli yakınlık değeri (C) sıralanmaktadır (büyükten küçüğe/küçükten büyüğe).

4.4.1. TOPSİS Yöntemine Ait Bulgular

Çalışmamıza ait karar matrisi Çizelge 4.24'de yer almaktadır. Yıllar matrisimizin yatay kısmını oluştururken, değişkenler matrisimizin dikey sütunlarını oluşturmaktadır. GİA yönteminde kullanılan değişkenler ve dönem aralığı kullanılmıştır.

Ele alınan dönemde 15 kriterimiz bulunmaktadır. Çalışmamızda ağırlık olarak değişkenlerimize eşit ağırlık verilmiştir. $\frac{1}{15}$ 'dan 0,066~ olarak dağıtılmıştır.

Karar matrisimizi ham verilerimiz oluşturmaktadır. Matrisimiz 15 sştun, 17 satırdan meydana gelmektedir. Matrisimiz oluşturulurken değişkenlerimiz D sembolş ile gşsterilmiştir.

Çizelge 4.25: Karar Matrisi

	D1	D2	D3	D4	D5	D6	D7	D8	D9	D10	D11	D12	D13	D14	D15
2002	24,18	12,08	14,78	3,50	26,51	10,34	56,64	69,28	1,52	16,27	23,99	6,02	147,44	72,93	129,02
2003	30,92	14,23	17,78	6,48	28,02	8,14	57,34	71,64	2,43	18,32	41,73	4,51	147,89	114,11	137,93
2004	28,79	15,00	18,94	7,77	33,69	7,47	54,40	68,70	2,32	15,84	43,55	5,77	189,13	78,52	150,93
2005	24,16	13,54	16,77	8,47	38,56	5,26	51,95	64,34	1,62	11,46	28,52	4,61	184,40	69,71	139,09
2006	21,98	12,00	14,49	8,40	44,97	3,71	50,00	60,60	2,49	19,66	43,43	4,24	160,86	81,08	136,83
2007	19,07	13,10	16,38	9,67	49,98	3,63	44,67	55,88	2,74	21,80	46,99	4,59	159,22	81,56	137,16
2008	18,10	11,72	14,29	8,93	51,98	2,79	43,73	53,34	2,02	16,36	34,58	4,37	157,91	64,13	131,61
2009	20,90	13,33	16,51	10,52	47,71	2,81	48,03	59,46	2,59	20,59	48,93	5,24	200,06	73,57	157,18
2010	19,20	13,42	16,62	10,82	52,90	2,60	43,01	53,28	2,43	18,14	47,63	4,03	204,22	76,48	153,38
2011	16,70	11,93	14,56	9,65	57,23	2,28	39,05	47,66	1,79	14,23	40,25	3,39	183,84	71,62	142,90
2012	18,07	13,45	17,00	10,95	59,23	2,49	36,70	46,39	1,84	14,44	45,14	4,00	194,05	66,51	147,90
2013	15,35	11,31	13,90	9,18	62,10	2,12	34,24	42,11	1,61	13,14	43,69	3,48	212,21	64,57	150,19
2014	16,37	11,77	14,55	9,52	64,06	2,25	32,26	39,85	1,39	12,02	42,20	3,44	192,84	57,65	142,24
2015	15,60	11,25	13,83	8,71	65,23	2,54	30,58	37,58	1,24	10,82	39,71	3,40	191,36	47,40	138,12
2016	15,54	11,13	13,69	8,63	66,14	2,50	29,63	36,45	1,51	13,48	51,01	3,47	190,75	61,03	146,79
2017	16,80	11,15	13,76	8,52	66,93	2,62	28,74	35,48	1,60	14,30	61,85	3,60	186,66	48,78	144,67
2018	17,40	11,08	13,98	8,26	64,68	2,82	29,94	37,75	1,40	13,40	59,81	3,91	166,99	53,02	140,29

Çizelge 4.26: Standart Karar Matrisi

	D1	D2	D3	D4	D5	D6	D7	D8	D9	D10	D11	D12	D13	D14	D15
2002	584,74	146,01	218,41	12,25	702,53	106,94	3208,60	4799,48	2,31	264,71	575,74	36,22	21739,70	5318,84	16646,72
2003	955,96	202,48	316,06	42,02	785,35	66,31	3287,74	5132,08	5,89	335,74	1741,25	20,31	21870,68	13021,19	19025,00
2004	829,13	224,95	358,78	60,43	1134,96	55,84	2959,01	4719,45	5,39	251,00	1896,69	33,28	35769,05	6165,31	22779,13
2005	583,59	183,24	281,11	71,67	1486,63	27,70	2698,67	4140,12	2,64	131,42	813,14	21,24	34003,21	4859,45	19345,57
2006	483,12	144,00	210,04	70,56	2022,74	13,79	2500,19	3672,67	6,20	386,51	1886,18	18,01	25875,97	6573,17	18721,73
2007	363,59	171,61	268,35	93,53	2497,63	13,15	1995,61	3122,87	7,51	475,37	2207,73	21,05	25351,54	6652,03	18813,66
2008	327,61	137,25	204,19	79,66	2701,76	7,79	1912,51	2845,32	4,07	267,58	1196,05	19,10	24935,25	4112,43	17322,16
2009	436,81	177,77	272,52	110,66	2276,63	7,91	2306,42	3535,80	6,70	424,08	2394,51	27,42	40025,41	5411,89	24706,37
2010	368,64	180,11	276,39	117,16	2798,74	6,74	1849,69	2838,54	5,89	328,92	2268,48	16,22	41705,20	5848,82	23524,18
2011	278,89	142,28	211,97	93,05	3275,41	5,21	1524,67	2271,43	3,22	202,62	1620,37	11,50	33798,93	5129,80	20420,41
2012	326,37	180,83	288,99	120,00	3508,65	6,21	1346,77	2152,38	3,38	208,64	2037,19	15,99	37656,78	4423,30	21874,41
2013	235,68	127,82	193,32	84,30	3856,10	4,51	1172,49	1773,25	2,59	172,62	1908,52	12,13	45030,97	4169,21	22555,99
2014	267,89	138,63	211,57	90,67	4103,93	5,07	1040,61	1588,16	1,93	144,39	1780,73	11,81	37187,28	3323,74	20232,77
2015	243,32	126,63	191,24	75,87	4254,82	6,46	935,16	1412,33	1,55	117,11	1576,65	11,56	36619,77	2246,34	19077,86
2016	241,49	123,81	187,33	74,41	4374,80	6,26	878,21	1328,73	2,27	181,72	2602,32	12,04	36385,32	3724,27	21547,42
2017	282,24	124,27	189,38	72,65	4479,05	6,89	825,86	1258,52	2,56	204,49	3825,99	12,95	34841,20	2379,94	20929,99
2018	302,76	122,85	195,37	68,25	4183,03	7,97	896,29	1425,44	1,96	179,56	3576,83	15,25	27886,81	2811,64	19681,72
	84,3317	51,5221	63,8359	36,5668	220,0972	18,8349	177,0268	219,1268	8,1278	65,3949	184,1422	17,7794	748,7877	293,5496	589,2411

Çizelge 4.27: Eşit Ağırlıklandırılmış Standart Karar Matrisi

15	D1	D2	D3	D4	D5	D6	D7	D8	D9	D10	D11	D12	D13	D14	D15
2002	0,29	0,23	0,23	0,10	0,12	0,55	0,32	0,32	0,19	2,00	2,95	0,74	18,14	8,97	15,87
2003	0,37	0,28	0,28	0,18	0,13	0,43	0,32	0,33	0,30	2,25	5,13	0,55	18,20	14,04	16,97
2004	0,34	0,29	0,30	0,21	0,15	0,40	0,31	0,31	0,29	1,95	5,36	0,71	23,27	9,66	18,57
2005	0,29	0,26	0,26	0,23	0,18	0,28	0,29	0,29	0,20	1,41	3,51	0,57	22,69	8,58	17,11
2006	0,26	0,23	0,23	0,23	0,20	0,20	0,28	0,28	0,31	2,42	5,34	0,52	19,79	9,98	16,83
2007	0,23	0,25	0,26	0,26	0,23	0,19	0,25	0,26	0,34	2,68	5,78	0,56	19,59	10,03	16,88
2008	0,21	0,23	0,22	0,24	0,24	0,15	0,25	0,24	0,25	2,01	4,26	0,54	19,43	7,89	16,19
2009	0,25	0,26	0,26	0,29	0,22	0,15	0,27	0,27	0,32	2,53	6,02	0,64	24,61	9,05	19,34
2010	0,23	0,26	0,26	0,30	0,24	0,14	0,24	0,24	0,30	2,23	5,86	0,50	25,13	9,41	18,87
2011	0,20	0,23	0,23	0,26	0,26	0,12	0,22	0,22	0,22	1,75	4,95	0,42	22,62	8,81	17,58
2012	0,21	0,26	0,27	0,30	0,27	0,13	0,21	0,21	0,23	1,78	5,55	0,49	23,88	8,18	18,20
2013	0,18	0,22	0,22	0,25	0,28	0,11	0,19	0,19	0,20	1,62	5,37	0,43	26,11	7,94	18,48
2014	0,19	0,23	0,23	0,26	0,29	0,12	0,18	0,18	0,17	1,48	5,19	0,42	23,73	7,09	17,50
2015	0,18	0,22	0,22	0,24	0,30	0,13	0,17	0,17	0,15	1,33	4,89	0,42	23,54	5,83	16,99
2016	0,18	0,22	0,21	0,24	0,30	0,13	0,17	0,17	0,19	1,66	6,28	0,43	23,47	7,51	18,06
2017	0,20	0,22	0,22	0,23	0,30	0,14	0,16	0,16	0,20	1,76	7,61	0,44	22,97	6,00	17,80
2018	0,21	0,22	0,22	0,23	0,29	0,15	0,17	0,17	0,17	1,65	7,36	0,48	20,55	6,52	17,26

Çizelge 4.28: Pozitif Çözüm Kümeleri

	D1	D2	D3	D4	D5	D6	D7	D8	D9	D10	D11	D12	D13	D14	D15
2002	0,0000	0,0000	0,0000	0,0002	0,0001	0,0000	0,0000	0,0000	0,0001	0,0021	0,0964	0,0000	0,2822	0,1141	0,0534
2003	0,0000	0,0000	0,0000	0,0001	0,0001	0,0001	0,0000	0,0000	0,0000	0,0008	0,0273	0,0002	0,2783	0,0000	0,0249
2004	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0001	0,0001	0,0000	0,0000	0,0000	0,0024	0,0225	0,0000	0,0358	0,0852	0,0026
2005	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0001	0,0003	0,0000	0,0000	0,0001	0,0072	0,0748	0,0001	0,0520	0,1326	0,0220
2006	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0006	0,0000	0,0000	0,0000	0,0003	0,0228	0,0002	0,1774	0,0734	0,0279
2007	0,0001	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0006	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0149	0,0001	0,1889	0,0713	0,0270
2008	0,0001	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0007	0,0000	0,0000	0,0000	0,0020	0,0500	0,0002	0,1983	0,1681	0,0440
2009	0,0001	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0007	0,0000	0,0000	0,0000	0,0001	0,0112	0,0000	0,0099	0,1106	0,0000
2010	0,0001	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0008	0,0000	0,0000	0,0000	0,0009	0,0136	0,0003	0,0043	0,0953	0,0010
2011	0,0001	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0008	0,0000	0,0001	0,0001	0,0039	0,0314	0,0005	0,0541	0,1215	0,0137
2012	0,0001	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0008	0,0001	0,0001	0,0001	0,0036	0,0188	0,0003	0,0222	0,1525	0,0058
2013	0,0002	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0008	0,0001	0,0001	0,0001	0,0051	0,0222	0,0004	0,0000	0,1651	0,0033
2014	0,0001	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0008	0,0001	0,0001	0,0001	0,0064	0,0260	0,0004	0,0252	0,2145	0,0150
2015	0,0001	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0008	0,0001	0,0001	0,0002	0,0081	0,0330	0,0005	0,0292	0,2994	0,0244
2016	0,0001	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0008	0,0001	0,0001	0,0001	0,0047	0,0079	0,0004	0,0310	0,1896	0,0073
2017	0,0001	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0007	0,0001	0,0001	0,0001	0,0038	0,0000	0,0004	0,0439	0,2871	0,0105
2018	0,0001	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0007	0,0001	0,0001	0,0001	0,0048	0,0003	0,0003	0,1375	0,2510	0,0192

Çizelge 4.29: Negatif Çözüm Kümeleri

	D1	D2	D3	D4	D5	D6	D7	D8	D9	D10	D11	D12	D13	D14	D15
2002	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0008	0,0001	0,0001	0,0000	0,0020	0,0000	0,0005	0,0000	0,0439	0,0000
2003	0,0002	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0005	0,0001	0,0001	0,0001	0,0038	0,0212	0,0001	0,0000	0,2994	0,0053
2004	0,0001	0,0000	0,0000	0,0001	0,0000	0,0004	0,0001	0,0001	0,0001	0,0017	0,0257	0,0004	0,1169	0,0652	0,0323
2005	0,0000	0,0000	0,0000	0,0001	0,0000	0,0001	0,0001	0,0001	0,0000	0,0000	0,0014	0,0001	0,0919	0,0335	0,0068
2006	0,0000	0,0000	0,0000	0,0001	0,0000	0,0000	0,0001	0,0001	0,0001	0,0053	0,0254	0,0000	0,0121	0,0763	0,0041
2007	0,0000	0,0000	0,0000	0,0001	0,0001	0,0000	0,0000	0,0000	0,0002	0,0081	0,0356	0,0001	0,0093	0,0785	0,0045
2008	0,0000	0,0000	0,0000	0,0001	0,0001	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0021	0,0075	0,0001	0,0074	0,0188	0,0005
2009	0,0000	0,0000	0,0000	0,0002	0,0000	0,0000	0,0001	0,0001	0,0001	0,0064	0,0418	0,0002	0,1863	0,0461	0,0534
2010	0,0000	0,0000	0,0000	0,0002	0,0001	0,0000	0,0000	0,0000	0,0001	0,0036	0,0376	0,0000	0,2169	0,0569	0,0399
2011	0,0000	0,0000	0,0000	0,0001	0,0001	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0008	0,0178	0,0000	0,0891	0,0395	0,0130
2012	0,0000	0,0000	0,0000	0,0002	0,0001	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0009	0,0301	0,0000	0,1462	0,0246	0,0240
2013	0,0000	0,0000	0,0000	0,0001	0,0001	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0004	0,0261	0,0000	0,2822	0,0198	0,0301
2014	0,0000	0,0000	0,0000	0,0001	0,0001	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0001	0,0223	0,0000	0,1386	0,0071	0,0118
2015	0,0000	0,0000	0,0000	0,0001	0,0001	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0166	0,0000	0,1298	0,0000	0,0056
2016	0,0000	0,0000	0,0000	0,0001	0,0001	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0005	0,0491	0,0000	0,1262	0,0125	0,0212
2017	0,0000	0,0000	0,0000	0,0001	0,0001	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0008	0,0964	0,0000	0,1035	0,0001	0,0165
2018	0,0000	0,0000	0,0000	0,0001	0,0001	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0004	0,0863	0,0000	0,0257	0,0021	0,0085

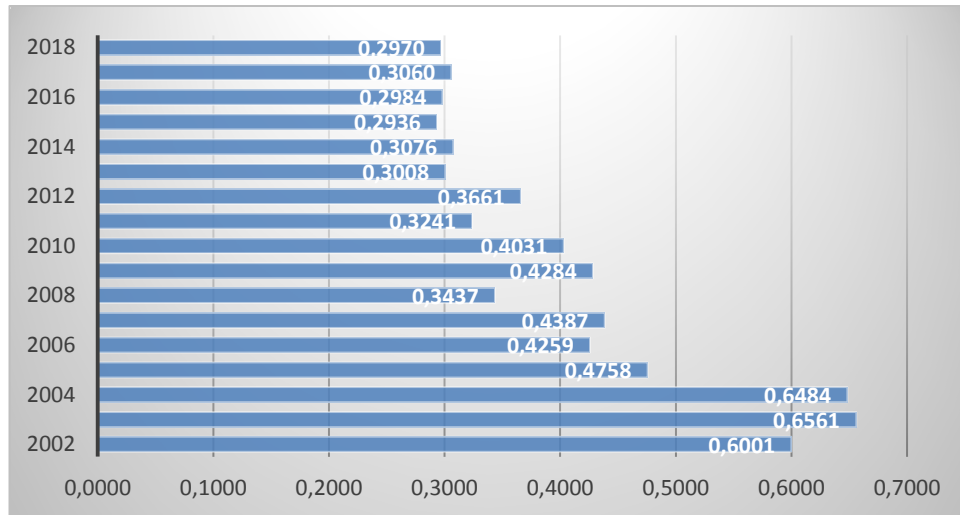
Çizelge 4.30: Eşit Ağırlıklı Çözüm Kümesi

	S++	S--	C
2002	0,0223	0,0335	0,6001
2003	0,0166	0,0316	0,6561
2004	0,0160	0,0294	0,6484
2005	0,0234	0,0212	0,4758
2006	0,0269	0,0200	0,4259
2007	0,0273	0,0213	0,4387
2008	0,0314	0,0164	0,3437
2009	0,0291	0,0218	0,4284
2010	0,0305	0,0206	0,4031
2011	0,0339	0,0163	0,3241
2012	0,0326	0,0188	0,3661
2013	0,0361	0,0155	0,3008
2014	0,0361	0,0160	0,3076
2015	0,0366	0,0152	0,2936
2016	0,0363	0,0154	0,2984
2017	0,0356	0,0157	0,3060
2018	0,0351	0,0148	0,2970

Çizelge 4.31: Eşit Ağırlıklandırılmış Performans Sonuçlarının Sıralaması

Sıralama	Yıl	C	Sıralama	Yıl	C
1	2003	0,6561	10	2008	0,3437
2	2004	0,6484	11	2011	0,3241
3	2002	0,6001	12	2014	0,3076
4	2005	0,4758	13	2017	0,3060
5	2007	0,4387	14	2013	0,3008
6	2009	0,4284	15	2016	0,2984
7	2006	0,4259	16	2018	0,2970
8	2010	0,4031	17	2015	0,2936
9	2012	0,3661			

Yapılan analiz sonuçlarına göre bankacılık sektöründe en iyi beş yıl olarak 2003, 2004, 2002, 2005 ve 2007 yıllarıdır. En düşük performansın sergilendiği beş yıl ise 2015, 2018, 2016, 2013 ve 2017 yıllarıdır.

Şekil 4.12: TOPSİS Analiz Sonucu

4.4.2. TOPSİS Yöntemi Sonuçlarının Ekonomik Değişkeler İle İncelenmesi

Bu bölümde TOPSİS yöntemi ile elde edilen sonuçlar enflasyon ve ekonomik büyüme oranı ile kıyaslanacaktır.

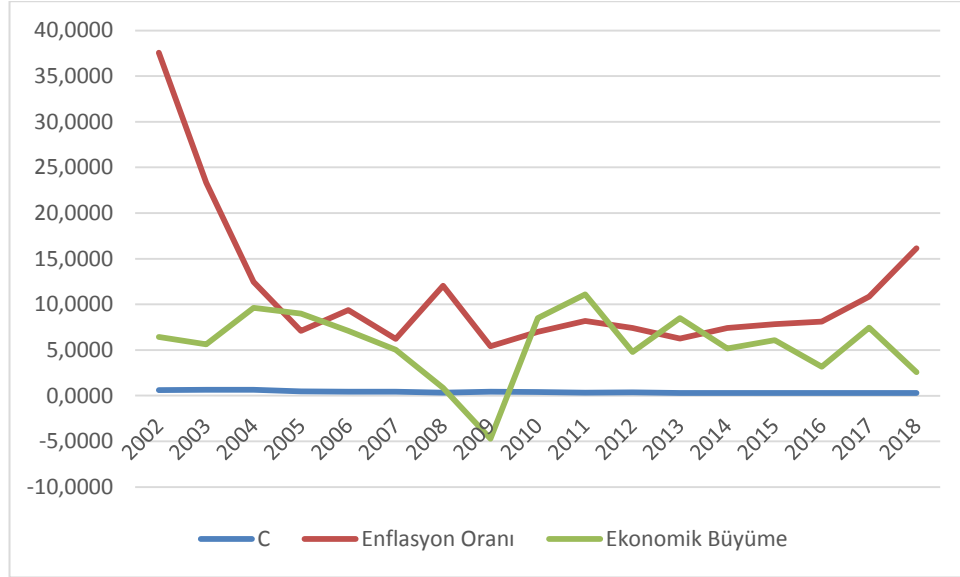
Kıyaslama verileri çizelge 4.31’de verilmiştir.

Çizelge 4.32: TOPSİS Sonuçlarının Ekonomik Göstergeler ile Kıyaslanması

YIL	C	Enflasyon Oranı	Ekonomik Büyüme
2002	0,6001	37,57	6,43
2003	0,6561	23,32	5,61
2004	0,6484	12,45	9,64
2005	0,4758	7,1	9,01
2006	0,4259	9,37	7,11
2007	0,4387	6,22	5,03
2008	0,3437	12,04	0,85
2009	0,4284	5,4	-4,7
2010	0,4031	7,01	8,49
2011	0,3241	8,19	11,11
2012	0,3661	7,42	4,79
2013	0,3008	6,27	8,49
2014	0,3076	7,42	5,17
2015	0,2936	7,83	6,09
2016	0,2984	8,1	3,18
2017	0,3060	10,84	7,44
2018	0,2970	16,15	2,57

Çizelge 4.32’de görüldüğü üzere enflasyon ve ekonomik büyüme oranı benzer yönlerde hareket etmektedir. Ancak bizim kullanmış olduğumuz sektör verilerimize baktığımızda ise sürekli değişkenlik olduğu görülmektedir. Sektör verilerimiz

yardımı ile yapmış olduğumuz performans değerlendirme analizine baktığımızda ve enflasyon oranı ve büyüme oranına baktığımızda hareketlerin yönleri zaman zaman benzeşirken, benzeşmediği durumlarda mevcuttur. Diğer değişkenlerde olduğu gibi enflasyon oranı ile ters orantılı iken, ekonomik büyüme oranı ile doğru orantılıdır.

Şekil 4.13: TOPSİS ve Enflasyon, Ekonomik büyüme oranlarının kıyaslanması

Şekil 4.13’de baz aldığımız üç oranın yönleri net bir şekilde görülmektedir. Grafiği değerlendirdiğimize 2008 krizinin yaşandığı dönemde verilerin dibe vurduğunu, ekonomik büyüme rakamının eksi seviyelerde olduğu görülmektedir.

4.5. Tüm analiz yöntemlerinin değerlendirilmesi

Yapılan bu araştırma çalışmasında sektör verileri üç farklı analiz yöntemi ile değerlendirilmiştir. Bu yöntemlerden ikisi ÇKKV tekniklerinden olan TOPSİS yöntemi ve GİA yöntemidir. Diğeri ise mali analiz tekniklerinden olan trend analiz yöntemidir.

Çalışma kapsamında yapılan TOPSİS yöntemi analiz sonuçlarına göre bankacılık sektöründe en iyi beş yıl olarak 2003, 2004, 2002, 2005 ve 2007 yıllarıdır. En düşük performansın sergilendiği beş yıl ise 2015, 2018, 2016, 2013 ve 2017 yıllarıdır. GİA yöntemine göre analiz sonuçlarına göre ise; bankacılık sektöründe en iyi beş yıl olarak 2003, 2004, 2009, 2007 ve 2002 yıllarıdır. En düşük performansın sergilendiği beş yıl ise 2011, 2016, 2013, 2014 ve 2015 yıllarıdır.

GİA ve TOPSİS yöntemlerinin analiz sonucuna göre enflasyon ve ekonomik büyüme oranı benzer yönlerde hareket etmektedir. Ancak bizim sektör verilerimize baktığımızda ise sürekli değişkenlik olduğu görülmektedir. Sektör verilerimiz yardımı ile yapmış olduğumuz performans değerlendirme analizine baktığımızda ve enflasyon oranı ve büyüme oranına baktığımızda hareketlerin yönleri zaman zaman benzeşirken, benzeşmediği durumlarda mevcuttur. Diğer değişkenlerde olduğu gibi enflasyon oranı ile ters orantılı iken, ekonomik büyüme oranı ile doğru orantılıdır.

Trend analizinin sonucuna göre değerlendirme yapacak olursak; Sermaye yeterliği bağlamında, bankacılık sektörünü trend analiz yöntemi yardımı ile incelediğimizde; sektörün küçük hareketlenmeler yaşamasına rağmen, sermaye yeterlilik oranı bakımından artış gösterdiği görülmektedir. söz konusu artış, tüm alt kalemler açısından benzer şekilde gerçekleşmiştir. Aktif kalitesi bağlamında, bankacılık sektörünü trend analiz yöntemi yardımı ile incelediğimizde; sektörün küçük hareketlenmeler yaşamasına rağmen, gerek krediler gerekse aktifler bakımından düşüş yaşadığı görülmektedir. Söz konusu düşüş, aktif kalitesi bakımından da düşüş yani olumsuz bir gösterge olarak kabul edilebilmektedir. Likidite bağlamında, bankacılık sektörünü trend analiz yöntemi yardımı ile incelediğimizde; sektörün küçük hareketlenmeler ve düşüşler yaşamasına rağmen, likidite oranı bakımından artış gösterdiği görülmektedir. Söz konusu artış, tüm alt kalemler açısından benzer şekilde gerçekleşmiştir. Kârlılık bağlamında, bankacılık sektörünü trend analiz yöntemi yardımı ile incelediğimizde; sektörün küçük hareketlenmeler ve artışlar yaşamasına rağmen, Kârlılık bakımından düşüş gösterdiği görülmektedir. Söz konusu düşüş, tüm alt kalemler açısından benzer şekilde gerçekleşmiştir. Gelir Gider Yapısı bağlamında, bankacılık sektörünü trend analiz yöntemi yardımı ile incelediğimizde; sektörün küçük hareketlenmeler ve artışlar yaşadığı görülmektedir. Tüm alt kalemler açısından bakacak olursak tüm kalemlerde artış yaşanmıştır.

Trend analiz yöntemi sonuçları ile belirlemiş olduğumuz göstergelerin oranları yıllar bazında değerlendirildiğinde, enflasyon oranı artıkça bankaların sektör verilerinde artış olduğunu söylemek mümkündür.

5. SONUÇ

Çalışmamızda bankacılık sektörünün genel yapısı incelenmiştir. Bu inceleme yapılırken bankacılık sektörünün, ülke ekonomik göstergelerinden etkilendiğini söylemek mümkündür. Ülke ekonomisinde meydana gelen her değişiklik bankacılık sektöründe eş zamanlı olarak hissedilmektedir. Bu etki ise kimi zaman doğru yönlü iken, kimi zamanda ters yönlü gerçekleşmektedir.

Çalışmamızda ise bu etkinin varlığını ekonometrik bir şekilde göstermek amacıyla bankacılık sektörü verileri ile ekonomik göstergeler kıyaslanarak değerlendirilmiştir. Bu bağlamda ilk olarak bankacılık sektör verileri, bir ülke için en önemli iki gösterge olan enflasyon ve büyüme oranı ile kıyaslanmıştır. İkincil olarak bankacılık sektör verileri Gri İlişkisel analiz yöntemi ile performans değerlendirmesine tabi tutulmuş, elde edilen performans sonuçları ise yine enflasyon ve büyüme oranı ile kıyaslanmıştır.

Yapılan inceleme analiz ve değerlendirmeler sonucunda ise, birçok sektör verisinin enflasyon oranı ile ters, büyüme oranı ile doğru orantılı olduğu tespit edilmiştir.

Çalışmamızda sektörün yapısı incelenirken banka, şube ve çalışan sayıları yıllar bazında verilmiştir. Bu verilerin enflasyon oranı ve ekonomik büyüme oranı ile nasıl bir etkileşime girdiğine bakıldığında ise, özellikle kriz dönemlerinde sürekli dalgalanmalar olduğu tespit edilmiştir.

Bankacılık sektörünün ana hedefi olan kârlılık durumuna bakıldığında, sektörün 2016 yılı sonu itibariyle 2015 yılına göre %54,7 artarak 29 milyar TL'ne çıktığı, net kârlılık oranını artıran bankaların ise özellikle yerli sermayeye ile kurulmuş kuruluşlar oldukları fark edilmiştir. Daha detaylı açıklamak gerekirse, yerli sermayeli bankalar net kârlılıklarını %66 artırırken, yabancı sermayeli bankalarda artış oranı %60,5 ve kamu sermayeli bankalarda ise %41 mertebelerinde gerçekleşmiştir. 2017 yılı Haziran sonu ilk altı aylık dönemde Türk Bankacılık Sektörünün net dönem kârı 25 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

Sektör daha detaylı incelendiğinde ise; sermayelerine göre bankaların ortalama aktif kârlılığı düşüş göstermiştir. Yıllan yıla kârlılık oranı düşüş gösterirken enflasyon oranı artmış, ekonomik büyüme oranında ise düşüş gözlemlenmiştir. Bu durum ise bankacılık sektörü kârlılık oranının enflasyon oranı ile ters orantılı olduğunu söylemek mümkündür.

Genel olarak Türk Bankacılık Sektörünün aktif kârlılık oranı 2015 yılında %1,08 iken, 2016 yılı sonu itibariyle ise %1 ve 2017 yılı Haziran ayı sonu itibariyle ise %1,10 olarak gerçekleşmiştir. Global ekonomik krizin Türk Bankacılık Sektörüne en büyük etkilerinden birisi ise kredi/mevduat oranlarında görülen yükselişlerdir. Bu bağlamda söz konusu kredi/mevduat oranı 2010 yılında 0,85 iken, 2015 yılına gelindiğinde 1,19'lara çıkmıştır.

Sermayelerine göre bankaların ortalama öz kaynak kârlılığı tıpkı aktif kârlılığı gibi düşüş göstermiştir. Yıllan yıla kârlılık oranı düşüş gösterirken enflasyon oranı artmış, ekonomik büyüme oranında ise düşüş gözlemlenmiştir. Bu durum ise bankacılık sektörü kârlılık oranının enflasyon oranı ile ters orantılı olduğunu söylemek mümkündür.

Türk Bankacılık Sektörünün öz kaynak kârlılığına bakıldığında ise karşımıza şöyle bir tablo çıkmaktadır. Öz kaynak oranı 2015 yılında %8,17, 2016 yılında %11,03 ve 2017 yılı Haziran ayı sonu itibariyle ise %8,31 oranında gerçekleşmiştir. Bu bağlamda, sektörü oluşturan kamu, yerel ve yabancı sermayeli tüm bankacılık kuruluşlarının hepsinde artış görülmüştür. Ancak, bu konuda ilk sırayı kamu bankalarının çektikleri görülmektedir. Türk Bankacılık Sektörü tarafından kullanılan kredilerin dağılımına bakıldığında; ticari ve kurumsal krediler %51, Kobi krediler %25 ve tüketici kredileri (kredi kartları dâhil olmak üzere) %24 oranlarında gerçekleştikleri görülmektedir Türk Bankacılık sektörü tarafından 2010 yılından itibaren kullanılan kredi hacminde sürekli artış olduğu görülmektedir. Kredilerin cinsine bağlı olarak en büyük artış oranlar ise özellikle ticari ve kurumsal kredilerde gözlemlenmiştir.

Takibe dönüşüm oranının tüketici kredileri, bireysel kredi kartları ve KOBİ kredilerinde %4,5 mertebesinde seyrettiği; diğer taraftan bu oranın ticari kredilerde %2 civarında olduğu tespit edilmiştir. Sektörel bazda ise %4,46 ile toptan ticaret,

%4,21 ile tekstil, %3,87 ile perakende ticaret ve %3,78 ile inşaat sektörlerinin takibe dönüşüm oranları açısından en yüksek persentilleri verdikleri görülmektedir.

Türk Bankacılık Sektöründe sermaye yeterlilik oranı verilerine bakıldığında; 2016 yılı 3.çeyreğinde 2015 yılına kıyasla +0,47 puan artışla %16,03 düzeyine ilerlediği görülmektedir. Öz kaynakların risk ağırlıklı varlıklara oranlanmasıyla belirlenen sermaye yeterlilik oranının ise; 2010 yılı %18,97 olarak gerçekleşmişken, 2013 yılı sonunda azalış ile %15,28 düzeyini görmüştür. Bu oran 2016 yılında %9,8 daha artmış ve artışta bankacılık kuruluşlarının öz kaynak miktarlarının yükselmesi etkili olmuştur. Aynı dönem içinde risk ağırlıklı varlıklar toplamı %6,6 artış göstermiştir. Bankacılık kuruluşları arasında sermaye yeterlilik oranı en yüksek grup %16,74 ile yabancı sermayeli bankalar iken, bu sıralamayı %16,42 ile kamu ve %15,16 ile özel yerli bankalar izlemiştir.

Bankacılık Sektöründeki krediler ve alacakların toplam aktifler içindeki oranı 2009 yılına göre +5 puan artmış ve %53 olmuş; tüketici kredilerinin toplam krediler ve alacaklar içerisinde oranı ise %33 çıkmıştır. Diğer taraftan, finansal varlıkların toplam aktifler içerisinde oranı 3 puan azalmış ve %32 gerçekleşmiştir. Benzer biçimde, 2001 yılında %12,6 olan duran aktiflerin toplam aktifler içindeki payı düşme eğilimi göstermiş ve 2010 yılı sonunda %3,1 olmuştur. İlaveten, takipteki kredilerin toplam krediler ve alacaklara oranı 2001 yılında %37,4, 2009 yılında %5,4 ve 2010 yılında ise %3,7 mertebesinden seyretmiştir. Bankacılık sektöründe takipteki krediler için ayrılan karşılık oranı ise %85'dir.

Sermayelerine göre bankaların sermaye yeterlilik oranları düşüş göstermiştir. Yıllan yıla sermaye yeterlilik oranı düşüş gösterirken enflasyon oranı artmış, ekonomik büyüme oranında ise düşüş gözlemlenmiştir. Bu durum ise bankacılık sektörü sermaye yeterlilik oranının enflasyon oranı ile ters orantılı olduğunu söylemek mümkündür.

Türk bankalarının 2002-2018 dönemi zarfında fonksiyon grupları bazında sermaye yeterlilik oranları BASEL ve BDDK standartlarında belirtilen %8 oranının altına inmemiştir. Kamu bankalarının bu oran açısından liderliği yabancı sermayeli bankalara kaptırılmıştır.

Sermayelerine göre bankaların öz kaynaklarının toplam aktiflere olan oranı ortalama sabit kalmıştır. Enflasyon oranında ve ekonomik büyümede meydana gelen değişimlerin etkisi görülmemektedir.

Türk Bankacılık sektörünün fonksiyon grupları bazında 2001-2016 dönemine ait detaylı öz kaynaklar/toplam aktifler oranı verileri incelendiğinde kamu bankaları en yüksek orana sahipken, zamanla bu liderliklerini yabancı sermayeli yabancı bankacılık kuruluşlarına kaptırdıkları görülmektedir.

Çalışmamızda ayrıca bankacılık sektörü Gri ilişkisel analizi yöntemi ile değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme yapılırken kullanılan değişkenler; Sermaye Yeterliliği Oranı, Öz kaynaklar/T. Aktifler, Öz Kaynaklar/(Mevduat + Mevduat Dışı Kaynaklar), Net Çalışma Sermayesi/T. Aktifler, Krediler (Net)/T. Aktifler, Duran Aktifler/T. Aktifler, Likit Aktifler/T. Aktifler, Likit Aktifler/(Mevduat+Mevduat Dışı Kaynaklar), Ortalama Aktif Kârlılığı, Ortalama Öz Kaynak Kârlılığı, Net Dönem Karı/Ödenmiş Sermaye, Net Faiz Geliri/T. Aktifler, Faiz Gelirleri/Faiz Giderleri, Faiz Dışı Gelirler/Faiz Dışı Giderler, Toplam Gelirler/Toplam Giderler.

2002-2018 dönemi için Yapılan analiz sonuçlarına göre bankacılık sektöründe en iyi beş yıl olarak 2003, 2004, 2009, 2007 ve 2002 yıllarıdır. En düşük performansın sergilendiği beş yıl ise 2011, 2016, 2013, 2014 ve 2015 yıllarıdır.

Bankacılık sektör verileri Gri İlişkisel analiz yöntemine ek olarak, bu yöntemde kullanılan değişkenler ile Trend analiz yöntemi yardımı ile de değerlendirilmiştir. Trend analiz yönteminin sonucunda elde edilen bulgular ise şu şekilde açıklanabilmektedir. Sermaye yeterliği bağlamında, bankacılık sektörünü trend analiz yöntemi yardımı ile incelediğimizde; sektörün küçük hareketlenmeler yaşamasına rağmen, sermaye yeterlilik oranı bakımından artış gösterdiği görülmektedir. Söz konusu artış, tüm alt kalemler açısından benzer şekilde gerçekleşmiştir. Aktif kalitesi bağlamında, bankacılık sektörünü trend analiz yöntemi yardımı ile incelediğimizde; sektörün küçük hareketlenmeler yaşamasına rağmen, gerek krediler gerekse aktifler bakımından düşüş yaşadığı görülmektedir. Söz konusu düşüş, aktif kalitesi bakımından da düşüş yani olumsuz bir gösterge olarak kabul edilebilmektedir. Likidite bağlamında, bankacılık sektörünü trend analiz yöntemi yardımı ile incelediğimizde; sektörün küçük hareketlenmeler ve düşüşler yaşamasına rağmen, likidite oranı bakımından artış gösterdiği görülmektedir. Söz konusu artış,

tüm alt kalemler açısından benzer şekilde gerçekleşmiştir. Kârlılık bağlamında, bankacılık sektörünü trend analiz yöntemi yardımı ile incelediğimizde; sektörün küçük hareketlenmeler ve artışlar yaşamasına rağmen, Kârlılık bakımından düşüş gösterdiği görülmektedir. Söz konusu düşüş, tüm alt kalemler açısından benzer şekilde gerçekleşmiştir. Gelir Gider Yapısı bağlamında, bankacılık sektörünü trend analiz yöntemi yardımı ile incelediğimizde; sektörün küçük hareketlenmeler ve artışlar yaşadığı görülmektedir. Tüm alt kalemler açısından bakacak olursak tüm kalemlerde artış yaşanmıştır.

Trend analiz yöntemi sonuçları ile belirlemiş olduğumuz göstergelerin oranları yıllar bazında değerlendirildiğinde, enflasyon oranı artıka bankaların sektör verilerinde artış olduğunu söylemek mümkündür.

Bilindiği üzere 2008 küresel krizi en çok bankacılık sektörünü etkiledi. Bu nedenle özellikle kriz dönemine baktığımızda oranların hızlı değişim gösterdiği görülmektedir. Enflasyon ve ekonomik büyüme oranı benzer yönlerde hareket etmektedir. Ancak bizim sektör verilerimize baktığımızda ise sürekli değişkenlik olduğu görülmektedir. Sektör verilerimiz yardımı ile yapmış olduğumuz performans değerlendirme analizine baktığımızda ve enflasyon oranı ve büyüme oranına baktığımızda hareketlerin yönleri zaman zaman benzeşirken, benzeşmediği durumlarda mevcuttur. Diğer değişkenlerde oluşu gibi enflasyon oranı ile ters orantılı iken, ekonomik büyüme oranı ile doğru orantılıdır

Bankacılık sektörüne yönelik yapılan bu çalışma diğer sektörlerdeki işletmeler içinde uygulanması mümkündür. Yapılacak olan benzer çalışmalar her düzeydeki karar verici ve araştırmacılar açısından firma/kurum/kişi başarısının ölçülmesi ve değerlendirilmesi bakımından katkı sağlayabilmektedir. Ayrıca bu çalışmalar literatüre katkı sağlaması bakımından önem arz etmektedir.

KAYNAKLAR

- Afşar, A. ve Karaçayır, E.** (2018). Türk Bankacılık Sektöründe Sermaye Yeterlilik Oranının Belirleyicileri. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(2), 149-160.
- Ağırbaş İ.** (2014). Sağlık Kurumlarında Finansal Yönetim Ve Maliyet Analizi. Ankara: Siyasal Kitabevi
- Arslan, İ.** (2007). Basel Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 18, 50-66.**Akgüç Ö.** (2013). Finansal Yönetim, 9. Baskı, İstanbul: Avcıol Basım Yayın.
- Akyüz, Y., Bozdoğan, T. ve Hantekin, E.** (2011). Topsis Yöntemiyle Finansal Performansın Değerlendirilmesi Ve Bir Uygulama. Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 13(1), 73-92.
- Ardınc, O. ve Yıldız, P.** (2002), Para Banka Uluslararası İktisat ve Türkiye Ekonomisi, Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara, s.64.
- Bakdur, A.** (2003), Bankacılık Sektörünü Düzenleyen Kurumların Yapıları: Ülke Uygulamaları ve Türkiye için Öneri, Uzmanlık Tezi, DPT Yıllık Programlar ve Konjonktür Değerlendirme Genel Müdürlüğü Mali Piyasalar Dairesi Başkanlığı, Ankara, Eylül 2003, s.19, <http://ekutup.dpt.gov.tr/banka/bakdura/yapi.pdf>, Erisim:19.03.2007.
- Baş, M. ve Çakmak, Z.** (2012), “Gri İlişkisel Analiz ve Lojistik Regresyon Analizi ile İşletmelerde Finansal Başarısızlığın Belirlenmesi ve Bir Uygulama”, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(3): 63-82, (2012)
- Berk, N.** (1998), “Avrupa Topluluğuna Tam Üyelik Açısından Türk Bankacılık Sisteminin Uyum Gereksinimleri”, 2. Baskı, (İTÜ, 1998), s.116.
- Beşinci, M.** (2005), “BASEL Kriterleri, BASEL 2’nin Finans ve Bankacılık Sektörüne Etkileri ve Türk Bankacılık Sektörünün BASEL 2’ye Uyum Süreci”, *Active Bankacılık Finans Dergisi*, S.45, Kasım-Aralık.
- Binay, Ş. ve Kunter K.** (1998), Türkiye’de Mali Serbestleşme Çabalarında Merkez Bankasının Rolü 1980-1997, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Araştırma Genel Müdürlüğü, Tartışma Tebliği No: 9803.
- Clemenson, B. ve Sellers R.D.** (2013). Educational Case Hull House: An Autopsy of Not-for-Profit Financial Accountability. *Journal of Accounting Education*, 31, 252-293.
- Çelik, K.N.** (2007), BASEL II’nin Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelere Etkileri: Gaziantep’te Bir Uygulama, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Gaziantep.

- Demir F., Karabıyık, A., Ermişoğlu, E. ve K, A.** (2008), ABD Mortgage Krizi, BDDK yayını, alışma Tebliği, 3, Ağustos.
- Demirkan, B.** (2006), “Sigorta Sektöründe Asimetrik Bilgi Problemi”, Sigorta Araştırmalar Dergisi, Türkiye Sigorta ve Reasürans Birliği, Sayı:2, Temmuz 2006, ss. 126-127, http://www.tsrbs.org.tr/NR/rdonlyres/03EE6DB6-4920-461A-88EC-94F5A9BAD73C/2143/127_142.pdf, (20.09.2007).
- Edison, J. H. ve Klein, W. M. ve Ricci, L. ve Sloek, T.** (2002) “Capital Account Liberalization and Economic Performance: Survey and Synthesis”, National Bureau of Economic Research, Working Paper 9100, 2002, pp. 1-39.
- Eğilmez, M.** (2020). Türkiye Ekonomisi. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Eken, M.H.** (2006), “Türk Bankacılık Sektörü Yapılanma Sürecinde Bankalarda Finansal Risk Yönetimi”, Muhasebe-Finansman Araştırma ve Uygulama Dergisi, Marmara Üniversitesi, Cilt:6, Yıl:15, Sayı:15, İstanbul, Nisan 2006, ss.73-74.
- Elitaş C., Eleren A., Yıldız F. ve Doğan M.** (2012). “Gri İlişkisel Analiz ile Sigorta Őirketlerinin Performanslarının Belirlenmesi”, 16. Finans Sempozyumu, Erzurum Türkiye, 521-530, 10-13 Ekim, (2012).
- Erdoğan, N.** (2001), “Türkiye’de Ekonomik Kriz ve Türk Bankacılık Sistemi”, Yeni Türkiye, sayı: 41, s. 664.
- Erdoğan, Y. ve zari, .** (2020).OECD lkeleri VE Türkiye’nin 2010-2017 Yılları Arası Makroekonomik Performanslarının TOPSIS Yöntemi İle İncelenmesi. The Journal of Social Sciences.
- Ergenoğlu, S.** (2020). 2008 Küresel Finans Krizi Sonrası Türk Bankacılık Sektöründe Performans Değerlendirmesi. Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, Çorum.
- Gapenski L.C.** (2008). Healthcare finance an introduction to accounting and financial management, 4th ed., Chicago: Health Administration Press.
- Gapenski L.C.** (2009). Fundamentals of healthcare finance. 1th ed., Chicago: Health Administration Press.
- Gökçen, B.** (2012), 2001-2010 BASEL II Kriterleri ve Türk Bankacılık Sistemine Etkileri, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, s.1-91.
- Gücenme, mit,** Mali Tablolar Analizi ve Enflasyon Muhasebesi, 5.baskı, Aktüel Yayınları, İstanbul, 2005. Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği, Resmi Gazete, Sayısı: 26104.
- Herist K.N., Rollins B.L.ve Perri M.** (2011). Financial Analysis in Pharmacy Practice. London: Pharmaceutical Press.
- Ishizaka, A. ve Nemery, P.** (2013). Multi-Criteria Decision Analysis: Methods and Software. John Wiley and Sons, New Jersey.
- Kıraç, F.** (2008), Türkiye’de Bankacılık Sektöründe BASEL II Uygulamaları ve Eğitimi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri. Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Ankara.

- Kibritçiöğlü, A.** (2010). Effects of Global Financial Crisis on Turkey. Munich Personal RePEc, <http://mpra.ub.unimuenchen.de/29470/>, MPRA Paper.
- Koç Yalkın Y.** (1981). İşletmelerde mali analiz teknikleri, 5. Baskı, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No: 482.
- Kuzu, Ö. H. (2013).** Türk Bankacılık Sektöründeki Yerde Yapılanmaları Tarihsel Gelişim İçerisinde Analitik Olarak İncelenmesi. Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2(4), 27-38.
- Özari, Ç. ve Erol, E. D.** (2019). Trend Analizi ve Gri İlişkisel Analiz Yöntemleriyle Finansal Performans Analizi. R&S-Research Studies Anatolia Journal, 2(5), 230-246.
- Özatay, F.** (2016). Finansal Krizler Ve Türkiye. İstanbul: Doğan Kitap.
- Özbilen, Ş.** (2000), “Finansal Deregülasyonun Türkiye Ekonomisine Etkileri”, Finans Dünyası, Sayı: 131, ss. 72-76.
- Parasız, İ.** (2005), Para Banka ve Finansal Piyasalar, Ezgi Kitabevi, Gözden Geçirilmiş 8. Baskı, İstanbul, s.132.
- Penman, S. H.** (2012). Financial Statement Analysis and Security Valuation. 5th edition. McGraw-Hill Higher Education.
- Polat, C.** (2011), BASEL II Kriterlerinin Türk Bankacılık Sistemine Etkileri, İstanbul Kültür Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Prasad, S. E. ve Rogoff, K. ve Wei, S.J. ve Köse, M. A.** (2003), “Effects of Financial Globalization on Developing Countries: Some Empirical Evidence”, Occasional Paper 220, International Monetary Fund.
- Reinhart C. ve Kenneth S. R.** (2008), “Is The 2007 U.S. Sub-Prime Financial Crisis so Different? An International Historical Comparasion”, NBER Working Paper, 13761, 2008; <http://www.nber.org/papers/w13761>, (Son Erişim Tarihi: 16.05.2017).
- Sayılgan, Ş.** (2003), “Uluslararası Finansal Entegrasyon Sürecinde Türk Bankacılık Sisteminin Güncel Sorunları ve Çözüm Önerileri”, İktisat-İşletme ve Finans Dergisi, Yıl:18, Sayı:210, Ankara Eylül 2003, s.67.
- Suğanlı, M.** (2003), Almanya’da Yaşayan ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası’nda Hesabı Bulunan Türklerin Sosyo-Ekonomik Yapısı ve İşçi Dövizleri, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası İşçi Dövizleri Genel Müdürlüğü Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Mart 2003, Ankara.
- Şenel, A.** (2006), Sigorta Şirketlerinde Mali Yeterlilik, Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi (C.VIII, S.2, 2006)
- Şenyüz, N.** (2008), Kredi Piyasalarında Asimetrik Bilginin Bankacılık Sistemi Üzerindeki Etkileri: “Türkiye Örneği”, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, s.1-148.
- Takan, M.** (2002), Bankacılık: Teori Uygulama ve Yönetim, Nobel Yayınları, Geliştirilmiş İlaveli 2. Baskı, Ankara,2002, s.2.
- TBB** (2005), Bankacılık Kanunu, Kabul Tarihi:19.10.2005, Son Erisim:15.02.2007, <http://www.tbb.org.tr/turkce/kanunlar/5411/5411%20Kanun.doc>

- Türkiye Bankalar Birliği (TBB).** (2019). 60. Yılında Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye'de Bankacılık Sistemi 1958-2018. İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği.
- Topaloğlu, M.** (2008), Mortgage Kredilerinde Erken Ödeme Ücreti (Cezası), Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XII, Y., Sa. 1-2, s.185-221.
- Toroslu, V. ve Durmuş, C. N.** (2013). Finansal Tablolar Analizi: Kavramlar-analiz Teknikleri.1.Baskı. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Wang, Z.X., Li, D. ve Zheng, H. H.** (2018). The External Performance Appraisal of China Energy Regulation: An Empricial Study Using a TOPSIS Method Based on Entropy Weight and mahalanobis Distance. International Journal of Environmental Research and Public Health, 15(236), 2-18.
- Yentürk, N.** (1997), “Finansal Serbestlik ve Makroekonomik Dengeler Üzerindeki Etkileri”, Ekonomik Yaklaşım, Cilt 8, Sayı 27, ss. 131-256.
- Yıldırım, K., Eşkinat, R. ve Kabasakal, A.** (2005), Endüstriyel Ekonomi, Ekin Yayınları, Eskişehir.
- Yıldırım, S.** (2010), 2008 Yılı Küresel Ekonomi Krizinin Dünya ve Türkiye Ekonomisine Etkileri, KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi 12 (18): s.47-55.
- Yılmaz E. ve Güngör F.** (2010). “Gri İlişkisel Analiz Yöntemine Göre Farklı Sertliklerde Optimum Takım Tutucusunun Belirlenmesi”, 2. Ulusal Tasarım İmalat ve Analiz Kongresi, Balıkesir-Türkiye, 1-9, 11-12 Kasım 2010.
- Yılmaz, E.** (2006), Türk Bankacılık Sektörünün Sermaye Yeterliliği ve BASEL Standartları, Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

ÖZGEÇMİŞ

Murat ÇAPKUR

Bankacı, Ticari Portföy Yöneticisi

Doğum Tarihi: 15.08.1989

Doğum Yeri: ELAZIĞ

e-mail: murat.capkur@vakifbank.com.tr

EĞİTİM

**Lisans Özel Öğrenci 2015 –Bayburt Üniversitesi – İktisadi ve İdari Bilimler
Fakültesi, İşletme**

YETKİNLİKLER

Yabancı Dil

Türkçe – Anadil

İngilizce –Orta

Sertifikalar

Bilgisayar İşletmenlik (MEB onaylı)--2010 (180 Saat)

Sınav Bilgileri

ALES EA – 57

SAY– 60

SÖZ – 60

REFERANSLAR

Doç. Dr. Şahap Kavcıoğlu

Vakıfbank Yönetim Kurulu Başkan Vekili

Tel: 0212 553 5322